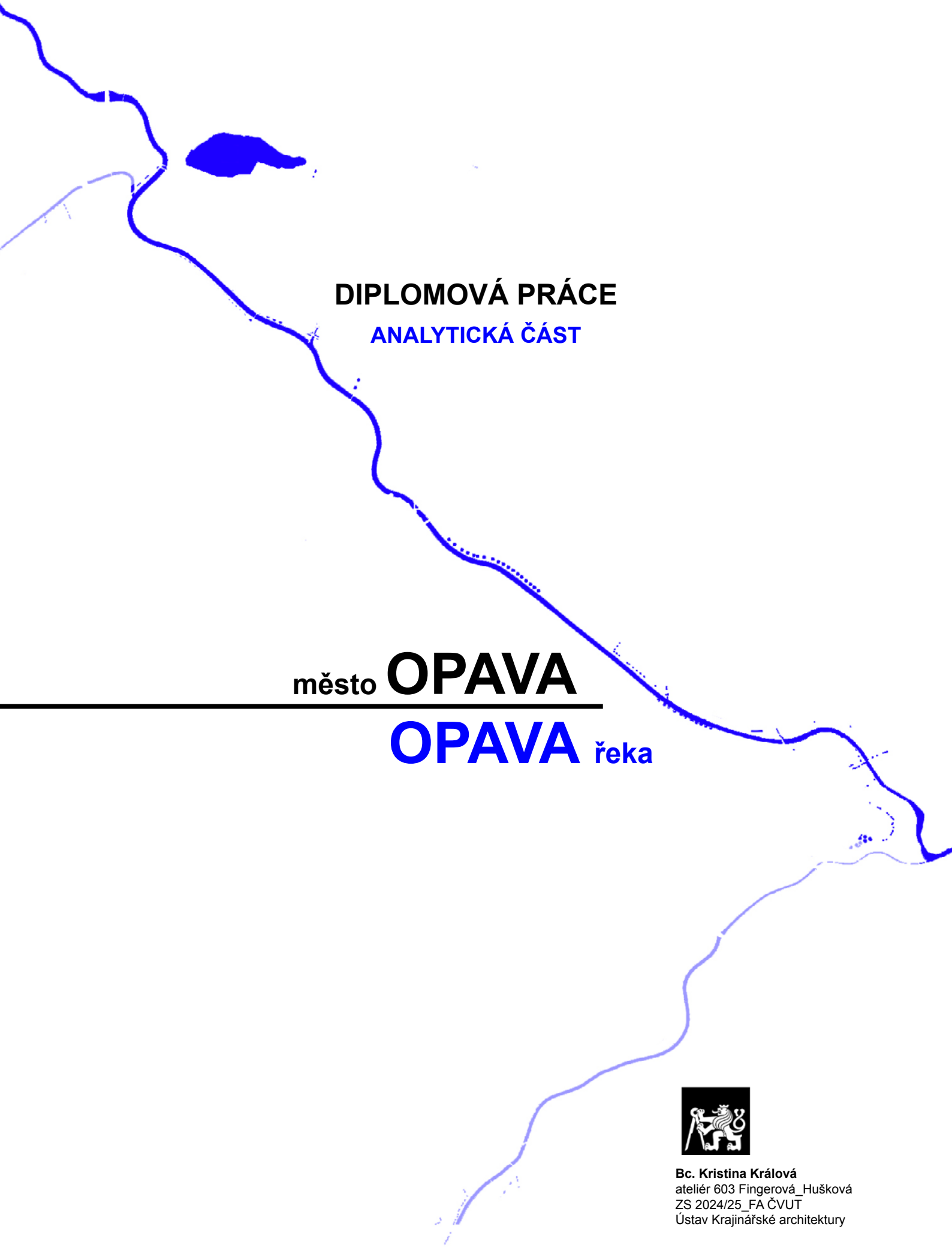

DIPLOMOVÁ PRÁCE

ANALYTICKÁ ČÁST

město OPAVA

OPAVA řeka

Bc. Kristina Králová
ateliér 603 Fingerová_Hušková
ZS 2024/25_FA ČVUT
Ústav Krajinářské architektury

FAKULTA ARCHITEKTURY ČVUT V PRAZE

České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury

Zadání diplomové práce

Mgr. program navazující

jméno a příjmení: Bc. Kristina Králová
datum narození: 21.8.1996
akademický rok / semestr: 2024/2025 ZS
studijní program: Krajinářská architektura
ústav: 15120 Ústav krajinářské architektury
vedoucí diplomové práce: Ing. Radmila Fingerová

téma diplomové práce: město Opava – Opava řeka

Tématem diplomové práce je okolí řeky Opavy. Řešené území se nachází v délce jejího toku na ploše katastrálního území stejnojmenného města Opavy. Výběr zadání v prvé řadě ovlivnil nostalgický vztah autorky k rodnému městu i vodě samotné. Již od dětství měla k vodě a přírodě velmi blízko a po létech strávených studiem krajiny, jejího vlivu na vývoj osídlení i samotného člověka a společnosti, se na místo vrací s jiným pohledem, myšlenkami, pocity.
Cílem je návrh vize, která utvrdí výsadní postavení krajiny kolem řeky pro město Opavu, pro zmírnění dopadů přírodních katastrof, posílení ekologické stability krajiny i posílení pospolitosti lidského společenství.

zadání diplomové práce:

1/ popis zadání projektu a očekávaného cíle řešení

Diplomová práce bude vycházet z analytické části diplomního semináře. Analytická část bude vyhodnocena a její závěry se stanou podkladem pro vlastní návrh. Na základě studia odborné literatury a realizovaných projektů v okolí řek bude diplomová práce inspirována návrhem různých charakterů míst v okolí řeky, bude vycházet z míry poškození v jednotlivých oblastech a posouzení tendence navázat na původní stav. Skrze tyto principy se bude plynule měnit přístup a velikost zásahu do říční krajiny. Návrh bude zahrnovat přírodní plochy i urbanizované prostředí až k centru města. V každé z těchto dílčích částí bude návrh vycházet z předpokladů, požadavků a funkcí daného místa a přistupovat k nim individuálně, ale s předpokladem neoddělitelné souhry detailu s celkem.

2/ popis závěrečného výsledku, výstupy a měřítka zpracování

TEXTOVÁ A VÝKRESOVÁ ČÁST
2x portfolio: Diplomní seminář – Analytická část
Diplomová práce – Návrhová část
1x plachta

Výkresy: širší vztahy M 1:50 000 – 1:100 000
hlavní situace M 1:10 000 – 1:50 000
dílčí situace M 1:1000 – 1:5000
řezy dle potřeby
axonometrické a perspektivní pohledy dle potřeby

4/ seznam dalších dohodnutých částí projektu (model)

Vyobrazení řešeného území
model M 1:10 000 – 1:50 000

TYPY MĚŘÍTKA VÝKRESŮ A MODELU MOHOU BÝT V PRŮBĚHU SEMESTRU UPRAVENY PO KONZULTACI S VEDOUCÍM DIPLOMOVÉ PRÁCE.

Datum a podpis studenta 19. 9. 2024

Datum a podpis vedoucího DP 19. 9. 2024

Datum a podpis děkana FA ČVUT

registrováno studijním oddělením dne 19/9/2024

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE **FAKULTA ARCHITEKTURY**	
AUTOR, DIPLOMANT: AR 2024/2025, ZS **NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE:** (ČJ) MĚSTO OPAVA – OPAVA ŘEKA (AJ) CITY OPAVA – OPAVA RIVER **JAZYK PRÁCE: ČEŠTINA**	
Vedoucí práce: **Oponent práce:**	**Ing. Radmila Fingerová** **Ústav:** 15120 Ústav krajinářské architektury Ing. Zuzana Jančovičová
Klíčová slova (česká):	ŘEKA, RENATURACE, REVITALIZACE, MĚSTO, OPAVA, VODA, ŘÍČNÍ KRAJINA
Anotace (česká):	Tématem diplomové práce je okolí řeky Opavy. Řešené území se nachází v délce jejího toku na ploše katastrálního území stejnojmenného města Opavy. Cílem tohoto diplomového projektu je návrh vize, která potvrdí výsadní postavení krajiny kolem řeky Opavy pro město Opavu. Vize, jejíž principy jsou stanoveny pro zmírnění dopadů přírodních katastrof, pro obnovu přirozených funkcí říční krajiny, pro posílení pěší a cyklistické dopravy a pro vytvoření funkčního veřejného prostranství města v okolí řeky a jeho rekreace.
Anotace (anglická):	The topic of the thesis is the surroundings of the Opava River. The area is located in the length of its course on the area of the cadastral territory of the city of the same name, Opava. The goal of this diploma project is to draft a vision that will confirm the privileged position of the landscape around the Opava River for the city Opava. A vision whose principles are set to mitigate the effects of natural disasters, to restore the natural functions of the river landscape, to strengthen pedestrian and bicycle traffic, and to create a functional public area of the city around the river and its recreation.

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s „Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací.“

V Praze dne podpis autora-diplomanta

Tento dokument je nedílnou a povinnou součástí diplomové práce / portfolia a CD.

„Duše krajiny a její vizuální přitažlivost patří k rozhodujícím faktorům při volbě životního prostoru člověka i společnosti.
Je zároveň inspirací při zakládání sídel a při zrodu urbanistických koncepcí.
Krajina ovlivňuje architekturu, motivuje vznik lokální kultury,
utváří životní styl a zároveň definuje místo, které důvěrně označujeme jako domov.“

SIOSTRZONEK, Jiří. Opava a její řeka: fotografie a pohlednice do roku 1945. [Frýdek-Místek]: Lukáš Horký - Surbanz, 2019. ISBN 978-80-906351-7-3.

OBSAH_ANALYTICKÁ ČÁST

ÚVOD 11

ANALÝZA MĚSTA 13

LOKALIZACE a základní informace 16

1/ **O MĚSTĚ** (širší vztahy) 18
2/ **HISTORIE** (vývoj města a osídlení) 20
3/ **STRUKTURA A TYPOLOGIE** 26
4/ **DOPRAVA / PROSTUPNOST** 28
5/ **VEŘEJNÝ / SOUKROMÝ PROSTOR** 30
6/ **ZELENÁ IFRASTRUKTURA** 32
7/ **ROZVOJOVÁ ÚZEMÍ** 34
VYHODNOCENÍ ANALÝZ města 37

ANALÝZA ŘEKY 39

LOKALIZACE a hydrologické informace 42

1/ **O ŘECE** (širší vztahy) 44
2/ **HISTORIE** (vývoj říční krajiny) 46
3/ **POVODNĚ** (historie) 62
4/ **ŘEŠENÉ ÚZEMÍ** (kontext) 72
5/ **SOUČASNÉ VYUŽITÍ ÚZEMÍ** (územní plán) 74
6/ **CHARAKTER ŘEKY** (povodňová rizika) 76
7/ **CHARAKTER ZÁSTAVBY** (typologie, výškopis) 78
8/ **VEGETACE** 80
9/ **DOSTUPNOST / PROSTUPNOST** 82
10/ **ROZVOJOVÉ PLOCHY** 84
11/ **FUNKCE** (zájmy a aktivity) 86
12/ **SWOT** 88
VYHODNOCENÍ ANALÝZ řeky 91
REFERENCE 92

ZÁVĚR 99

ÚVOD

Tématem diplomové práce je okolí řeky Opavy. Řešené území se nachází v délce jejího toku na ploše katastrálního území stejnojmenného města Opavy. Výběr zadání v prvé řadě ovlivnil nostalgický vztah k rodnému městu i vodě samotné. Již od dětství jsem měla k vodě a přírodě velmi blízko a po létech strávených studiem krajiny, jejího vlivu na vývoj osídlení i samotného člověka a společnosti, se na místo vracím s jiným pohledem, myšlenkami a pocity.

Obsah analytické části diplomového projektu se dělí na dva hlavní bloky: Analýzu **města** a Analýzu **řeky**.

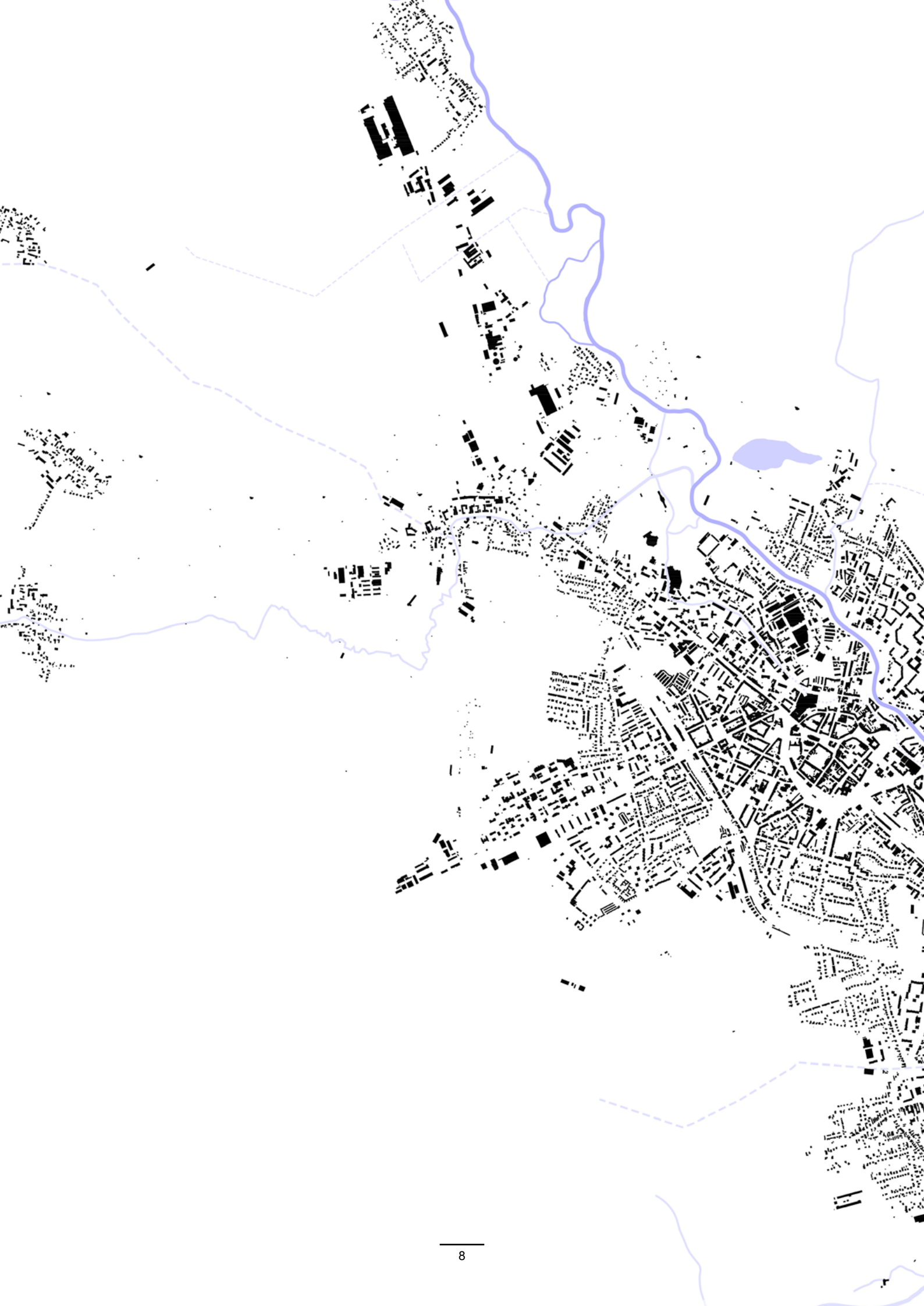

ANALÝZA MĚSTA

Analýza města se zabývá městem jako takovým. Jeho historickým vývojem, změnou role důležitosti v rámci regionu, jeho strukturou a typologií, kulturními hodnotami a demografií obyvatelstva, jeho zájmovým územím a dalším možným rozvojem.

„Dobrý přístup k vodě, nezaplavované oblasti, to byly jednou z rozhodujících podmínek pro založení osady nebo vesnice. Dostatek vody podmiňoval i další rozvoj osídlení a vznik měst.“

- BROSCH, O.: Povodí Odry, Anagram, Ostrava 2005, str.43

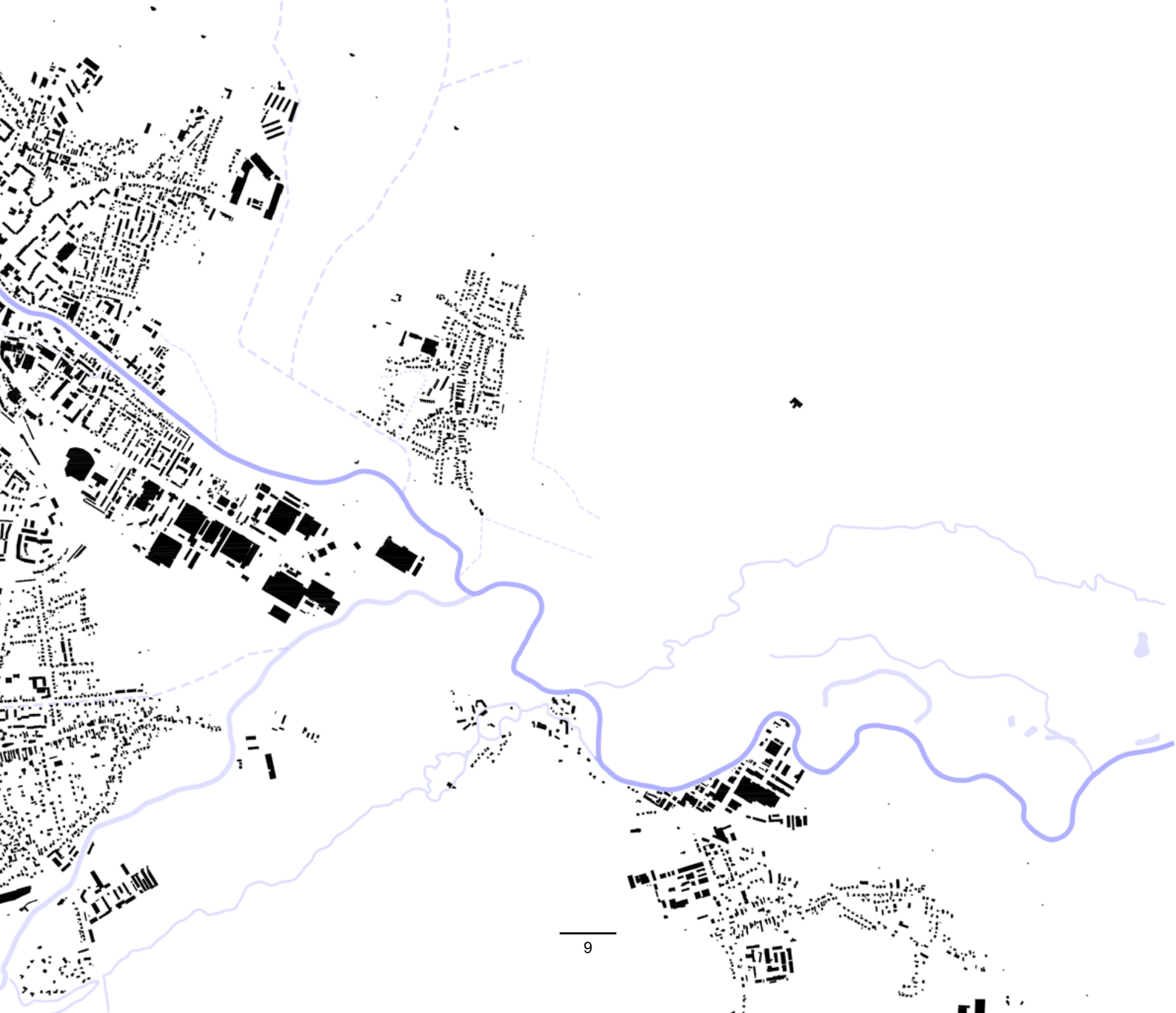

FOTODOKUMENTACE

OBRAZ MĚSTA OPAVY

tzv. u Koule - Slunce (sluneční soustava) Horní náměstí

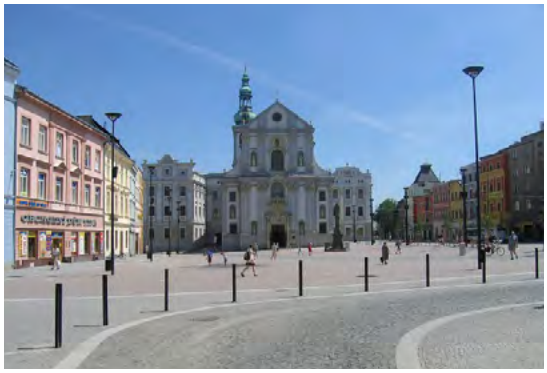

Dolní náměstí, kostel sv. Vojtěcha

Slezské zemské muzeum, Sady u muzea a Smetanovy sady

Slezské divadlo, Horní náměstí

Stará budova Obchodního domu Breda&Weinstein

Nové Obchodní centrum Breda&Weinstein (na místě bývalého pivovaru, původní komín i budovy zakomponované v nové výstavbě)

Radnice Hláska, Horní náměstí

Konkatedrála Nanebevzetí Panny Marie

Kulturní dům a knihovna Petra Bezruče

Východní nádraží, hlavní stanice Opava

Městské koupaliště a Městské sady

Dům umění a kostel sv. Václava

park Ptačí vrch v Sadech Svobody, v pozadí Minoritský klášter

LOKALIZACE a základní informace - město Opava

Opava je statutární město situované na východě České republiky v severní části Moravskoslezského kraje. Město se rozkládá v širokém údolí řeky Opavy mezi mírnými svahy Opavské pahorkatiny (pásmo Nízkého Jeseníku) a Poopavské nížiny.
Kdysi byla centrem Opavského knížectví, mocenským i obchodním centrem a v letech 1742 až 1918 hlavním městem rakouského, resp. českého Slezska. Dnes žije především kulturním životem. Opava byla a stále je považována za metropoli Slezska a je jedním z nejvýznamnějších měst Moravskoslezského kraje.

název města
Patrně vychází z germánského APA a keltského AHWA nebo AHAWA
(obojí znamená voda či mnoho vody).
Spojením těchto slov vznikl český název Opava, latinský Opavia a německý Troppau.

První písemná zmínka **r. 1195**

znak
Polcený štít, v jehož pravém červeném poli je půl stříbrné orlice se zlatou zbrojí, levé stříbrné pole je polceno a v jeho pravé polovině jsou tři červené špicemi dolů obrácené krokve.

logo
města Opavy svým pojetím vychází ze dvou pramenů:
1. Pověst, která tvrdí, že se na místě dnešního města dva kupci hádali o páva
2. Slovní hříčka vycházející z názvu města o-pav-a

V logu je proto použitý symbol páva. Barevnost loga vychází ze znaku města – červená zvýrazňuje královskou barvu, bílá charakterizuje „bílou“ Opavu, stříbrná znamená luxus a vytříbenost.

nadmořská výška: ..... 257 m.n.m.
katastrální výměra: 90,61 km2
počet obyvatel: 55 512

obecné části: ..... celkem 15
centrální části: ..... 5 (Opava-Město, Opava-Předměstí, Kateřinky, Kylešovice, Jaktař)
okrajové části: ..... 8 (Komárov, Malé Hoštice, Milostovice, Podvihov, Suché Lazce, Vávrovice, Vlaštovičky, Zlatníky)

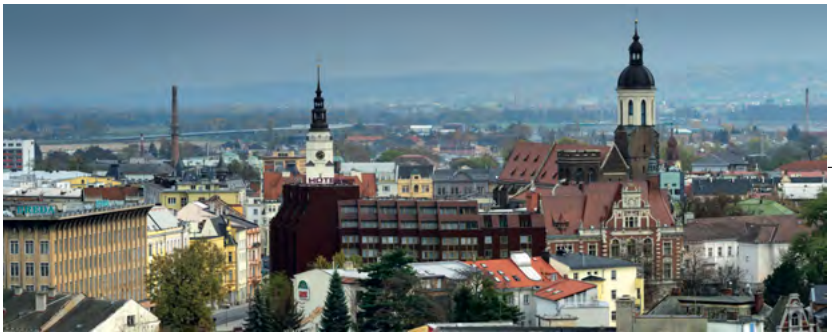

panorama města Opavy

v rámci Čecké republiky

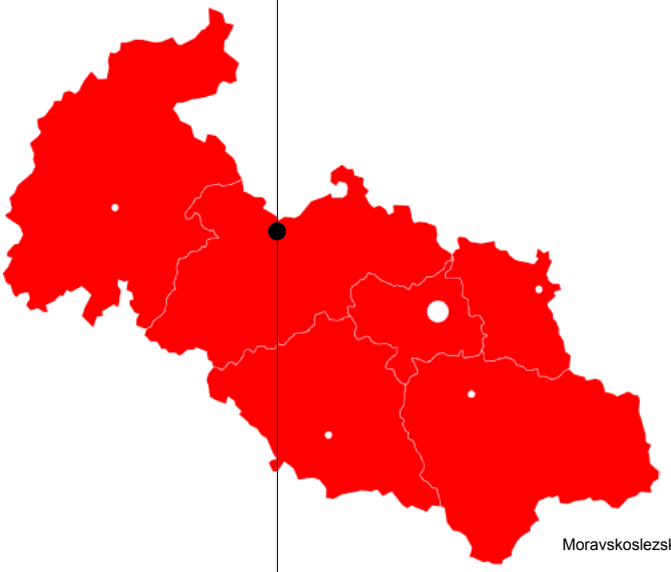

Moravskoslezský kraj

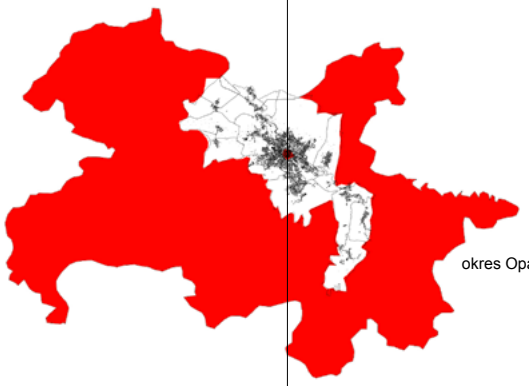

okres Opava

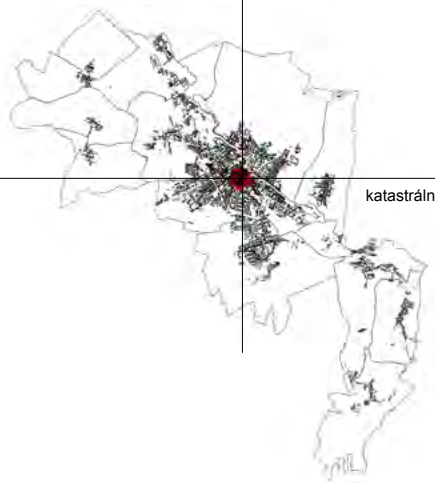

katastrální území Opava

1/ O MĚSTĚ (širší vztahy)

[redacted]

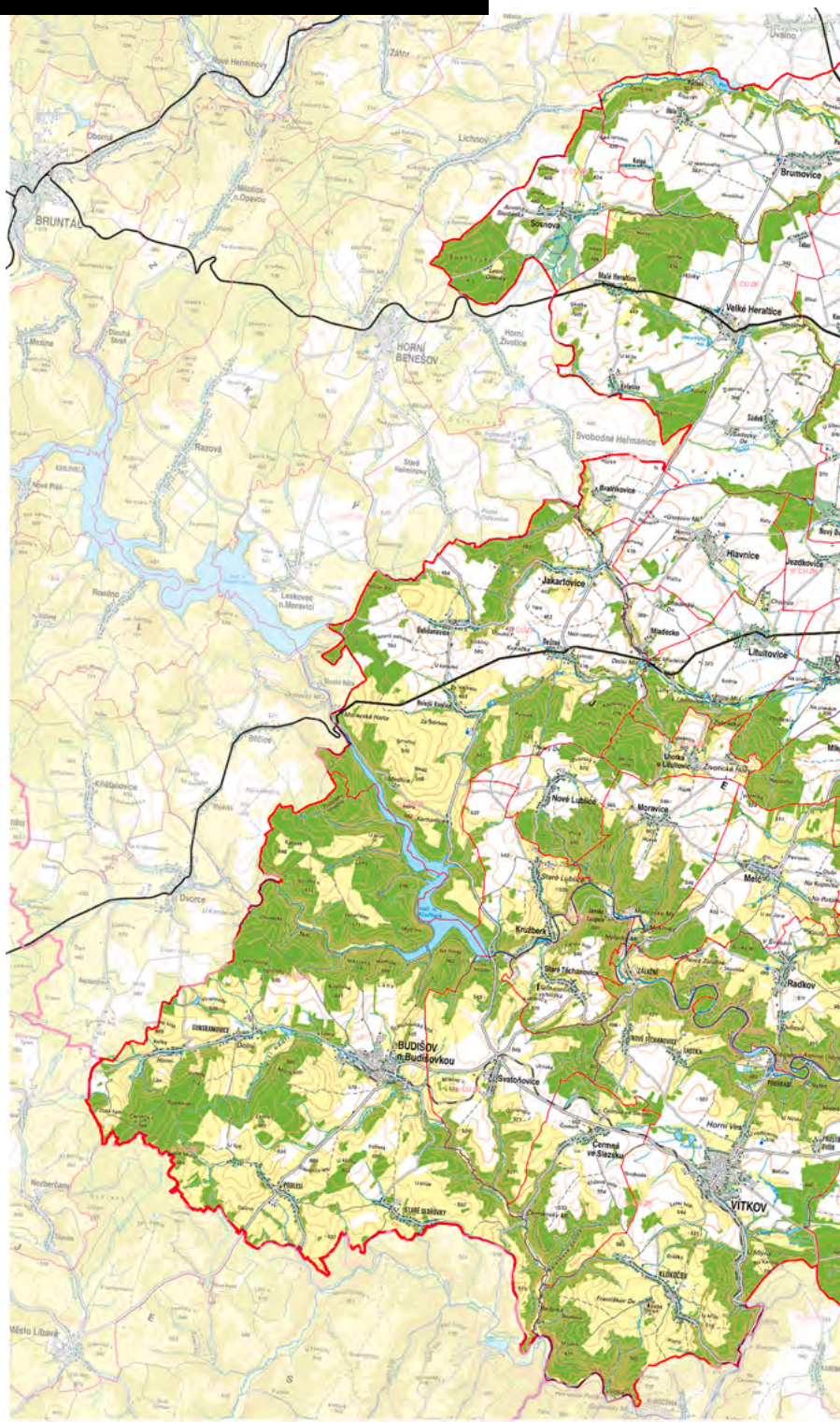

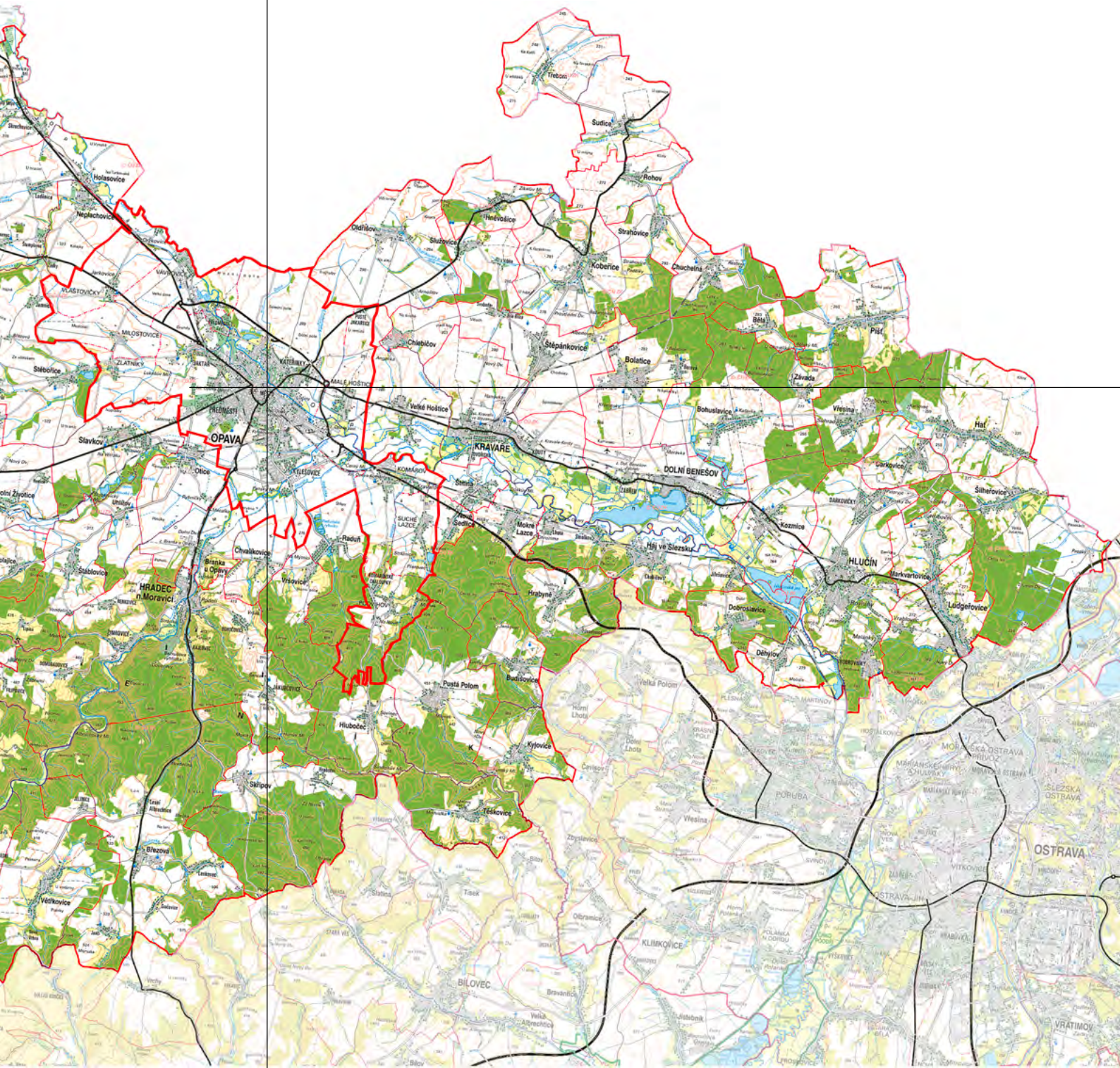
Holasovice
Neplachovice
Stěbořice
Slavkov
OPAVA
Otice
Chvalíkovice
Branka u Opavy
HRADEC n.Moravicí
Štáblovice
Vršovice
Raduň
Velké Hoštice
Malé Hoštice
Chlebičov
Oldřišov
Hněvošice
Skřečoň
Kobeřice
Strahovice
Sudice
Rohov
Třebom
Štěpánkovice
Bolatice
Bohuslavice
Závada
Vřesina
Hať
Píšť
Bělá
Chuchelna
KRAVAŘE
DOLNÍ BENEŠOV
Darkovičky
Šilheřovice
Kozmice
Háj ve Slezsku
HLUČÍN
Markvartovice
Ludgeřovice
Dobroslavice
Děhylov
Hrabyně
Budišovice
Pustá Polom
Hlubočec
Kylešovice
Těškovice
Sklipov
Březová
Větřkovice
Velká Polom
Horní Lhota
Dolní Lhota
Porubka
Vřesina
Zbyslavice
Olbramice
KLIMKOVICE
BÍLOVEC
Bravantice
Velká Albrechtice
Tisek
Slatina
Sádek
Mokré Lazce
Nové Sedlice
Suché Lazce
Kyjovice
Mariánské Hulváky
Mariánské Údolí
Moravská Ostrava
Přívoz
Slezská Ostrava
OSTRAVA
Ostrava-Jih
Svinov
Vítkovice
Zábřeh
Hrabůvka
Poruba
Martinov
Plesná
Hošťálkovice
Krásné Pole
Polanka n. Odrou
Vratimov

2/ HISTORIE města

Město Opava, historické sídlo Slezska, byla odedávna centrem vzdělanosti a místem, kde se psaly dějiny. Původně Opava vznikala jako kupecká osada u brodu její stejnojmenné řeky Opavy. Těmito místy procházela obchodní stezka z Moravy do Polska, která byla součástí Jantarové stezky spojující Jadran s Baltem. První zmínka o osídlení Slovany se datuje k 10.-11.století, statut města však dostala ž v roce 1224 Přemyslem Otakarem I. Od 12. století byla Opava významným správně-politickým centrem. Město, obehnané kamennými hradbami, v sobě ukrývalo jádro osídlení - Horní náměstí, které bylo křižovatkou obchodních cest a odehrával se zde všechen kulturní a společenský život. Toto historické centrum dnes patří do městské památkové zóny Opavy.

Opava se v průběhu své historie musela potýkat s mnoha konflikty, nejvíce byla však zasažena světovými válkami, zejména pak 2.světová válka, která téměř vymazala historickou tvář města.

1960

Breda - opavská architektonická ikona (koláž)

gotika 14.-16. století

Opava na vedutě Jana Willenberga z roku 1593

Období vrcholného středověku se pro Opavu stalo dobou rozkvětu města i růstu bohatství jeho obyvatel, a to i přes spory knížecích následníků, lokální války se sousedy, neúrodná léta a dokonce i hladomor. Opava se stala významným centrem církevního života, zejména sídlem významných církevních řádů. Kláštery pečovaly nejen o duchovní život, ale také o stavební a hospodářský rozvoj.
Jádro osídlení se koncentrovalo na Horním náměstí a dále se rozšiřovalo podél ulic Mezi Trhy směrem k Dolnímu náměstí. Kromě těchto dvou náměstí, zde existoval také tržní prostor - Dobytčí trh - v místech dnešní Masarykovy ulice. S rozvojem města postupně vznikala tři předměstí navazující na vstupní městské brány - Jaktařská, Ratibořská a Hradecká. Město zdobily původní gotické měšťanské domy, kláštery a kostely, chránily ho pevné kamenné hradby.
Patnácté století bylo obdobím husitských válek. Opava je husity dobita roku 1431. V druhé půlce 15.století se začíná rozpadat jednotné opavské knížectví a držitelem Opavy se stává český král Jiří z Poděbrad. Ten ale město stejně jako celou Moravu ztrácí v křizáckém tažení.

renesance 16.-17. století

Velký požár - pořární obraz 1689

Po ničivém období válek a morů se Opava dožívá renesance, která je dodnes viditelná na Horním a Dolním náměstí, na Masarykově i Ostrožné ulici. Koncem 16. století se ve městě nachází 279 právovárečných domů a prosperuje zde více než 30 oborů soudobé řemeslné výroby. Po nástupu Habsburků potvrzuje roku 1579 císař Rudolf II. městská privilegia a umožňuje tím opět výrazný rozvoj řemesel a obchodu. V roce 1603 vrcholí náboženské nepokoje a roku 1607 město ovládají císařské vojska.
Období třicetileté války přináší obávaný mor, kterému tehdy podlehla většina populace. Roku 1675 je na Dolním náměstí postaven morový sloup. Několik dalších desetiletí se město vzpamatovává z válečných tažení a pomalu se začíná otevírat barokní architektuře a umění.

baroko 18.století

kostel sv.Vojtěcha 1675-81

Opava se stává centrem tzv. rakouského Slezska. Marie Terezie zde zakládá sídlo svého královského úřadu a Slezského veřejného konventu. Centralizace monarchie však důležitost role města utlumila a zůstalo tak pouze sídlem kraje. V období baroka dochází v Opavě k přesatvbě kláštera minoritů, jejich kostela sv. Ducha a vzniká dosud dochovaný barokní dům U Mouřenína v ulici Mezi Trhy. Roku 1733 byl postaven na dnešní Masarykově ulici Sobkův palác a o čtyři roky později je na druhé straně ulice Blücherův palác. Nejdůležitější novostavbou tehdejší doby byla dominanta Dolního náměstí - kostel sv. Vojtěcha s jezuitskými kolejemi.

průmyslová revoluce 19. století

Význam města neustále rostl. Toto století je plné událostí, řítících se jedna za druhou. Město získalo vlastní statut a návaznost na centra monarchie zajistila železniční doprava.
Důležitou změnou byla v letech 1800-1835 asanace hradeb a jejich transformace na městké parky. Byly zde vytvořeny významné instituce jako např. Slezský zemský sněm nebo Slezský zemský soud. V 19. století zde vzniká několik textilních budov, také dva cukrovary a dvě nádraží. Roku 1814 je v Opavě vybudováno první přírodovědecké muzeum. Od 60.let 19.století se začal ve městě výrazně rozvíjet průmysl, služby i stavebnictví. Vznikla řada spolků a nové impulzy získaly kulturní a veřejný život.

Koncem 19. století vzniká nový urbanistický plán města vypracovaný inženýrem Eduardem Labitzkým, který je zvolen hlavním městským architektem. Část středu města byla asanována (celkem 321 domů), nové stavby vznikaly na základě architektonických soutěží převážně podél městského parku, jako např. evangelický kostel, banka nebo gymnázium. Ve druhé polovině se Opava stala sídlem místodržitelství a hlavním městem obnovené korunní země Slezsko.

Na přelomu devatenáctého a dvacátého století bylo realizováno spoustu staveb, veřejné budovy jako nemocnice, psychiatrická léčebna nebo hřbitov byly přesunuty na předměstí, centrum města si ponechalo administrativní, správní, obchodní a obytnou funkci.

1920

Opavský cukrovar v Kateřinkách (pohled od ulice Příčné)

1938

Příjezd německých vojsk na Horní náměstí

válečná období 20. století

Politické a národnostní neshody eskalovaly po skončení 1. světové války, kdy se roku 1918 stává Opava hlavním městem provincie Sudetenland. Tento německý vzdor vůči formujícímu se Československému státu byl ukončen 18. prosince 1918 obsazením města československými vojenskými silami. Opava se stává hlavním městem Slezska. Téhož roku se začala řešit krize bytových kapacit, je navržen regulační plán a na Kylešovském kopci vzniká zahradní město.
Roku 1928 Opava ztrácí, v rámci nově stanovené reformy zemského řízení vzniku země Moravskoslezské, svůj status hlavního města. Dále je však prezentována jako velkoměsto, realizují se zde stavby navržené Leopoldem Bauerem jako např. kostel sv. Hedviky nebo tehdejší skvost moderní architektury a jedno z prvních obchodních center v Evropě - obchodní dům Breda & Weinstein.

30. léta

Během krize třicátých let dochází opět k nacionálním sporům a v jejich druhé polovině se město stíví centrem henleinovského hnutí v oblasti Slezska a severní Moravy. V roce 1936 začíná mezi Opavou a hraničním nasictickým německem výstavba linie stálého opevnění. Po Mnichovské dohodě se celé Opavsko stává kořistí nacistického Německa, když 8. října 1938 vstupuje do města německá armáda a Opava se stala jedním ze sídel vládního obvodu Sudetské župy. Nacisté administrativně sloučili okolní obce Jaktař, Kylešovice a Kateřinky s centrální městskou částí.

2. světová válka

Druhá světová válka radikálně změnila Opavu a její důsledky jsou potrné dodnes. Opava byla v roce 1945 nejen zničena válečnou katastrofou, ale také v následujících letech pokračovala devastace necitlivými demoličními a stavebními zásahy. Je těžko zhodnotit škody způsobené válkou. Některé jsou nenahraditelné. Pouze 17% všech objektů zůstalo nepoškozeno. Bylo zničeno 880 různých budov. Z 13 650 bytových jednotek bylo schopno obývání jen asi 1000. Nejvíce utrpělo vnitřní město - jeho historická část. Vznikla tak spousta proluk a chybějících vazeb ve struktuře historického jádra.

V červnu roku 1945 žilo na území města pouze 7500 obyvatel, z toho 3500 občanů české a slovenské národnosti. Městu se nevyhnul divoký odsun německého obyvatelstva, zbytek Němců včetně antifašistů pak odešel s hromadnými tranzitními porty v průběhu 1946.

1945

Trosky domů v ulici Mezi trhy

1950

Památník rudoarmějců na náměstí republiky

Dolní náměstí s Mariánským sloupem

22. duben 1956

Poslední jízda opavské tramvaje

1960

Městská tržnice na Nákladní ulici

poválečné období 20. století

Ve střídání totalitních režimů se Opava vzpamatovává z poválečných trosek, a převládající české obyvatelstvo se těžce smiřuje s nástupem nového totalitního režimu.

Po ukončení války v roce 1945 byla mimo jiné nejvíce poškozena veřejné prospěšná zařízení: komunikace, veřejné osvětlení, sady a parky. Kromě úprav vozovek, chodníků a sadů, byla upravována některá prostranství jako Náměstí Republiky, Senný trh, náměstí Obránců míru a další menší plochy. V letech 1945-1964 se podařilo opravit většinu poškozeného bytového fondu. Nově je postaveno 2912 bytových jednotek a postupně se zlepšuje jejich vybavenost. Ve městě je na 36 ha parků a sadů, mimoto josu i další prostranství zatravňována a obohazena o květinové záhony. Hlavní pozornost byla věnována úpravám sadů Křížkovského, Dvořákových a Bezručově náměstí.

Mezi lety 1945-1946 byl problém s využitím půdy, neboď mnoho půdy zůstalo po odsunu rolníků německé národnosti neobděláno. Malá políčka se zastaralou výrobou nyní nahrazují obrovské lány, na kterých pracují nejmodernější zemědělské stroje.

Po roce 1945 byly v Opavě povolány nové živnosti v úseku obchodu a rovněž byly udělovány národní správy na konfiskovanými životnostmi. Obchodní síť byla nevyhovující, zaostalá. Postupně se začal od roku 1949 zavádět státní obchod. Drobné prodejny jsou postupně likvidovány a rozšiřují se prodejny nového typu. Stále stoupá růst osobní spotřeby u hlavních druhů potravin. Prodej průmyslových výrobků je každým rokem vyšší. Město se podstatně rozšiřuje o sousední obce. Vzrostl počet obyvatel, kdy ke konci století činil necelých 70 000.

V tomto období byl vybudován krytý zimní stadion, kryté městské lázně s plaveckým bazénem, tělocvična na Tyršově stadiónu, přístavba jeslí, mateřských a základních škol. Mimo jiné došlo k obnově některých historických staveb, nebo přestavbě dominikánského kláštera na Dům umění. Docházelo k postupnému dostavování historických proluk modernistickými domy, začaly vznikat nová sídliště v Kylešovicích, Kateřinkách a na předměstí.

Po revoluci roku 1989 se město začalo zabývat památkovou hodnotou centra a v roce 1992 byla vyhlášena městská památková zóna historického jádra.

přelom 20. a 21. století

Konec 20. a začátek 21. století obnášel rozkvět stavebního ruchu. Vznikaly nové obchodní areály, úpravou prošlo několiv ulic i náměstí. Vybudována byla postupně pěší zóna na ulici Ostrožná a Hrnčířská, Horní a Dolní náměstí. Bávalá armádní dům byl zrekontruáován a dnes je sídlem rektorátu Slezské university. V městských sadech byla postavena víceúčelová sportovní hala.

Všechny obce tvořící dnes velkou Opavu měly své samostatné osudy, neboť náležely k různým panstvím. Mnohdy byly navíc ještě rozděleny na více dílů a teprve v nověhší době spojeny v jednu opec, město Opavu jak ji známe dnes.

1958

Dopravní ruch na náměstí Repubilky

KALENDÁRIUM HISTORIE MĚSTA OPAVY

1580
město zakoupilo dům
- budoucí radnici
na Horním náměstí

1269
poprvné zmiňován Minoritský klášter,
kostel sv. Ducha
opavská mincovna

1195
26.prosince
první písemná zmínka
o Opavě

1427-1431
husité ovládají
Opavsko

1648
konec 30ti leté války
rekatolizace,
germanizační útlak
českého obyvatelstva

1742
Slezsko rozděleno
mezi Prusko a Rakousk,
hranice tvořena řekou Opava,
město hlavním městem
rakouslého Slezska

1798
počátek budování
Městských sadů

1814
otevřeno
gymnaziální muzeum

1825
vybudován
městský pivovar

1851
Slezská průmyslová
výstava

1866
statutární město
s magistrátem

1889
vybudována psychiatrická léčebna
a Rudolfova kasárna

1900
vybudována
Zemská všeobecná
nemocnice

1918
30.10. vyhlášena zvlášt
tzv. Sudetela
18.12. Opava začleně

1224
Opava listinou doložena
jako město
(Přemysl O. I.)

1281
Opava ustanovena
sídlem knížectví

1525
luterská reformace v Opavě
- město se stává
střediskem reformace
ve Slezku

1625
do města přichází
jezuité

1689
Opavu zachvátil
ničivý požár

1743 - 1782
Opava sídlem
královského úřadu
a správním centrem
tzv. rakouského Slezska

1805
postaveno
Slezské divadlo Opava

1820
kongres
Svaté aliance

1850
Opava
se stává statutárním městem
a sídlem zemské vlády

1855
založena trať
Opava
- Ostrava Svinov

1878
vzniká opavská strojírna
a slévárna firmy Tatzel
- předchůdce Ostroje

1891
zbourán opavský zámek

1907 - 1911
vybudována továrna
na oplatky Fiedor

19
konec zems
správy
Slezsko zani

ní provincie,
nd
na do ČSR

22.-24.4.1945
Opava osvobozena Rudou armádou,
nesmírné válečné škody,
ze všech měst ČSR utrpěla
Opava nejvíce

1976
integrace okolních obcí
s Opavou

7.7.1997
Opavu zasáhla do té doby
největší povodeň

2012
rekonstrukce Kulturního domu
na Rybníčku
a otevření obchodního centra
Breda&Weinstein

2009
otevření
zrekonstruovaného
Obecního domu
na Ostrožné ulici

2006
rekonstruována
budova radnice Hláska

1994
vznik
výcvikového střediska
logistiky Armády ČR
v Opavě

1.1.1946
k Opavě připojeny obce
Kateřinky,
Jaktař
a Kylešovice

2003
postavena
sportovní hala
a parkovací dům

2014
revizalizace
městských sadů

2023
zahájena rekonstrukce
zimního stadionu

1936
zahájena výstava
čs. opevnění

28
ské politické
v Opavě
ká jako země

8.-10.10.1938
Opava obsazena nacisty

květen 1945
výstavba a obnova
Opavy
- statutárním městem
27.října

1958
1.ročník kulturního festivalu
Bezručova Opava

9.6.1991
zřízení
Slezské university v Opavě

1996
chrám
Nanebevzetí Panny Marie
povýšen na konkatedrálu

2000
zřízena pěší zóna
na Horním náměstí

2004
zřízena pěší zóna
na Dolním náměstí

2007
přeměna náměstí Osvoboditelů na park,
postavena nová Smuteční síň
na Městském hřbitově

2011
přestavba
Domu umění, vinárny
a základní umělecké školy
na Pekařské ulici

2013
otevřena cyklostezka
Slezská magistrála

2021
město odkupuje
Obchodní dům Breda

15.9.2024
Opavu zasahuje
nějvětší povodeň

3/ STRUKTURA a TYPOLOGIE města

4/ DOPRAVA a PROSTUPNOST města

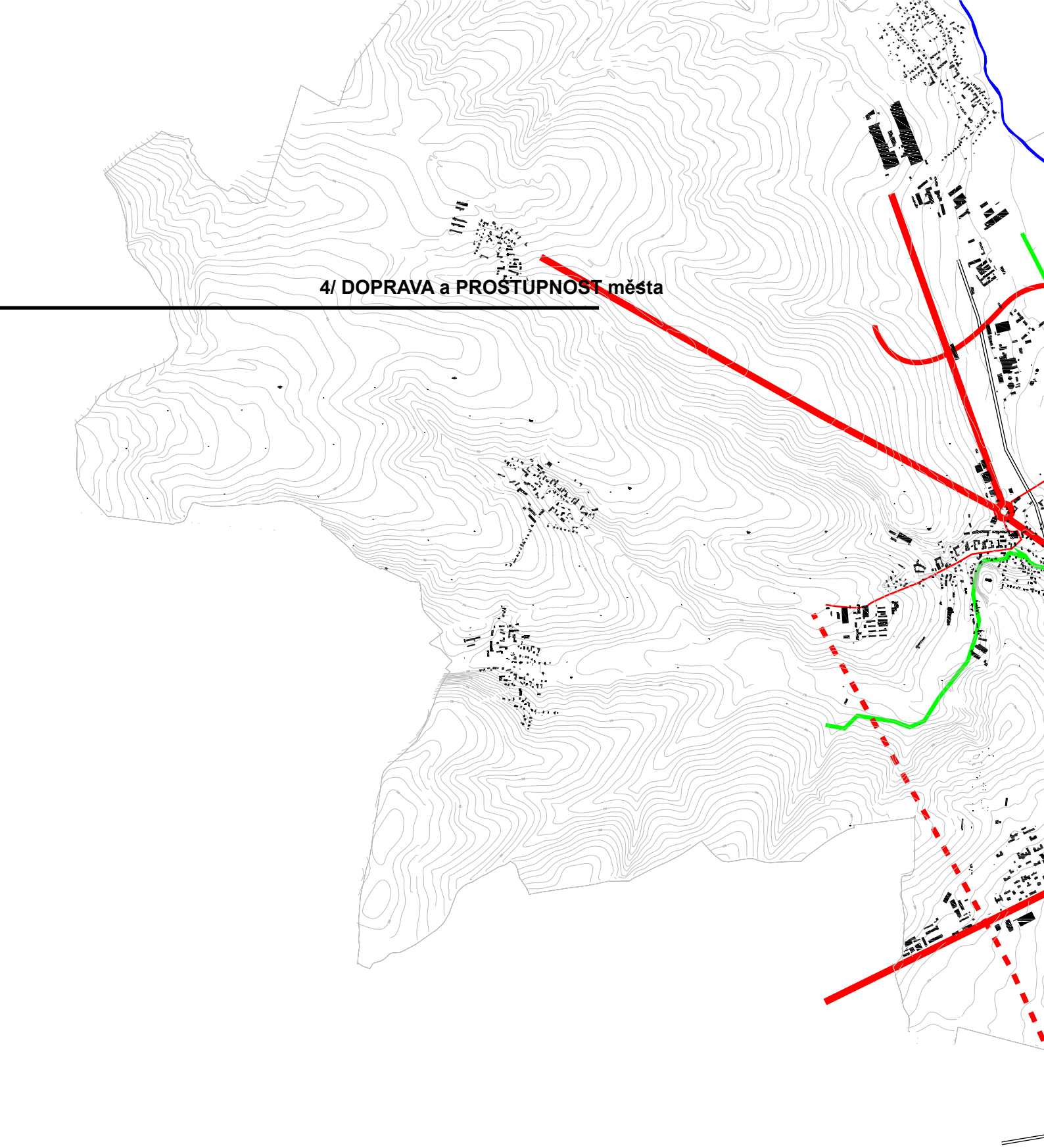

silnice 1. třídy
silnice 2. třídy
hlavní místní komunikace
plánovaný obchvat
železniční trať
cyklotrasy
cyklotstezky
nádraží

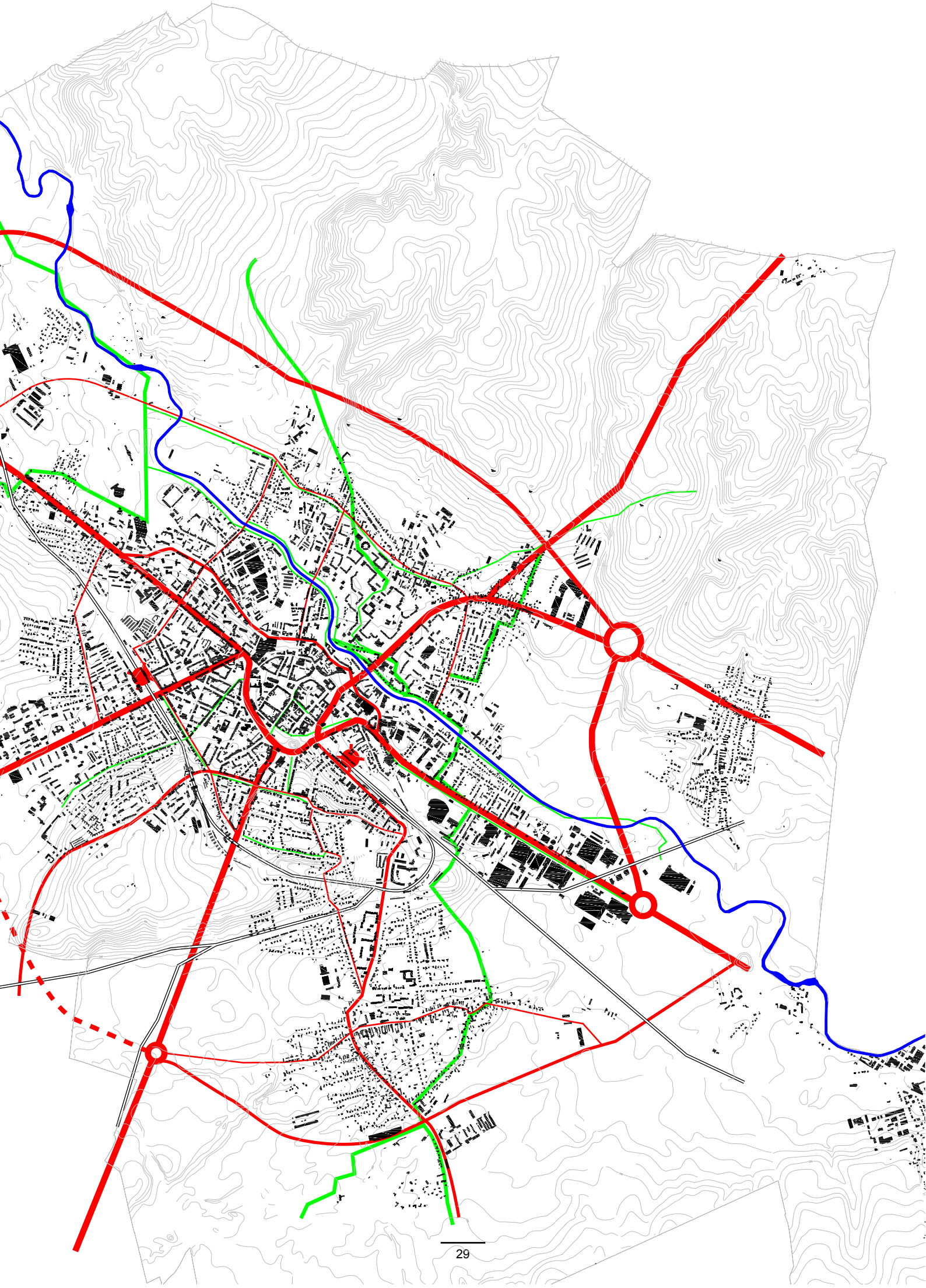

6/ ZELENÁ INFRASTRUKTURA (městská zeleň)

- lokální biokoridory
- lokální biocentra
- parky
- sídlištní parky
- zahrady, hřbitovy
- pole
- louky
- lesy
- vodní plochy, vodní toky

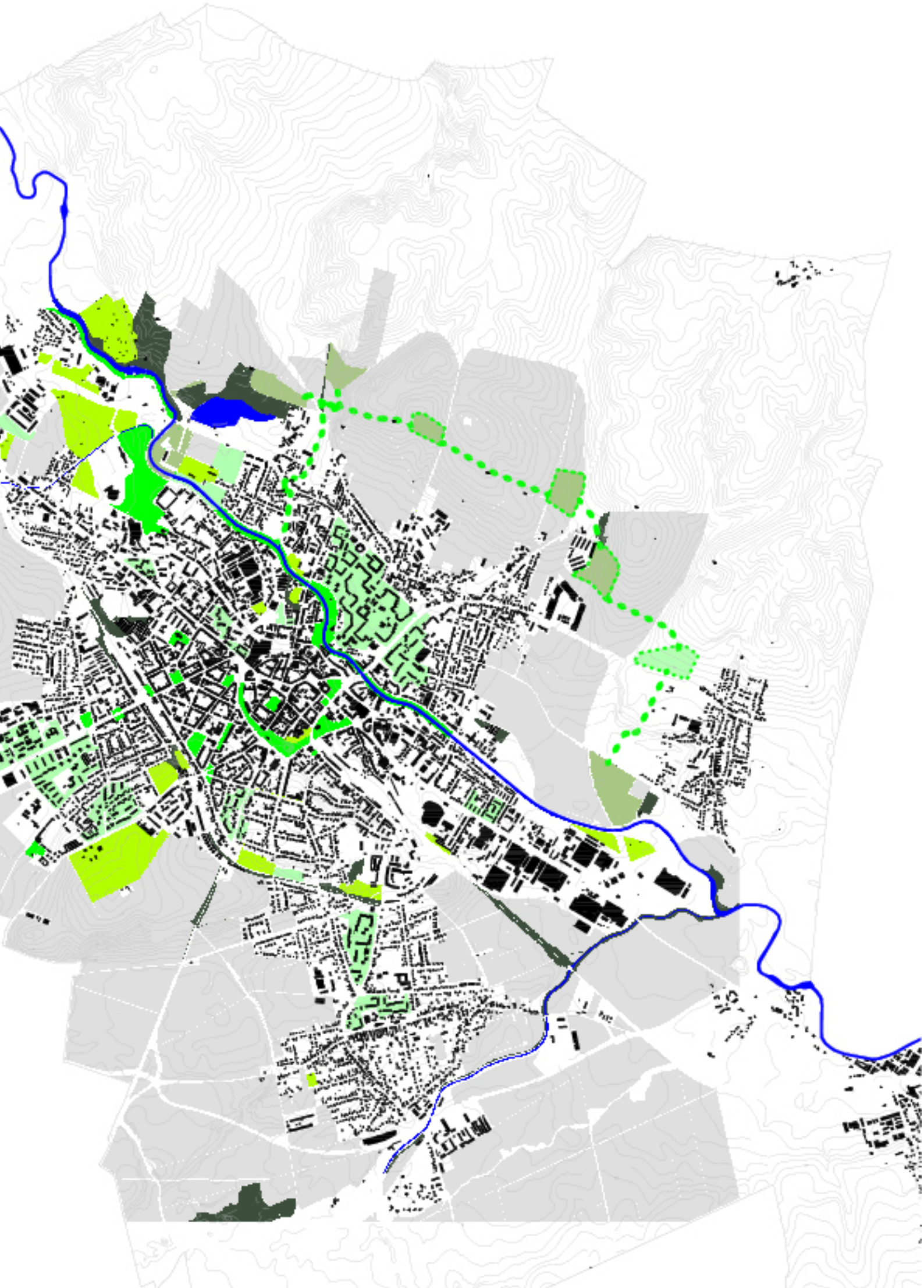

7/ VEŘEJNÝ / SOUKROMÝ prostor města

podíl soukromého prostranství v intravilánu

podíl veřejného prostranství v intravilánu

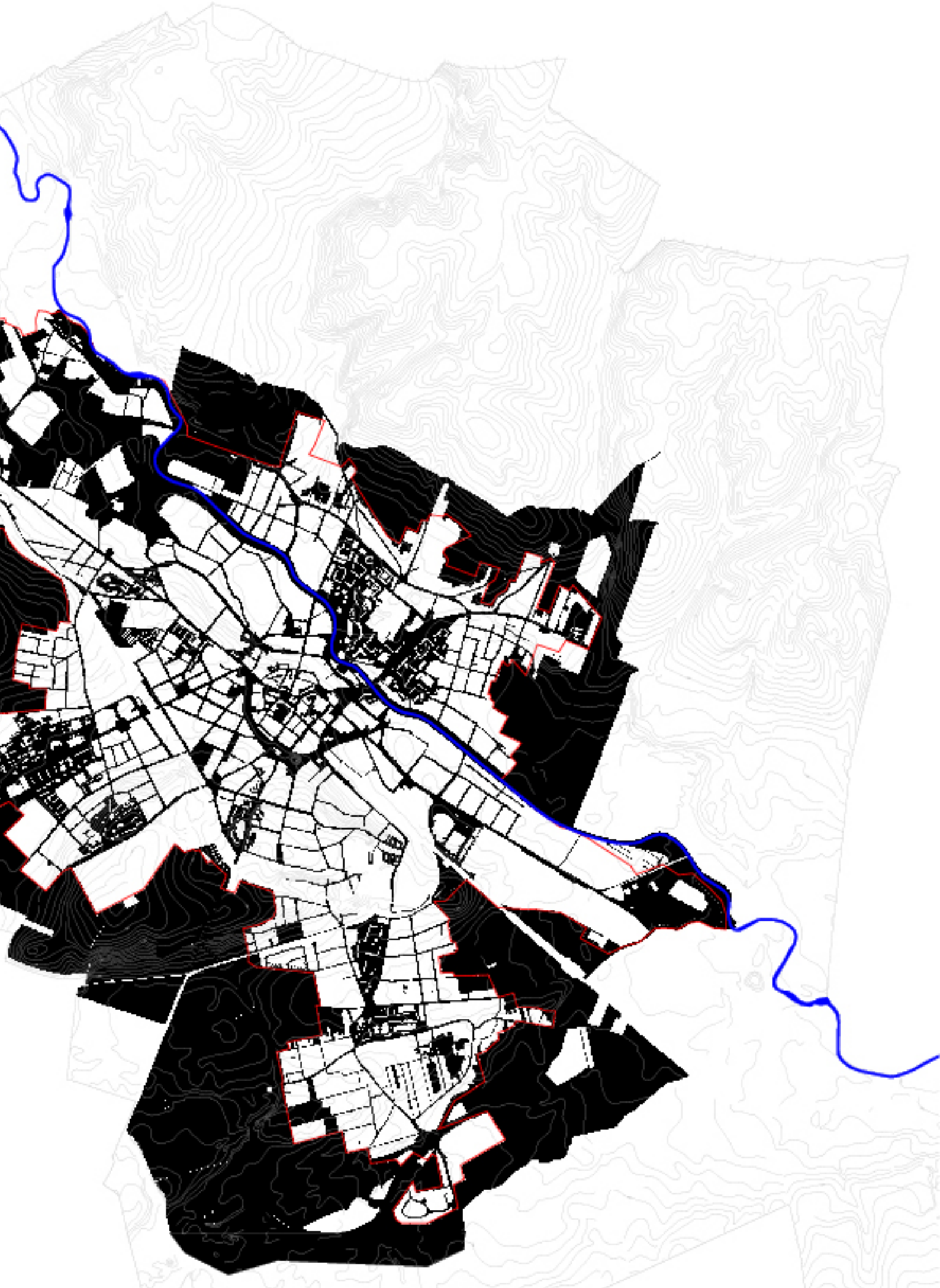

8/ ROZVOJOVÁ ÚZEMÍ města

VYHODNOCENÍ ANALÝZ města

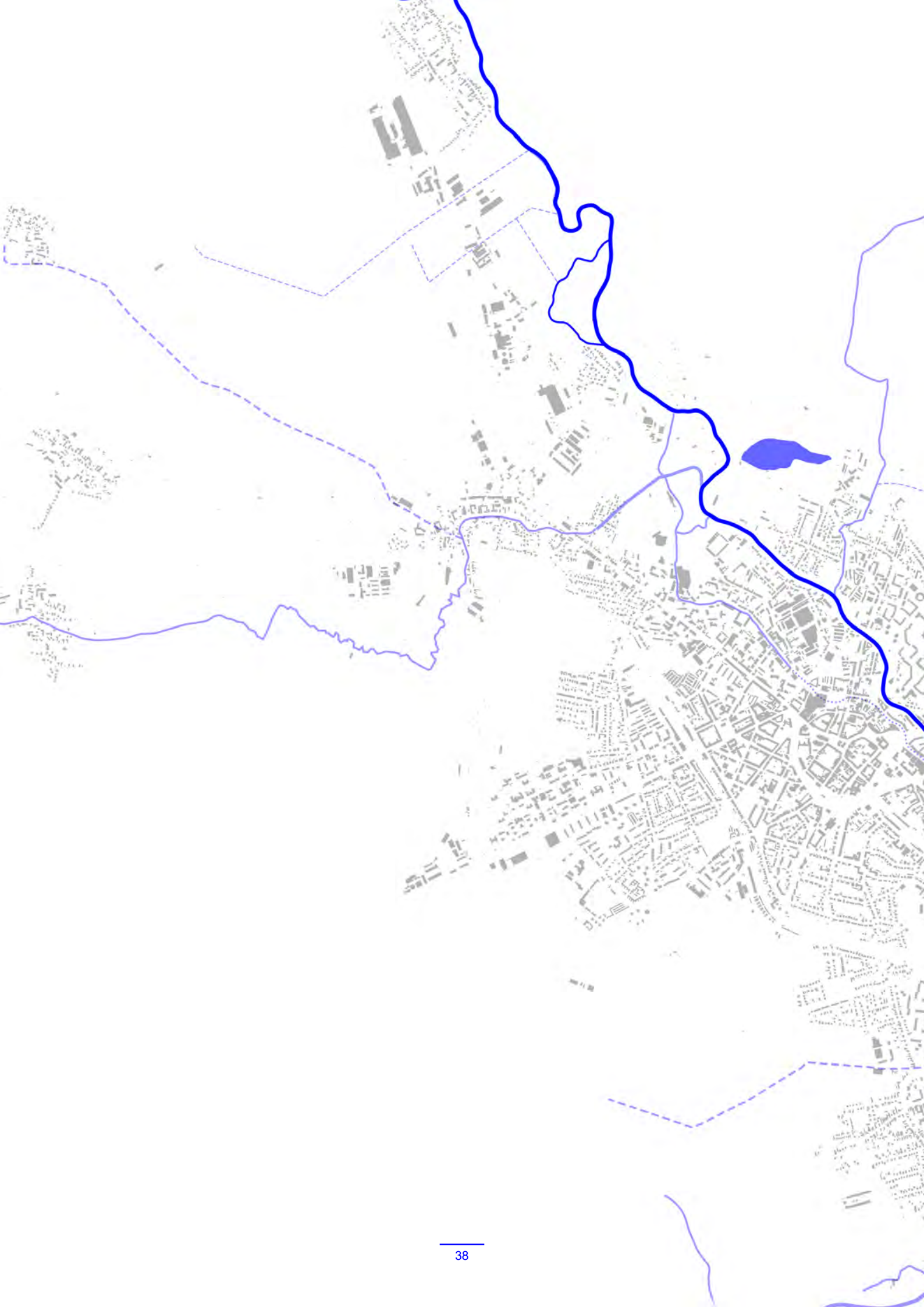

ANALÝZA ŘEKY

Analýza řeky se krom základních analýz území zaměřuje na její charakter a potenciál, jak v rámci jejího nejbližšího okolí, tak ve vztahu k městu a jeho obyvatel. Zkoumá její současné využití, funkci i dostupnost, předpokládané změny v území, a především její možnost nabýt zpět svou významnou roli jakožto hlavního činitele vzniku a vývoje osídlení a jako nezbytnou složku životního prostředí, živých organismů a fungujícího ekosystému města i krajiny.

„Voda je nedílnou a jednou z hlavních složek životního prostředí. Voda je všudypřítomná v živých organismech, v ekosystémech, v krajině. Voda je součástí přírody, domovem rostlin a živočichů, je živlem provázejícím člověka po celý život.“

KUBAČKA, Jakub a KUBAČKA, Milan. *Voda v krajině Opavska.* Opava: Statutární město Opava, 2009. ISBN 978-80-254-9470-7.

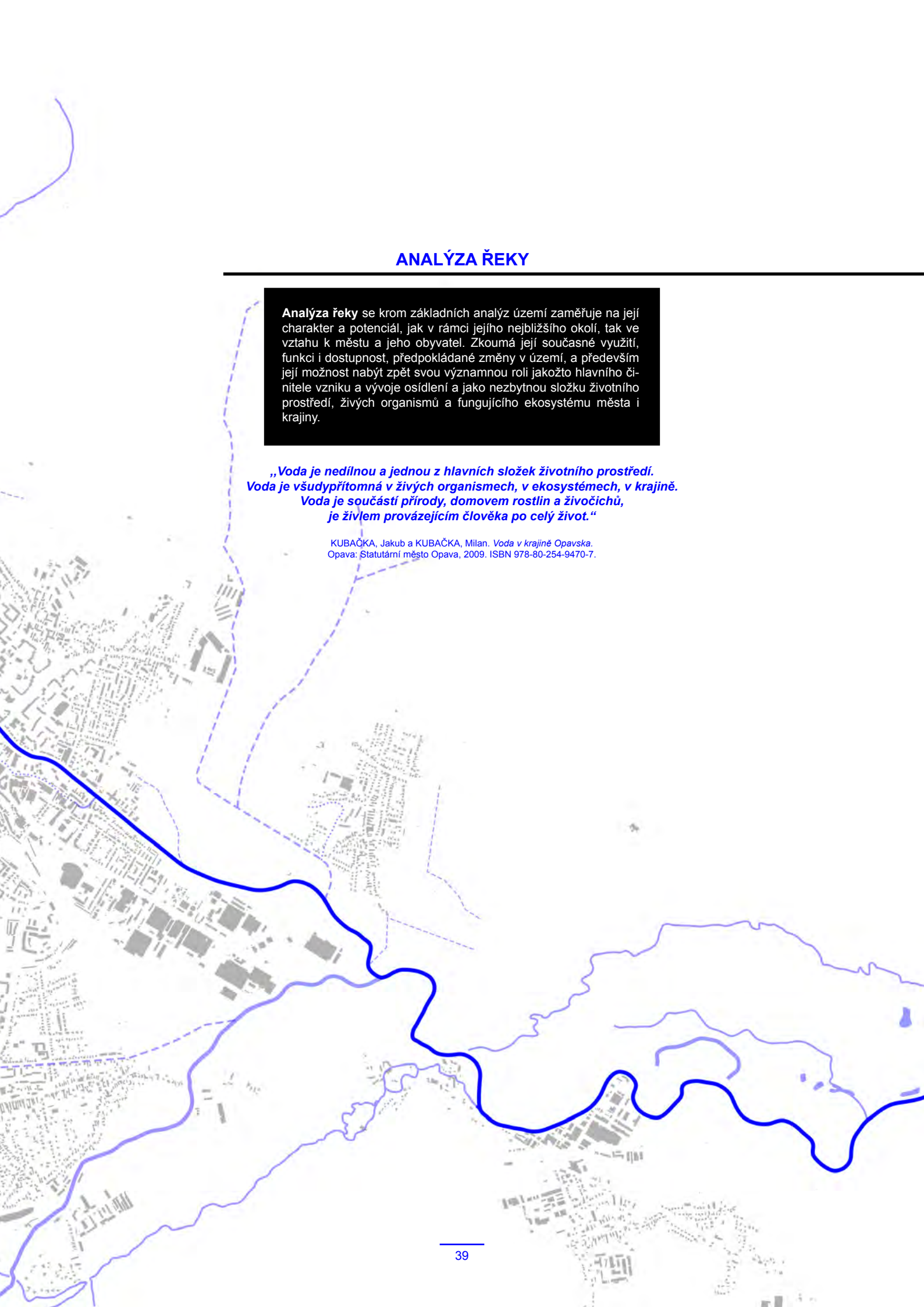

FOTODOKUMENTACE

OBRAZ ŘEKY OPAVY
(před povodní 2024)

koryto řeky - přírodní část, severozápad katastru, pohled směrem k polským hranicím

most dopravní infrastruktury - přírodní část, jihovýchod katastru

most dopravní infrastruktury - parkově-rekreační část, u Stříbrného jezera - pohled směrem k Městským sadům

koryto řeky - pakrově-rekreační část, Městské sady
(foceno z pěší a cyklo lávky propojující Městské sady a Stříbrné jezero)

koryto řeky - městská část, pohled směrem k lávce spojující centrum a oblast sídliště
Kateřinek

pohled na panelové domy sídliště Kateřinky - městská část

„Voda vždy byla a je základní životní podmínkou každé civilizace. Zároveň se podílí na utváření genia loci místa, kterým protéká.“

- SIOSTRZONEK, Jiří. Opava a její řeka: fotografie a pohlednice do roku 1945. [Frýdek-Místek]: Lukáš Horký - Surbanz, 2019. ISBN 978-80-906351-7-3.

panorama koryta řeky se sídlištěm Kateřinky a kostelem sv. Vojtěcha na Doním náměstí - městská část

parkově-rekreační část - pohled směrem ke Stříbrnému jezeru

koryto řeky - industriální část, jihovýchod katastru s pohledem k centru

bývalá továrna Jana Kudlicha, později Karnola - průmyslový areál, industriální část

most dopravní infrastruktury - parkově-rekreační část, u Stříbrného jezera

cyklostezka podél koryta řeky, jihovýchod katastru - přírodní část

koryto řeky - industriální část, pohled směrem k okraji města

LOKALIZACE a hydrologické informace

Celé území Opavska je odvodňováno řekou Odrou a náleží Baltskému úmoří. Opavsko není pramenným územím žádné významné řeky, všechny větší toky územím jen protékají. Hustota vodní sítě není rovnoměrná. Hlavní vodní osou je řeka Opava, zleva se vlévající do řeky Odry, se svým pravým přítokem, Moravicí. Vodní soustavu doplňuje 12 dalších toků, které přitékají ze sousedních regionů a Polska.

Povodí řeky Odry odvádí vodstvo ze severní části Moravské brány, části Beskyd a Jeseníků do Baltu. Spolu s hlavními přítoky levostrannou Opavou, pravostrannou Ostravicí a Olší vytváří kostru říční sítě sbíhající se v Ostravské pánvi. Toky řek na Moravě díky rovinatému reliéfu určovaly od pradávna průběh komunikačních tras.

Řeka Odra tvoří přirozenou hranici v jižní části Opavska a její tok zde měří přibližně 15 km. Opouští toto území na úpatí kopce Čižovice u Klokočůvek, kde má bystřinný charakter, proudí korytem s ostrými zákrutami a místy protéká hlubokým údolím. Na nejvýchodnějším okraji Opavska se opět stává hraniční řekou v délce 1 km. V této oblasti dosahuje průměrného průtoku 13,8 m³ za sekundu, s minimálním průtokem 0,5 m³ a maximálním průtokem až 500 m³ za sekundu. Odra odvádí vodu z 29 % jihozápadní části území, zejména prostřednictvím potoků Budišovské a Čermné.

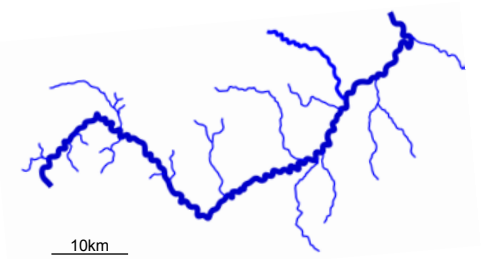

první písemná zmínka řeka Odra: jako Uiadus – Klaudius Ptolemaios (cca r.100, Alexandrie), Odagara, Odra, Odera, Adoram 892-968
Oddara 1075

Řeka Opava je největším přítokem Odry v celém jejím povodí na území severní Moravy. Na Opavsku protéká v délce 54 km z celkových 129 km a odvádí vodu z přibližně 33 % území. Přináší do Odry průměrně 17 m³ vody za sekundu. V podzimních měsících a během extrémních suchých let dosahuje průtok hodnoty 0,4 m³ za sekundu, zatímco při povodních stoupá až na 480 m³ za sekundu. Na území Opavska vtéká řeka Opava v severozápadní části, severně od Úvalna, na státní hranici s Polskem v nadmořské výšce 290 m. Opouští území mezi obcí Bobrovníky a přírodní rezervací rybníka Štěpán s vodní plochou 45,2 ha, v nadmořské výšce 213 m. Řeka má na celém území nížinný charakter středního a dolního toku se spádem 1,43 m na 1 km. Její bohatě meandrující tok s většími přítoky tvoří cenný přírodní biokoridor v zemědělsky intenzivně využívané krajině. Mimo území Opavska má 70 % toku bystřinný charakter a na území Opavska přijímá 18 přítoků.

první písemná zmínka řeka Opava: Vpa 1031
Opa 1062

Řeka Moravice je z mnoha hledisek významnější řekou na Opavsku a také větším zdrojem vody pro Odru. Protéká územím v délce 56 km svým středním a dolním tokem, z celkové délky 106 km. Moravice odvádí vodu z 27,5 % území, přičemž jejím největším přítokem je Hvozdnice. Je to vodnatější řeka než Opava, přivádí do soutoku s ní 8-20 m³ vody za sekundu, přičemž extrémní hodnoty průtoků se pohybují mezi 0,3 m³ a 260 m³ za sekundu. Moravice vtéká na území Opavska u Slezské Harty do Kružberské přehrady v nadmořské výšce 442 m. Její tok končí ústím do řeky Opavy (239 m) s celkovým spádem 3,5 m na 1 km. 72 % toku má bystřinný charakter a na území Opavska přijímá 23 přítoků. Mezi Kružberkem a Podhradím řeka tvoří 9 km dlouhý úsek se 17 hluboko zahloubenými meandry. Celková délka toku v těchto místech je až 18 km se spádem 2,8 m na 1 km. Meandry pokračují malebným údolím, místy i kaňonem, až k obci Žimrovice, kde řeka vytvořila 19 hluboko zahloubených zákrutů v úseku dlouhém 6,5 km. Skutečná délka toku je zde 14,5 km se spádem 4,1 m na 1 km. Na řece se nachází 12 jezů, z nichž nejzajímavější je vodní stavba u Albrechtického mlýna.

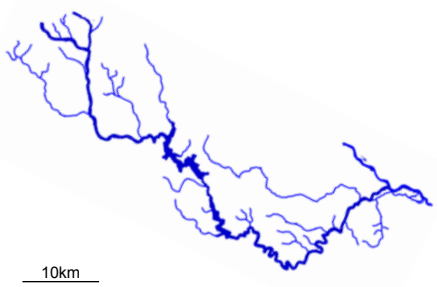

povodí řeky Odry

legenda

- vodní toky
- vodní plochy
- hranice oblasti povodí Odry
- hranice České republiky
- hranice krajů
- obec s rozšířenou působností

průměrný roční úhrn srážek (mm)

- 570-700
- 700-900
- 900-1100
- 1100-1300
- 1300-1500

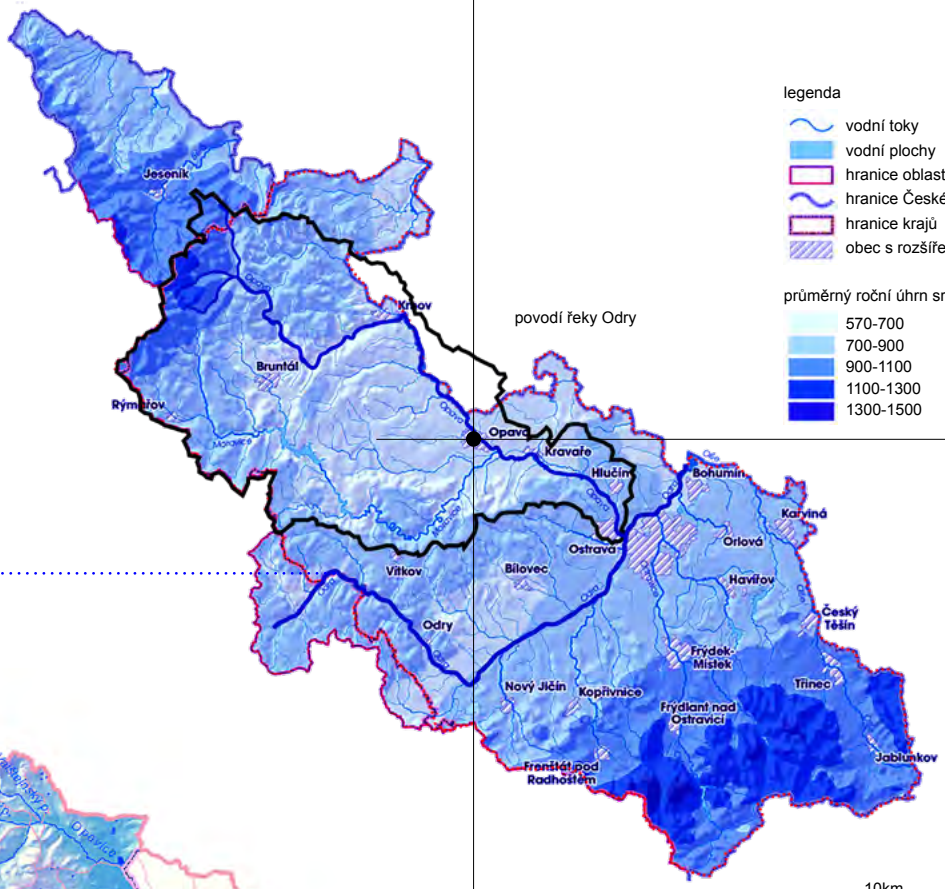

povodí řeky Opavy

legenda

- hranice povodí
- povodí IV. řádu
- vodní toky
- vodní plochy
- sídla
- hranice ČR

nadmořská výška (m.n.m.)

- max. 1492,37
- min. 202,36

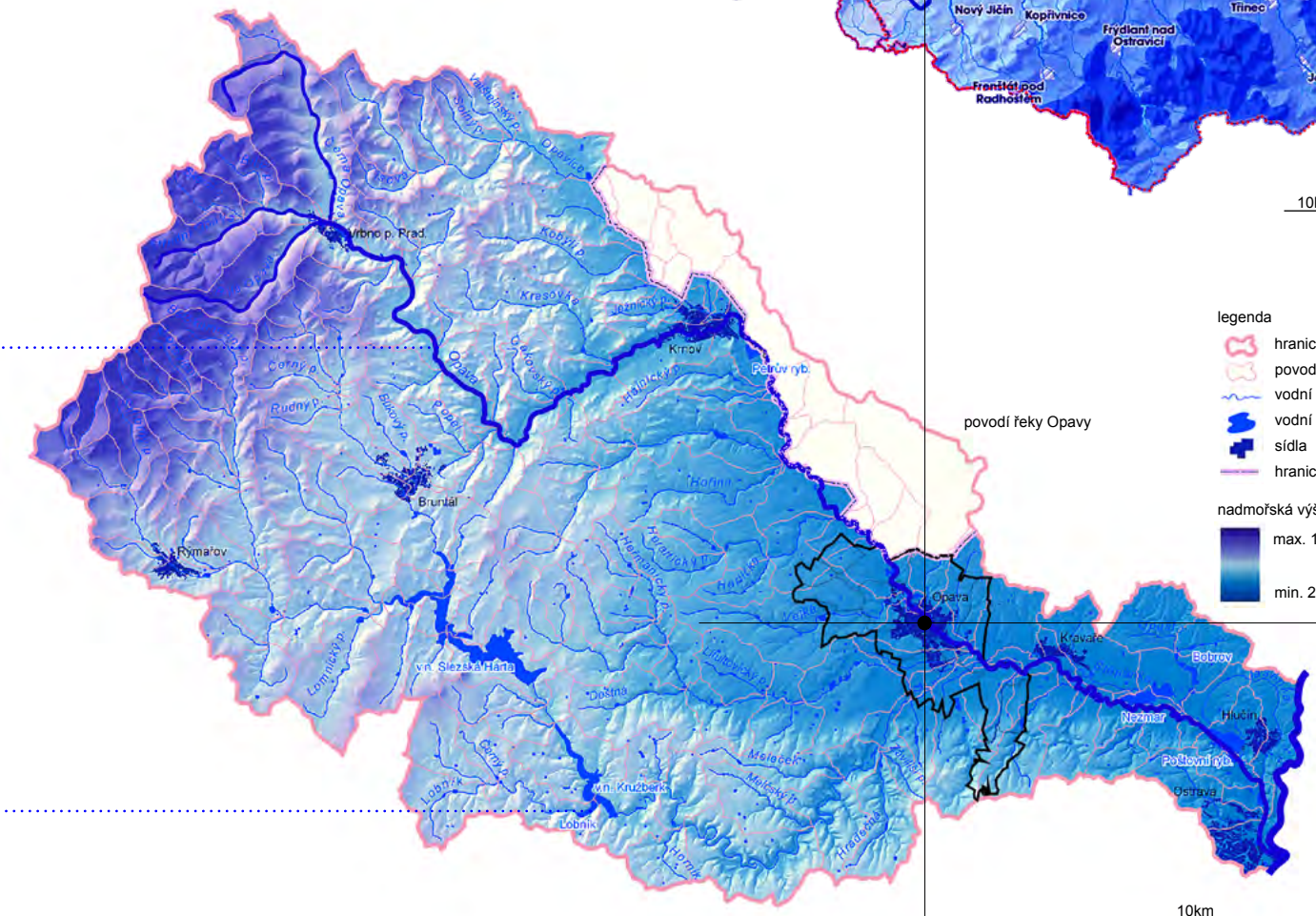

1/ O ŘECE - širší vztahy

Řeka Opava pramení ve Zlatohorské vrchovině a představuje hlavní vodní tepnu severní části Slezska, jejíž délka od pramene k ústí měří 122km.
Řeky a potoky, které se vlévají do řeky Opavy, patří jak do jejího povodí, tak do povodí řeky Odry, kdy se řeka Opava samotná vlévá v jejím jihovýchodním konci do Odry a následně pluje do Baltského moře. Největším a nejmohutnějším přítokem řeky Opavy je řeka Moravice. Jejich utajený a malebný soutok se nachází na jihovýchodním konci města Opavy.
V hydrologickém smyslu se tedy jedná o území uzavřené, kdy všechny srážky odtékají jediným hlavním tokem. Povodí Opavy však zahrnuje mnoho toků a ploch, tůní a mokřadů, které jsou naplňovány vodou ze svého povodí.

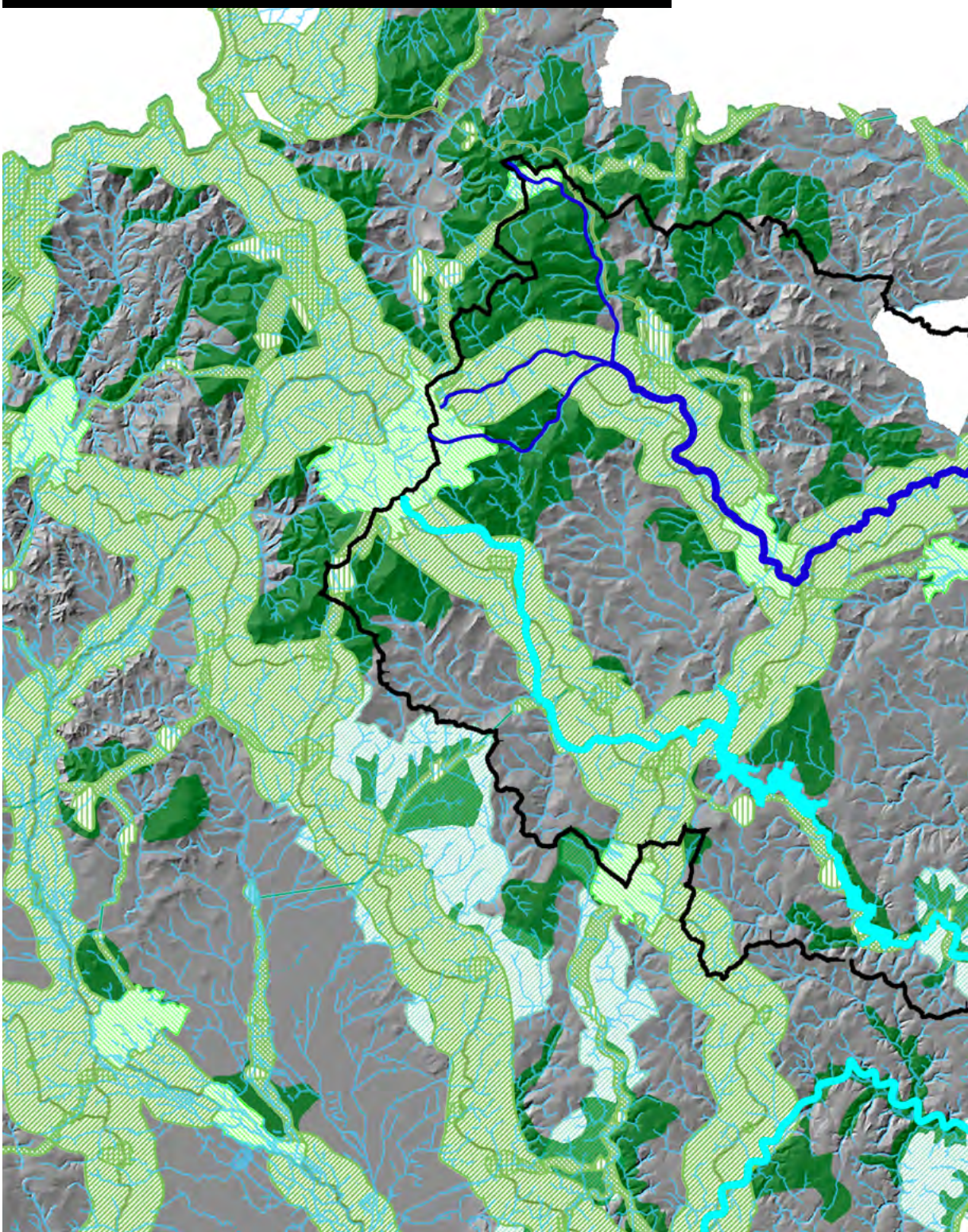

legenda

Opava
= soutok Střední + Bílá + Černá Opava (Vrbno pod Pradědem)
= levostranný přítok Odry (největší přítok v severní Moravě)

členění toku podle Gravelia: II.řád
správce povodí: Povodí Odry, Státní podnik
zdrojnice: pramen Hrubý Jeseník (nejvyšší bod hora Praděd 1491m.n.m.)
délka: 110,7 km (v okrese 59km)
plocha: 2089 km2
průměrný průtok: 17,2m3/s (ve městě Opava 7,59m3/s)
nadmořská výška: 285m (vstup do města Opavy) 205m (ústí do Odry)
sklon 1,27 promile
jezy: 13
koryto: různé šířky a hloubky
- město Opava šířka 16m, hloubka až 6m
- Kravaře š. 7,5m
- Háj ve Slezsku š. 20m
- silné meandry (30) mezi soutokem s Moravicí a Hlučínem

řeka Opava je tvořena soutokem:
Střední Opava
zdrojnice: pramen severovýchod Pradědu (1180 m.n.m.)
délka: 12,4km / wiki. 12,9km
plocha: 54km2
průměrný průtok:

Černá Opava
zdrojnice: pramen severozápadní svahy Orlíku - Jeseníky (1040 m.n.m.)
délka: 17,9km
plocha: 58,6m2
průměrný průtok: 0,87m3/s

Bílá Opava
zdrojnice: pramen jihovýchod Pradědu (1280 m.n.m.)
délka: 13,2km
průměrný průtok: 0,45m3/s
(vodopád a divoký kaňon mezi chatou Barborka a Karlovou Studánkou)

přírodní rezervace v povodí řeky Opavy:
- PP Hůrky
- PR Hořina
- PP Úvalské louky
- PP Heraltický potok
- PR Zábřežské louky
- NPP Odkryv v Kravařích
- PR Štěpán

minerální vody na Opavsku:
Jánské koupele v údolí řeky Moravice známé od roku 1754 Jezuitům
- 30 000 litrů minerální vody/denně (lázeňská zařízení po 2.sv.v. neobnoveny)

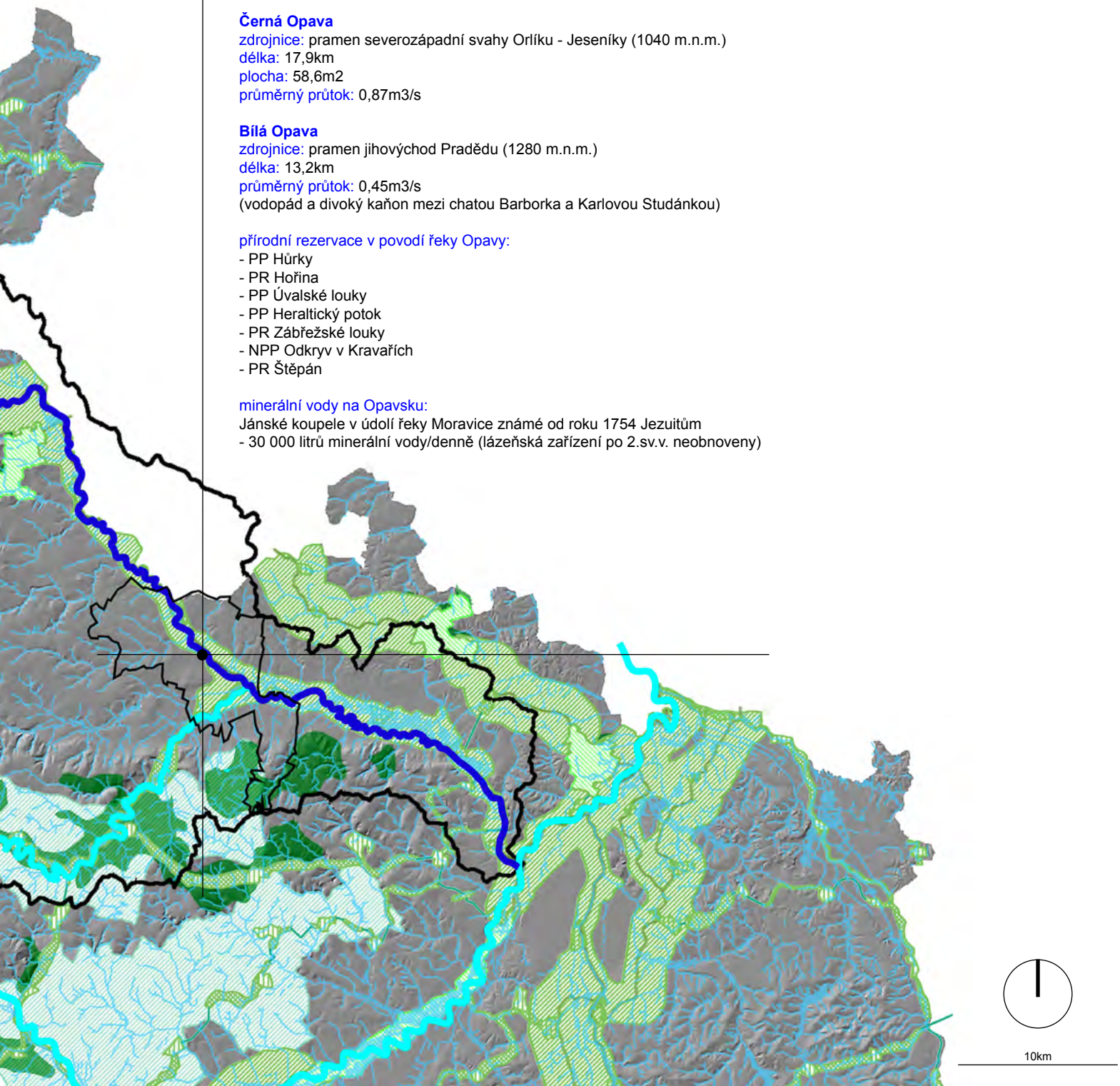

2/ HISTORIE říční krajiny Opavska a její proměny

Vztah člověka k vodě se promítá do dějin každého osídlení a epochy. Dostatek vody byl vždy důležitou podmínkou lidské existence a lidí se vždy snažili zavést účelné a soustavné hospodaření s vodou tak, aby ji měli k dispozici pro všechny nezbytné účely a po co nejdelší dobu. Svá hlavní sídla zakládali obyvatelé v blízkosti řek a potoků a hledali za nimi i přirozenou ochranu. Postupem času využívali primitivní prostředky i vodní energii a voda se stávala nezbytným pomocníkem také v jejich výrobní činnosti.

Růst hmotného majetku, výrobních prostředků a návazně na ně i růst možných povodňových škod nejen bezprostředně na říčních březích, ale i na místech od řeky vzdálenějších, zatápěných jen mimořádně, vedl postihované obyvatelstvo k tomu, aby hledali proti vodními živlu ochranu. Zprvu šlo vesměs o snahu zabránit podemílání břehů v místech vybudovaných mostů, lávek, jezů, brodů, rybničních hrází, vtoků do náhonů a o snahu zajistit stabilitu pobřežních pozemků.

1742

Mapa toku řek Opavy a Opavice pro podporu rakouských nároků při dělení Slezska

1627

Plán obložení Opavy

20. léta 20. století

Regulační práce na řece Opavě

zdroj: 1

1742

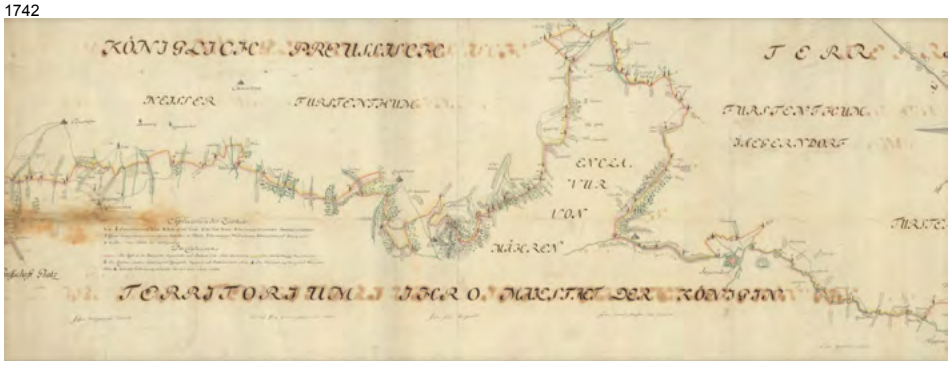

Hraniční mapa zachycující rozdělení Slezska mezi Rakousko a Prusko na základě Berlínského míru z 28. července 1742 zdroj: 2

zdroj: 2

Jelikož hlavní slezské vodoteče Odra, Ostravice, Pala a Olše se stávaly v průběhu času zemskými nebo státními hranicemi, bylo jejich strhávání břehů a meandrování koryt již od 13.století předmětem častých územních sporů územních, které do provádění úprav řek často vstupovaly a ovlivňovaly. je. Od poloviny 18.století, kdy se řeka Opava stala řekou hraniční, byla předmětem hraničních sporů s Pruskem, které vedly i k regulačním zásahům (v roce 1814 bylo zahájeno vyměřování hranice s Pruskem, které trvalo téměř 40 let).

Císařovna Marie Terezie přišla po válkách o většinu Slezska a zbyla ji jen malá část oddělené od pruského území řekou Opavou. Formální hraniční funkci plní řeka Opava na některých úsecích (mezi Krnovem a Opavou) s polským územím dodnes.

Historická centra měst (náměstí, kostely), ale i většiny obcí v údolí řeky Opavy se převážně nacházejí v polohách, kam nejčastěji se opakujících vyšší vodní stavy nedosahují, nicméně k řece přiléhající městské části (dnes hustě zastavěné) i okraje některých obcí jsou za mimořádně vysokých průtoků zaplavením ohroženy.

zdroj: 2

Snahou úprav vodních toků bylo a je co možná beze škod odvést povodňové vody tak, aby jimi nebyla zasažena zástavba ochraňovaného území. To ovšem z důvodu ekonomických i prostorových není možné uskutečnit tak, aby byla upraveným korytem odvedena jakákoliv velikost povodňového průtoku. Proto byly už v minulosti prováděny regulační práce jen na převedení určité velikosti průtoku. Při úpravách prováděných našimi předky to bylo převedení velikosti tzv. střední vody, odpovídající z dnešního pohledu asi průtoku pětiletému. Významnější a zvlášť ohrožovaná místa byla chráněna hrázemi.

Vedle ochrany před povodňovými záplavami byli a jsou i dnes řeky někdy upravovány také z důvodu ustálení říčních koryt nebo z důvodu širších územních zájmů (vedení komunikací, občasné a průmyslové výstavby apod.). Stabilizace koryt je stále zvláště aktuální v horských a podhorských oblastech. Úpravy horských toků, které jsou specifickým vodohospodářským oborem – hrazení bystřin, spočívají především ve snaze přírodě blízkými technickými opatřeními zmírnit nebo zastavit korytovou erozi.

Regulace toků, ať již byly realizovány z jakýchkoli důvodů, se snažily splnit především jak cíl protipovodňové ochrany, tak i cíl stabilizace koryta.

1752

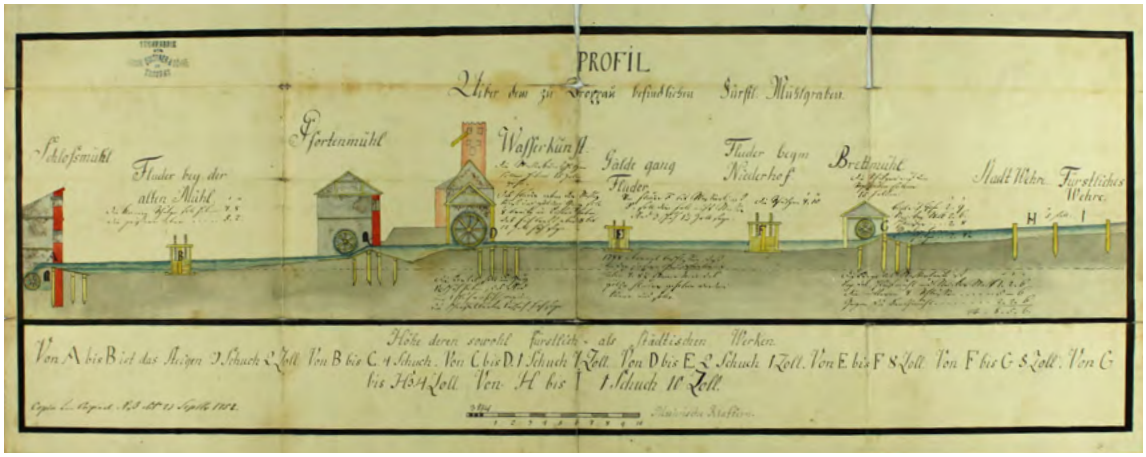

Schématický podélný profil Mlýnským náhonem v Opavě - příklad intenzivního užívání vody pro energetické účely. zdroj: 2

Prvními zaznamenanými vodohospodářskými stavbami na řece Opavě byly jezy. Většina z 24 existujících jezů byla poprvé postavena již v 16. a 17.století. Jezy sloužily především pro přivádění vody do rybníků a s růstem počtu mlýnů v údolí Opavy se staly technickou nezbytností.

S poklesem zájmu o rybníkářství a s rozvojem zemědělské výroby v 17. století stoupal energetický význam jezů a náhonů, které umožňovaly pohánět vodou rostoucí počet mlýnů rozmístěných v údolí Opavy.

Impulsem pro stavby jezů v horní části toku Opavy byla zejména těžba a zpracování jesenických rud. Ještě i v 19. a na začátku 20. století byly jezy na řece Opavě budovány a obnovovány, tentokrát ovšem z důvodu zajištění dodávek technologické vody rostoucímu textilnímu a potravinářskému průmyslu. Poměrně často byla jezy vzdouvaná vody využívána také k zavlažování luk umělým zatápěním.

Škody na jezech, vymílání břehů a odnos zemědělské půdy byly nejčastějšími důvody, které vedly obce, města a vlastníky půdy k tomu, aby jim nějakým způsobem zabránili. V 18. století a zvláště pak ve století 19. byly břehy Opavy rok co rok upravovány a opevňovány v obdivuhodném rozsahu. V letech 1830-1855 bylo např. ve městě Opavě koryto řeky břehovými úpravami postupně usměrněno tak, že se zamezilo vytváření nových meandrů.

19.století

Koryto řeky Opavy bylo ve městě divoké. Některé úseky břehů nebyly pravidelně udržovány, místy se podobaly pralesu s polámanými stromy a nepropustnými houštinami. To se po velké povodni v roce 1880 změnilo. Koryto bylo v celém městském úseku rozšířeno a vyčištěno. V souvislosti s těmito úpravami, bylo vykáceno zhruba 700 stromů. Řečiště bylo upraveno na 17m šířky na dně koryta a 54m u vrcholu, řeka tak změnila svůj tok a dostala zhruba dnešní podobu. Po postupném prodloužení úprav z center měst, délky regulací činí v současné době v Krnově přibližně souvislých 8km a v Opavě 9km. Úpravy dodnes tvoří základ zabezpečenosti obou měst před povodněmi. Úspěšnost tohoto regulačního opatření však byla podmíněna zachováním možnosti rozlivů na levý břeh (dnešní Kateřinky) a řádnou povodňovou manipulací se stavidly, kterými je ovládán vtok do náhonů.

Náhony byly ve městě intenzivně využívány. Podél nich se stavěly továrny, mlýny a podniky, které byly na vodě závislé: pivovary, škrobárny, rafinérie cukru apod. Průmyslová expanze vyvrcholila kolem roku 1880, kdy podnikatel David Hatschek zahájil továrenskou výrobu juty v areálu postaveného kolem náhonu v Městských sadech. Náhon vedoucí Zámeckým okruhem využívala také rafinérie cukru , pro kterou byla vybudována železniční vlečka. Ještě v 60. a 70. letech 20.století měla tato ulice a přilehlé dvorky neopakovatelnou atmosféru. Dým z parních lokomotiv, vlaky projíždějící městem působily jako zjevení na impresionistických obrazech. V náhonu se dalo v létě koupat, v zimě bruslit. Voda z náhonu se využívala k praní prádla i zalévání zahrádek podél celé ulice.

K nejvýznamnějším objektům té doby patřil jez v Městských sadech, který je dodnes hlavním zdrojem vody pro náhon protékající městem. Jezy byly na řece vybudovány pro pohon mlýnů, pil i pro zásobování rybníků, které byly v údolí od Krnova směrem po toku velmi četné. Jezy se zachovaly dodnes a lze říci, že i po četných přestavbách a rekonstrukcích nadále slouží na svých původních místech ke vzdouvání vody.

1877

Horní část opavského Mlýnského náhonu. Potok Jaktarka (dnes Velká) je zaústěna do boční větve náhonu.
Později byl potok převeden přímo do řeky Opavy a jeho původní koryto se stalo odlehčovacím kanálem.

zdroj: 3

1900

Divoké břehy řeky Opavy.
Pohled z mostu na Ratibořské ulici směrem k Černé ulici.

zdroj: 1

Koryto krnovské regulace z konce 19. století. Návrh byl vypracován na základě hytrotechnických výpočtů, díky kterým mělo být koryto schopné převést průtokovou kapacitu o hodnotě stoleté vody.
Provedené výpočty, které vycházely z tehdejší úrovně poznání, ale bohužel nepočítaly s některými, průtok omezujicími faktory (např. mosty, tok splavenin apod.). V dnešní době tak provedená regulace dokáže převést, s určitým vlivem přemostění, pouze tok padesátiletý.

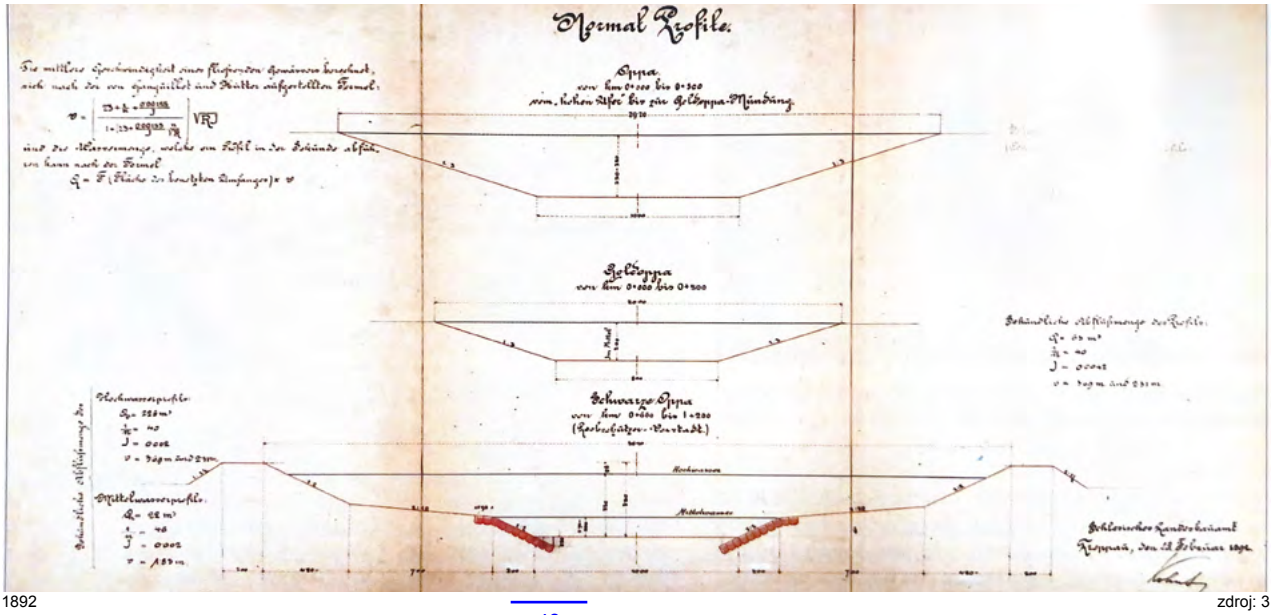

1892

zdroj: 3

1910 - 1913

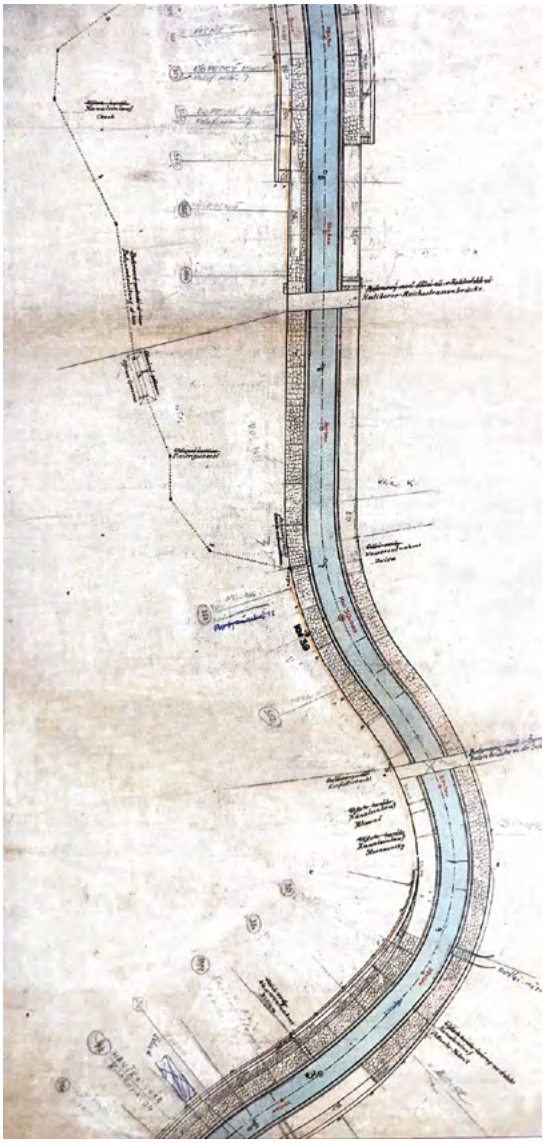

O preciznosti a velkorysosti relulačních úprav řeky Opavy svědčí podrobné plány z počátku 20. století. Výřez ukazuje detail vykreslení dlažby směrového vedení koryta v místě mostu Ratibořské říšské silnice. zdroj: 3

1892

Projekt regulace řeky Opavy ve městě Krnov. Situace zachycuje i rozsah povodně z roku 1880. Navrhovaná a později i provedená regulace takřka nevybočuje z původní trasy koryta. zdroj: 3

Detail regulace v Krnově u Říšského mostu silnice do Opavy. Už tehdy byla městská zástavba v bezprostřední blízkosti koryta řeky. zdroj: 3

Při ochraně majetku bylo bezpodmínečně nutné zajistit stabilitu pobřežních pozemků, především zabránit podemílání břehů v místech vybudovaných mostů, lávek, jezů, brodů, vtoků a náhonů. Na začátku 19.století vznikl nápad postavit kružberskou přehradu a od první poloviny téhož století byly provedeny první regulační zásahy.

Opava se totiž po zbourání hradeb a odstranění valů na přelomu 18. a 19. století a po odstranění městských bran v 30. letech 19.století začala rozšiřovat ve směru k předměstím ale i ve směru k řece. Zvláště ve druhé polovině 19. století zařívalo město nebývalý stavební ruch.

Situačně rozvlněné koryto Opavy, jehož neustále podemílané břehy byly do té doby jen dílčím způsobem opevňovaným bránilo územnímu rozvoji, a to jak lehkému průmylu umisťovanému na pravý břeh, tak i nové občanské zástavbě. Definitivní a stabilní směrové řešení řeky vyžadovalo tehdy i prozíravé budování městské kanalizační sítě. Důvodem k regulaci byl také nejspíše fakt, že Kateřinky byly za velkých vod často zaplavovány, stejně jako severovýchodní část rostoucího města.
Neblahá zkušenost z povodně r.1880, která na březích Opavy postihla vedle lidských obydlí i relativně novou průmyslovou zástavbu, logicky vyústila v intenzivní tlak na radikální regulaci řeky, což podpořily i následné povodně.

Jen lokální zásahy do břehů řeky již nedostačovaly a veřejný zájem se začal soustředit na regulaci soustavnější povahy. O úpravě řeky Opavy byla vedena řada jednání, které zpravidla uspořádal Slezská zemská komise v Opavě. Objevily se i úvahy zřídit a vybudovat na řece Opavě několik přehrad.

Koncem 80. let 19. století bylo lesnickým oddělením pro stavby na bystřinách při Ministerstvu vnitra ve Vídni připraveno několik projektů na úpravy Bílé, Černé a Střední Opavy a na jejich podkladě byly tyto toky hrazenářským způsobem v letech 1891 – 1892 zregulovány až po města Vrbno pod Pradědem a obec Karlovice. Zákon o svádění horských vod vydala rakousko-uherská vláda a roku 1900 vydala zákon o zvelebení zemědělství vodními stavbami. Tím se doplnily a rozšířily zákony o soustavné kodifikaci vodního práva habsburské monarchie z roku 1870, který platil až do roku 1955.

V souvislosti se stoupající spotřebou vody pro technologické procesy a pro výrobu páry pokračovalo na řekách budování nových vzdouvajících staveb – jezů vesměs bez většího ohledu ke zhoršování odtoku velkých vod těmito stavbami. Na významných tocích – Odře, Ostravici, Opavě, Moravici, Bělé, Olši i na některých potocích jich bylo postupně vybudováno celkem kolem sto padesáti. Také výstavba jezů pro odběr vody a využití vodní síly byla prováděna mnohem dříve před souvislejšími úpravami koryta.

Varovným signálem a zároveň výzvou k soustavné péči o vodní hospodářství v Opavě byla na přelomu 19. a 20.století i se zhoršující se kvalita vody v některých tocích a náhonech. Příčinou tohoto nepříznivého stavu bylo tehdy běžné vypouštění všech odpadních vod z výroby bez jakéhokoliv čištění do toků. Rovněž veškeré znečištění produkované obyvatelstvem odtékalo zprvu volně do terénu a příkopů a jimi do řek. Začátkem 20.století byly zřizovány kanalizační stoky, ovšem i ty stále ústily do řek. Proto vize představitelů města o definitivním a stabilním nasměrování řeky vyžadovalo paralelní řešení městské kanalizační sítě, kterou inicioval ve 20.letech 19.století starosta města Jan Josef Schösler. S realizací projektu se započalo teprve 20.června 1842. Hlavní kanály mají tři vyústění, dvě z nich vycházejí ze Solné ulice a z Dolního náměstí pod Mlýnským potokem do řeky Opavy a další hlavní vyústění je na ratibořském předměstí.

Městská úprava řeky Opavy v Krnově patří k nejstarším v našem regionu. Krnov, postižený v 19.století až patnácti povodněmi, prodělal v jeho druhé polovině velmi dynamický průmyslový rozvoj. Po povodni v roce 1880, která patřila v té době k největším, bylo zřejmé, že dozrál čas pro ochranu města něco podniknout. Těžiště prací na úpravě odtokových poměrů řeky proběhlo až po povodních, které se na ní vyskytly v roce 1880 a pak v letech 1902 a 1903, kdy v zastavěných územích největších sídel oblasti – v Krnově a Opavě – nadělaly nejvíce škod. Z té doby pochází délkově nejrozsáhlejší regulace toku, které v obou městech byly vykonány. Návrh na úpravu řeky Opavy v Opavě byl sice vypracován již roku 1893, ale k realizaci došlo až v roce 1910 po několikerém přepracování projektu.

Za zmínku stojí, že v roce 1897 byl Zemské vládě české předložen generální projekt na výstavbu hrází od ústí Opavy do Odry až po Vrbno pod Pradědem, který uvažoval s eventuálním napojením Opavy na průplav Odra – Dunaj.

20.století

Během 20.století postupně nahrazovaly vodní energii nové zdroje. Výstavbu vodních děl ve městech ovlivňoval rostoucí počet obyvatelů a expanze průmyslu. Urbanistický rozvoj severního okraje Opavy komplikovala řeka, k níž se připojovaly mlýny a další výrobní provozy závislé na říční vodě rozváděné do pomocného koryta městského náhonu. Na řece byly postaveny četné vodní stavby, o čemž dodnes svědčí alespoň názvy ulic (ulice u Lučního mlýna), které tyto objekty připomínají. Mezi vnitřní a vnější hradební zdí stál v ulici U Fortny v polovině 19.století mlýn přebudovaný v roce 1857 na strojní mlýn, který uváděla do pohybu městská strouha. Mlýnská fortna i s věží a mlýnem byla zbourána. Nový majitel Antonín Springer ji přestavěl na továrnu na textilní zboží.

Potřeba regulovat řeku nejen v Opavě, ale po celém jejím toku, byla v průběhu let stále aktuálnější. Tento stav vedl v roce 1892 k vypracování projektu úprav řeky Opavy v Krnově (Oppa Regulierung in Jägerndorf) a jeho předložení Zemské vládě slezské. Navržená soustava regulace dlouhá 3,8km začínala pod ústím Opavice na prusko-rakouských hranicích a končila v profilu železničního mostu u krnovského nádraží. Obsahovala zřízení dvou jezů a dvou mostů. Stavba byla zahájena v roce 1897 a kolaudována v listopadu 1901. Již v roce 1903, po povodních, muselo být dílo opraveno. Rovněž byl přepracován projekt slezského Zemského stavebního úřadu z r. 1893 na úpravu řeky v Opavě (Oppa Regulierung in Troppau und Katharein). Regulace od Kateřinského potoka po ústí potoka Velká (Jaktarka) o délce 4km s kapacitou koryta pro převedení 100-leté vody byla stavebně prováděna v letech 1910 - 1913. Pojetí úpravy bylo velkorysé, s perspektivou budoucího spojení historické Opavy na pravém břehu řeky s územím tehdy ještě samostatné obce Kateřinky na břehu levém, k němuž došlo až v roce 1938.

V roce 1923 byl Zemskou správou politickou v Opavě schválen projekt Pokračování Opavsko-kateřinské úpravy zpracovaný roku 1919. Jeho provedením měly být ukončeny letité potíže s jezy a s podemíláním pozemků na opavském předměstí v Karlovci a na Palhanci. Návrh úpravy navazoval na městkou regulaci u železničního mostu, dnes zrušené dráhy z Opavy do Ratiboře a končil u jezu na Palhanci. Snad nejdůležitější součástí úpravy byla téměř dva kilometry dlouhá pravobřežní hráz, napojená na dolním konci na těleso zrušené dráhy a na hroním konci (nad zástavbou Palhance) odklánějící se od řeky tak, aby usměrnila do terénu rozlité povodňové vody zpátky do koryta. Úspěšnost tohoto protipovodňového opatření však byla podmíněna zachováním možnosti rozlivů na levý břeh (město tady později umístilo zahrádkářskou osadu a vytvořilo tak sobě i vodohospodářům zdroj nekončících potíží) a řádnou povodňovou manipulací se stavidly, kterými je ovládán vtok do náhonů.

Myšlenky na prodloužení městské regulace v Opavě, neboť Palhanec s Karlovcem byly jediné ze strany řeky Opavy dosud povodňově nechráněné městské části, se znovu oživily koncem 60. let minulého století. V roce 1969 byl tedy vypracován nový projekt zhruba na kilometrovou úprav od jezu v městských sadech po most v Palhanci. Koryto bylo zkapacitněno a mírně korigován byl i směr řeky (r.1972).

Když pomineme řadu menších břehových úprav v obcích, kde dosud nebyla Opava regulována, bylo mimo hraniční úseky do začátku druhé světové války provedeny na řece už je dvě významnější stavby. Ve 20. letech minulého století to bylo usměrnění soutoku s Moravicí průkopem meandru Moravice a v roce 1933 úprava vyústění Opavy do řeky Odry.
Ještě během válečných let bylo upraveno koryto Opavy v obci Široká Niva a tím na dlouhou dobu regulační a bohužel i údržbové práce zvláště na horním toku Opavy skončily.

Dolní tok Opavy pod městem Opavou s výjimkou vyústění do Odry soustavně regulován nebyl. Nad zaústěním však nestabilní meandrující koryto způsobovalo neustále problémy ohrožováním železniční trati Svinov – Opava a ničením odběrného místa elektrárny v Třebovicích. Již před druhou světovou válkou byly proto ve snaze řešit tento nepříznivý stav vypracovány dva projekty, ale válečné události realizaci úpravy zabránily. K vyhrocená situace došlo pak po povodních v letech 1939 a 1940, za nichž byl protržen starý Třebovický jez zásobující v minulosti rybníky a také levostranný meandr, v jehož blízkosti elektrárna čerpala provozní vodu. Nový projekt na soustavnou úpravu koryta Opavy v Třebovicích by hotov r. 1947. Úpravou byl definitivně oddělen protržený meandr a v říčním profilu, vzdáleném přibližně 1,3 km od ústí, byl vybudován nový pevný jez, který se stal novým odběrným místem elektrárny. Úprava dlouhá 1,5km byla kolaudována v r.1950.

1931

Po skončení první světové války a po dokončení tehdejších městských úprav na řece Opavě (původně Opavice), pokračovaly snahy o úpravu jejího prodloužení proti směru toku k Palhaneckému jezu. Tento návrh byl jednou z možných variant. Plán také znázorňuje rozsah povodní z roku 1880.

počátek 20.století

Vývoj regulace na Gansovci - dnešní Resslovo nábřeží

zdroj: 1

zdroj: 1

Za domem vlevo se nachází pneuservis Bárta

zdroj: 1

zdroj: 3

Společensko-politický vývoj let druhé světové války a poválečných let se bohužel velmi negativně podepsal i na stavu hraniční Opavy, který byl po válce zpočátku napravován jen ojediněle a nekoordinovanými postupy. Na základě dohody vládních zmocněnců Československa a Polska, uzavřené r.1958, byla proto v r.1964 vypracována Studie úpravy odtokových poměrů hraničních úseků řeky Opavy a Zlaté Opavice, která podrobně v terénu zmapovala stav řeky. Jelikož bylo nutné dodržovat striktní požadavek nedotknutelnosti situativního uspořádání státních hranic, který byl z hydraulického hlediska pro řeku nevyhovující, neměli zpracovatelé studie pro optimální návrh řešení mnoho prostoru. Omezili se proto na obnovu 8mi jezů nebo jejich přeměnu na spádové stupně, na opravy břehových nátrží a doplnění hrází. Stude se stala základním česko-polským dokumentem pro práce na hraniční Opavě až do dnešní doby.

Svým způsobem kuriózní byla geneze regulace Opavy mezi obcemi Děhylov a Jilešovice, realizována v letech 1985-1988. Řeka tady meandrovitě protékala zemědělskými pozemky, aniž by způsobovala větší škody, pouze občas zaplavila napříč údolím vedoucí silnici spojující město Hlučín s Děhylovem. Při závěrečném projednávání projektu byla náhle, zásahem tehdejšího Severomoravského krajského národního výboru, příprava stavby zastavena s odůvodněním, že v prostoru laguny po těžbě štěrku hodlá kraj prosadit vybudování rozlehlého rekreačního areálu se zázemím pro vodní sporty, a proto je potřeba z místa budoucího jezera, které vznikne podstatným rozšířením a urychlením těžby štěrku, koryto řeky Opavy odsunout. Délka regulace se protáhla na 3,3km a s ohledem na požadavek maximální povodňové ochrany rekreačního areálu byly navrženy i hráze, o kterých se původně neuvažovalo. Vzhledem k tomu, že tok byl úpravou poměrně značně zkrácen, bylo nutné z důvodu zachování původního sklonu dna postavit i dva spádové stupně.

Soustavná úprava řeky Opavy mezi Děhylovem a Jilešovicemi byla poslední úpravou většího rozsahu na tomto toku do katastrofální povodně roku 1997. Tato povodeň, za níž byly v povodí Opavy na většině toků kromě Moravice výrazně překročeny stoleté průtoky, napáchala na upravených tocích, zvláště v horských a podhorských oblastech, obrovské škody. Městské regulace v Opavě a Krnově i ostatní úpravy na dolním toku přestály tuto živelnou katastrofu bez větších problémů, i když upravená koryta kapacitně na historickou velikost povodně vlny (dosahující v Krnově 700-leté a v Opavě 500-leté četnosti) nemohla stačit a města byla zaplavena. Úpravy na horním toku Černé, Střední a Bílé Opavy ze začátku 20.století byly však z velké části zničeny. Úpravy jesenických toků, tj. i horního toku Opavy, nebyly po válce udržovány téměř 30 let. Druhá světová válka práce na tocích utlumila a poválečný společenský vývoj orientoval vodní hospodářství jiným směrem do oblasti zásobení vodou a v úpravách toků převážně na toky beskydské.

Úsilí o záchranu regulací se v 80. a na začátku let 90. proto soustředilo především jen na rekonstrukce spádových objektů, jezů a stupňů fixujících sklonové poměry toků. A to i z toho důvodu, že v důsledku sílícího veřejného i administrativního tlaku na zachování zeleně za každou cenu bylo obtížné a takřka nemožné přistoupit k uvolňování vegetací zarůstajících koryt. Negativní následky povodně z roku 1997 na úpravách pak byly jednoznačné a ohromující. Po povodni byli v letech 1998-2002 úpravy v intravilánem města Vrbna pod Pradědem, v Karlovicích i v dalších obcích na horním toku Opavy vybudován prakticky znovu a parametry reagujícími již na povodňové zkušenosti, s korytovými kapacitami na průtoky 20ti až 50ti letých vod.

1908 - 1912

Počátek regulace řeky u městské střelnice, prostor za mostem u Vojenského splavu

zdroj: 1

zdroj 1: SIOSTRZONEK, Jiří. Opava a její řeka: fotografie a pohlednice do roku 1945. [Frýdek-Místek]: Lukáš Horký - Surbanz, 2019. ISBN 978-80-906351-7-3.
zdroj 2: https://www.archives.cz/web/
zdroj 3: BROSCH, Otto. Povodí Odry. Ostrava: Anagram, 2005. ISBN 80-7342-048-1.

Detail výseku řeky Opavy s plánem výkupu pozemků.
Tento projekt úpravy řeky Opavy z roku 1913 nebyl nakonec realizován. Jeho zajímavostí však zůstává vybudování hydrostatického jezu v profilu nového železobetonového mostu v městských sadech, jako náhrada za zničený pevný objekt při povodni roku 1880.

1913

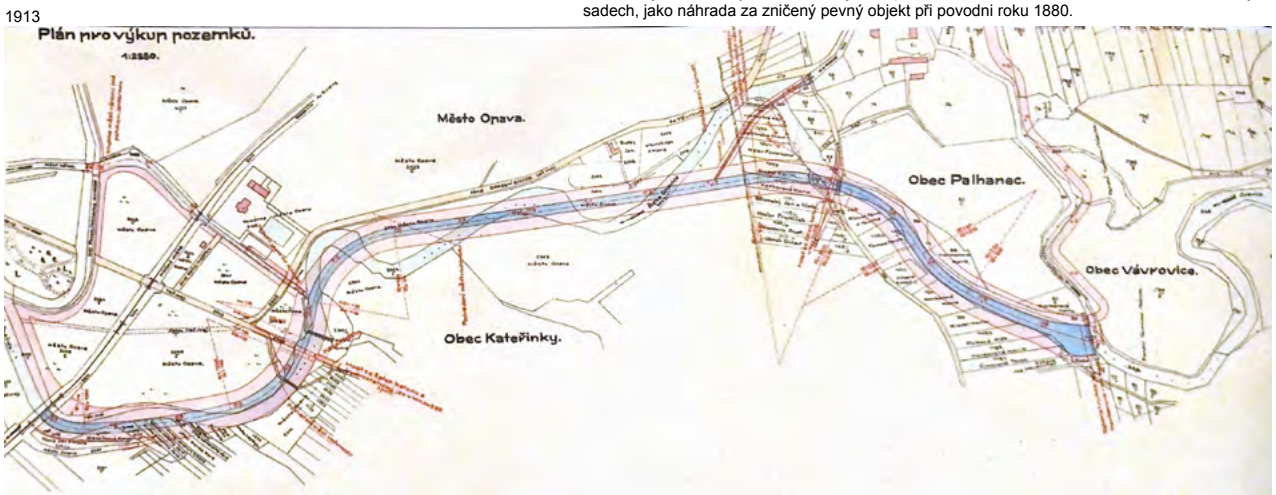

zdroj: 3

1900

Původní koryto řeky, v pozadí most na Pekařské ulici zdroj: 1

1900

„Gensovec“ dnešní Resslovo nábřeží zdroj: 1

1900

Za domem vlevo se nachází pneuservis Bárta zdroj: 1

1900

Jez u bývalého cukrovaru, pohled z místa soutoku potůčku Ostrá a řeky Opavy z kateřinské strany zdroj: 1

1908

Most na Pekařské ulici zdroj: 1

1900

Jez u bývalého cukrovaru v místě Příčné ulice zdroj: 1

1945

1

3

2

4

1, 2, 3 - ruiny mostu na Černé ulici zdroj: 1
4 - prostor mostu upravený pro průjezd vozidel

1945

Železniční vlečka u bývalého cukrovaru, pohled z Resslova nábřeží zdroj: 1

1929

Ohyb řeky v dnešních Městských sadech - levý břeh

1929

Ohyb řeky v dnešních Městských sadech - pravý břeh

30. léta 20. století

Betonový most na Mostní ulici zdroj: 1

1929

Mohutné ldové kry, v pozadí vojenská střelnice v Městských sadech zdroj: 1

1

3

zdroj: 1

2

4

1 - náhon na Rybářské ulici 1930
2 - břeh náhonu na Rybářské ulici 1930
3 - náhon na Rybářské ulici 1940
4 - jez v Městských sadech u koupaliště 1935

50. léta 20. století

různé momentky života u řeky Opavy

50. léta 20. století

Zimní radovánky poblíž mostu u Vojenského splavu

1935

Pohoda u řeky, v pozadí most na Pekažské ulici

1900

Půjčovna loděk pana Vaňka, v pozadí farní kostel Panny Marie a komín opavského pivovaru zdroj: 1

Jaktar Vorstadt
Ratiborer Vorstadt
Teichgasse
Grätzer Vorstadt
TROPPAU.
Wawrowitz
Central Bahn
Pälhanoff
Jaktar Pl.
Katharein
Ratiborer Vorstadt
Central Bahnhof
Grätzer Vorstadt
Landes-Irren-Anstalt
TROPPAU
Verbindungs Bahn
Nord Bahnhof
Komorauer Mühle
Schwarze Mühle
Exerzier-Platz
Palmer Mal.
Gülschnitz Pl.

19. století

Císařské otisky 1843

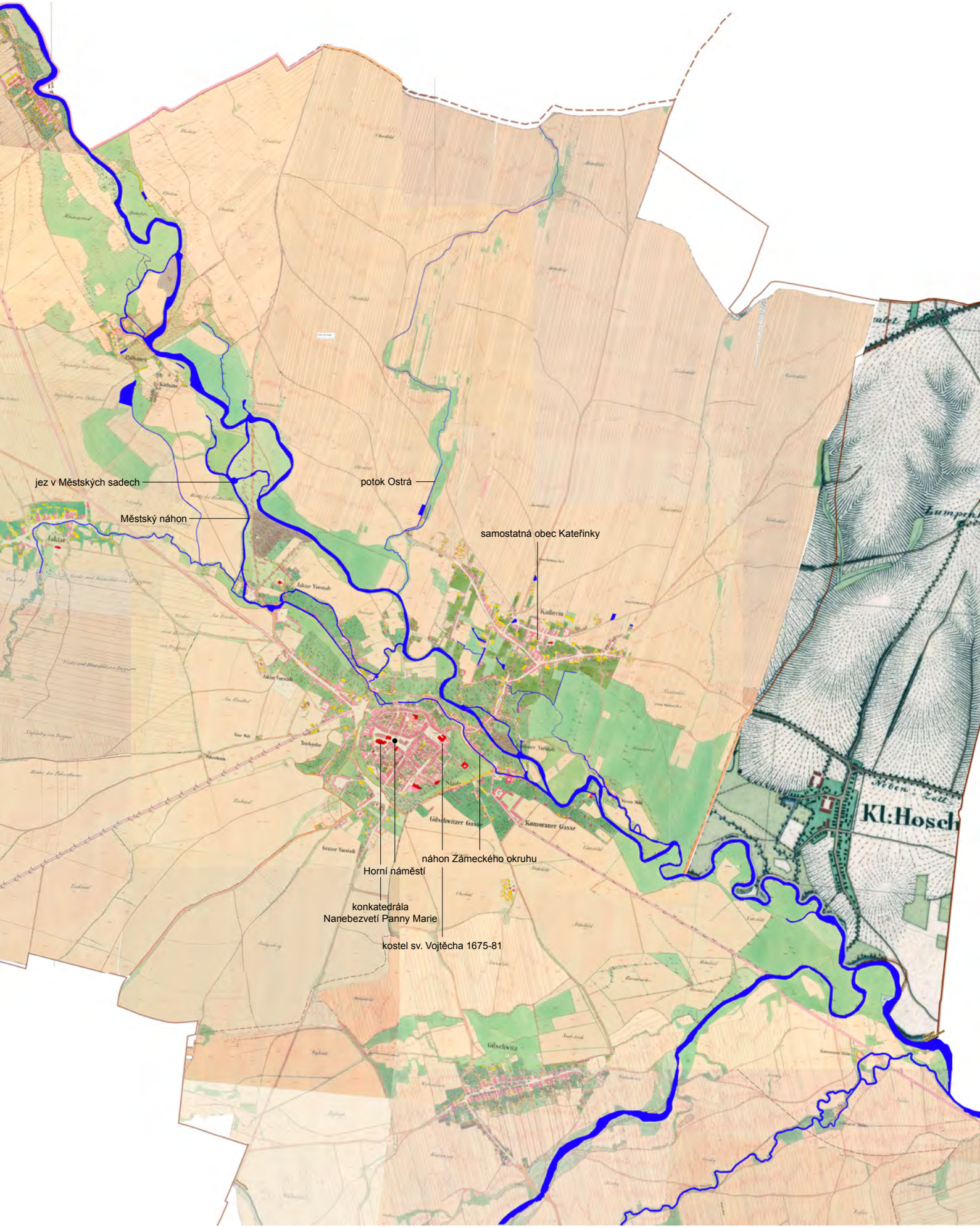

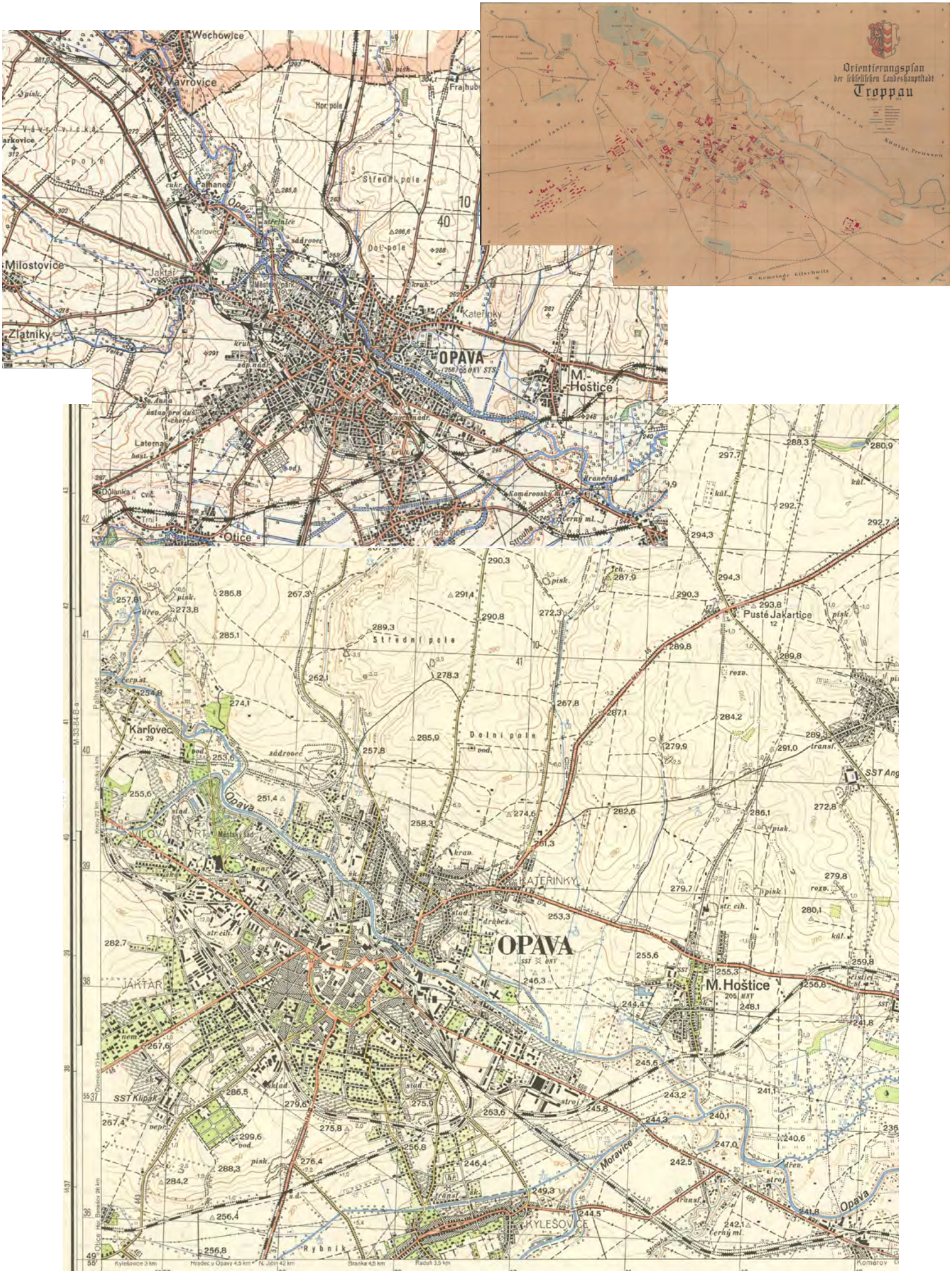
Orientierungsplan
der schlesischen Landeshauptstadt
Troppau
Wechowice
Vávrovice
Frajhub
Hor. pole
Střední pole
Dol. pole
Karlovec
Milostovice
Jaktař
Zlatníky
Katerinky
OPAVA
M.-Hoštice
Laternay
Otice
Kylešovice
Pusté Jakartice
Dolní pole
VILOVA CTVRT
KATERINKY
JAKTAŘ
SST Klipak
M. Hoštice
KYLEŠOVICE
Opava
Moravice

Státní mapa (SMO) - první vydání 1950

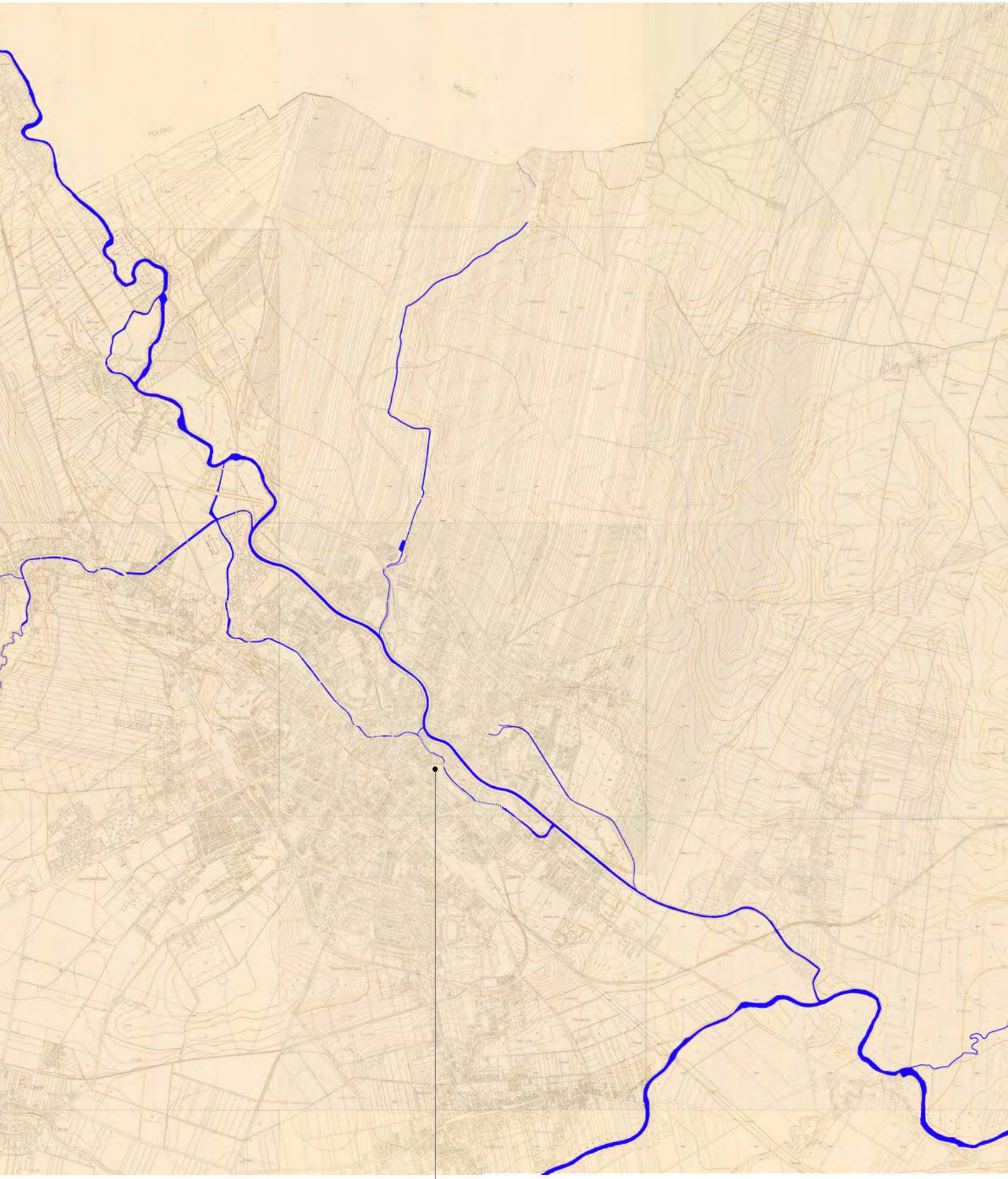

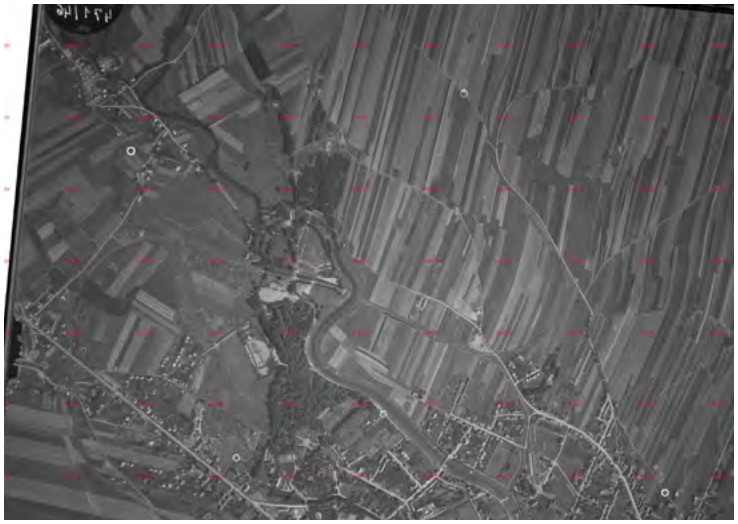

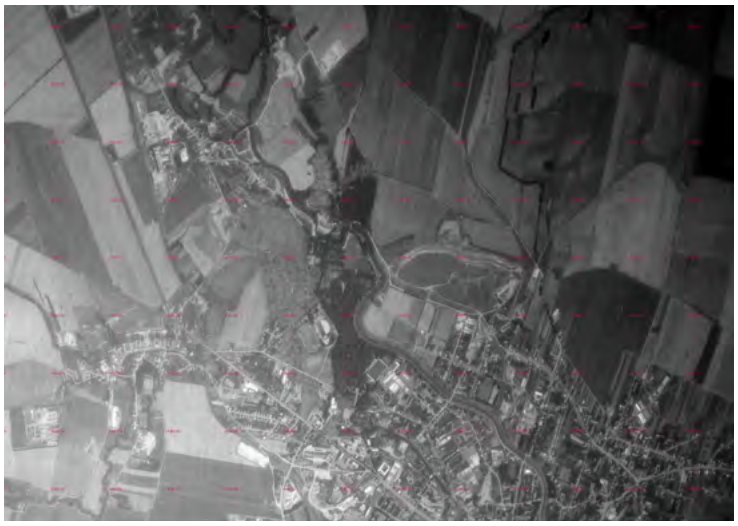

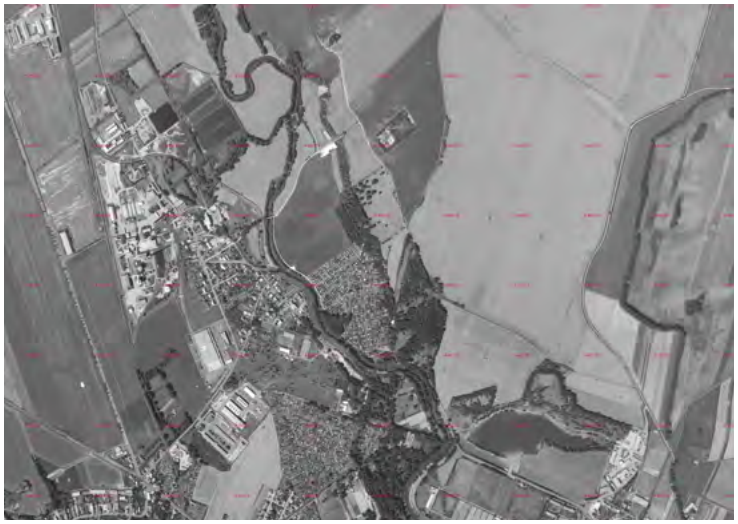

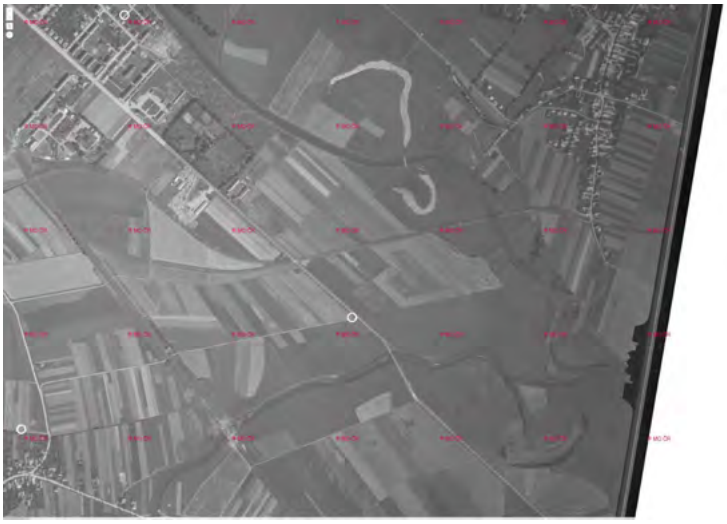

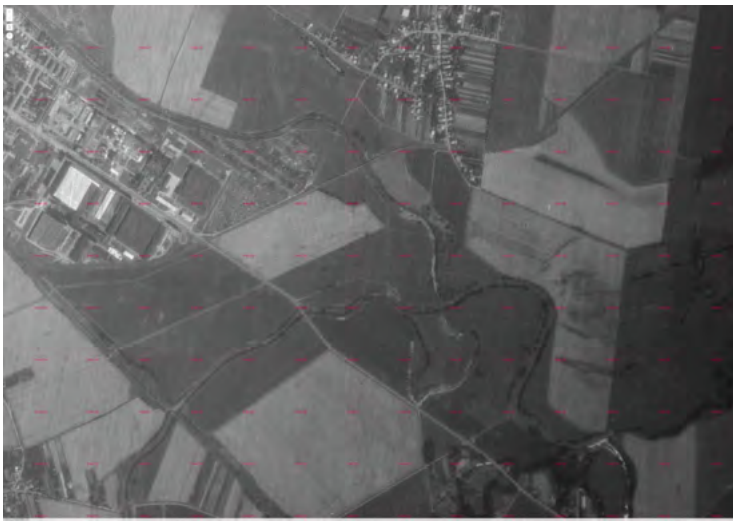

Pozemkový katastr 2022 - novodobá podoba koryta

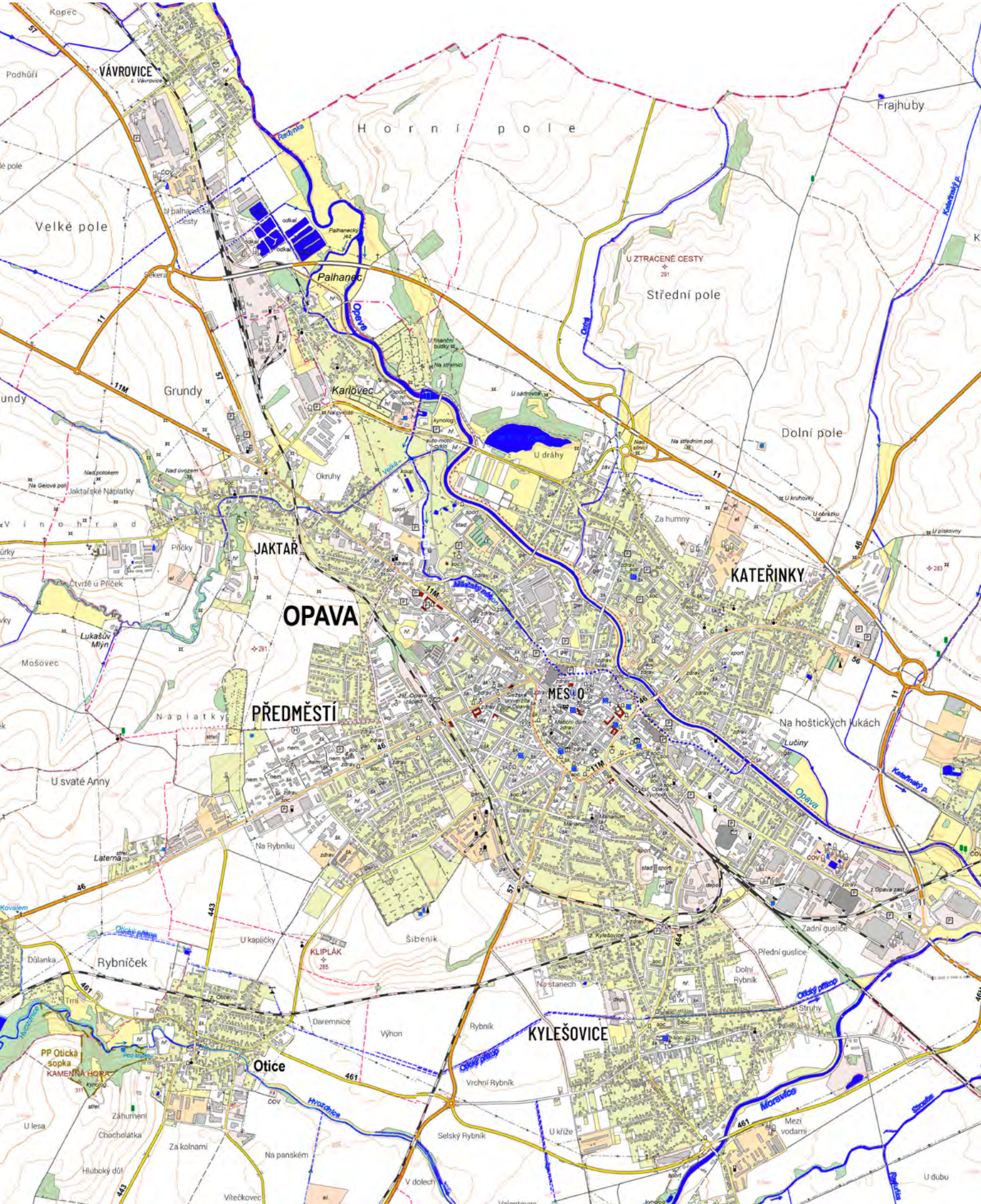

21. století

Ortofoto 2022 v porovnání s původním korytem z r.1843

3/ POVODNĚ

Povodně na řece Opavě se vyskytovaly již odedávna a katastrofální povodně se opakovaly zhruba po 100 letech. Naši předkové se vůči záplavám chránili technickými vymoženostmi, odpovídajícím znalostem své doby; nejdříve hrázemi, později stavbami nádrží a tzv. suchými poldry. Příroda vede se společností věčný souboj, ale vždy má převahu, je silnější a vynalézavější a člověk v nerovném souboji často přichází nejen o majetek, ale i život.

1896

Zátopové území neregulované map Odry k Baltskému moři

1903

Křížení ulic Pekařská a Nákladní, pohled z Pekařské ulice směrem k řece Opavě zdroj: 1

„Řeka si pamatuje, kudy kdysi tekla.
Bude se vracet do starých koryt bez ohledu
na přání lidí a jejich stavby.“

- Václav Cílek

(Historické záznamy o povodních obsahují převážně jen emocionálně zbarvené popisy událostí podle zážitků pisatele. Kromě časových dat a identifikace místa výskytu povodně neposkytují už ale žádné údaje, podle nichž by bylo možno přijatelným způsobem povodně kvantifikovat nebo případně srovnávat).

řeky Odry (z části i řeky Ostravice) na fragmentu ze souboru situačních zdroj: 2

Na území české části povodí Odry bylo zaznamenáno od 13. století až do roku 1900 více než 40 větších povodňových událostí. Ve 20.století počet zaznamenaných povodní přesahuje dvacítku (z toho nejméně 15 v první polovině století). 20. století však nebylo na povodně bohatší, jak by se na první pohled mohlo zdát, zachovalo se pouze více informací, a to i o povodních rozsahem menších, postihujících ovšem proti 19. století hustěji osídlenou a více industrializovanou krajinu.

V roce 1405 byla v Opavě a okolí po náhlém roztání horského sněhu velká povodeň, při níž byly strženy všechny mosty a mnoho lidí se utopilo.

Rok 1599 přinesl hladomor. V témže roce přišla i povodeň.

19.století

Historické prameny zaznamenaly v 19. století ve Slezsku kromě r.1880 ještě 15 povodní různého rozsahu a velikosti. K větším povodním patřila jistě velká voda na řekách Odře a Opavě v srpnu 1813, která napáchala velké škody v Opavě, kde se zřítilo 28 domů 50 bylo poškozeno, a v Nové Vsi a ve Svinově u Ostravy, kde bylo údajně odneseno několik domků a zničena císařská silnice do Opavy.

V kronice Kateřinek je popsána katastrofální povodeň z roku 1813 takto: *„Předměstí ležící na řece Opavě byla sice často vystavená záplavám, ale větší povodeň, než jaká byla roku 1813, se dá sotva prokázat. Od 26. do 27.srpna tohoto roku stoupla voda tak rychle, že s mlýnského náhonu vystoupila na třech místech a řítila se jako hučící vodopád. Tehdy pršelo téměř 5 dní a 5 nocí. Úpěnlivé volání povodní ohrožených o pomoc bylo na Černé ulici slyšet ve dne v noci. S neustávajícím deštěm stoupla jinak nenápadná říčka Jaktarka natolik, že zaplavila pole a louky. Zcela nebo zčásti se tehdy v ratibořském předměstí a v Kateřinkách zřítilo 10 domů a výše škod činila 27 000 zlatých. Navíc se v jaktařském předměstí zhroutily nebo byly silně poškozeny obytné a hospodářské budovy.“*

Téhož roku vystoupila řeka Opava z břehů ještě dvakrát. Z 11. na 12. září nastaly po několikadenním dešti další záplavy. Většina ohrožených se hned od počátku zachránila odchodem z města. Velkou škodu způsobila tato událost tím, že obilí uložené ve stodolách bylo částečně odplaveno, částečně zničeno. Nouze se tehdy snoubila s bídou. Dne 18. září 1813 vystoupila řeka Opava v tomto roce již potřetí ze svých břehů.

Povodňovými roky, o nichž se zmiňuje více pramenů, ale bez větších podrobností, byly dále roku: 1831 (obě strany povodí - beskydská i jesenická), r.1854 (opět na řece Opavě a především Odře), r.1872 (velká povodeň na Olši), r.1880 (povodeň zasáhla celé povodí rakouské Odry včetně Jesenicka) a r.1894 (na Opavě, Odře, Olši i Ostravici).

V říjnu 1831 byly povodněmi zasaženy asi obě strany povodí, beskydská i jesenická. Povodeň roku 1831 je známá také vypuknutím epidemie cholery, která v zatopených prostorách nalezla živnou půdu a vyžádala si jen v Přívoze a Moravské Ostravě 79 obětí na lidských životech.

Ve dnech 20. a 21. srpna 1854 se přihnala téměř tak vysoká povodeň jako v roce 1813, nenadělala však tolik škod. U velkého jezu byl stržen kus země a postranní cesty byly poškozeny. Musel byl vykopán kus nového náhonu a opraven rovněž jez. Potrubí vodovodu bylo tehdy od 20. srpna do 25. září bez vody.

1897 / 1899

Ratibořská ulice při povodni v roce 1897 nebo 1899. zdroj: 4
Jedná se o místo přibližně dnešní křižovatky ulic Partyzánská, Holasická a Ratibořská.

Povodeň v opavských předměstích z 12. a 13. června 1860 ustaly až 15.července, kde se vzedmuté vlny řeky vrátily zpět do svého koryta. Tentokrát byl postižen obzvláště pravý břeh směrem k městu, protože proud vody se opíral více o tento břeh něž nalevo, což se připisuje několika novostavbám na levém břehu v Kateřinkách.

Dne 22.června 1861 nastalo od 9 večer do jedné v noci počasí, jaké nikdo nepamatuje. Za neustále bouře nastal průtrž mračen. Řeka Moravice vystoupila ze svých břehů a zvolila si jiné koryto. Silnice z Hradce až k dolnímu statku do Opavy se ocitla i s poli napravo i nalevo pod vodou. Takovou povodeň nepamatují ani ti nejstarčí obyvatelé města. Proudy vody odplavily úrodu z polí, zásoby dřeva, v proudu plaval nábytek, postele, kolébky s dětmi, krávy, prasata atd. Silně poškozeny byly mosty a silnice. Stav vody byl v úzkém údolí Moravice tři až čtyři sáhy vyšší než obvykle.

První povodní, u níž byl na základě tehdejších znalost a možností odhadnut či změřen kulminační povodňový průtok na řekách Ostravici a Lučině v Moravské Ostravě a na Olši v Těšíně, byla povodeň z 3.-6. srpna roku 1880. Více nebo méně zatopena byla tehdy všechna sídla nacházejících se v blízkosti větších řek.
Za povodně v r. 1880 utrpěl značné škody zejména rozvíjející se průmysl umístěný v blízkosti energeticky využívaných řek a ve velkém rozsahu byly poškozeny železniční tratě v souběhu s vodními toky. Ostravský průmysl údajně po povodni nevyráběl více než 3 měsíce. Neblahé povodňové zkušenosti v následujících letech vyvolaly pak mimořádný zájem na řešení protipovodňové ochrany.

20.století

Na začátku 20.století zkomplikovala řeka život lidem v červnu 1902, kdy voda zaplavila některé části města. Složitá situace nastala po čtyřdenním vytrvalém dešti i v červenci 1903. Voda vystoupila o necelé tři metry nad normální stav a pod hladinou se ocitly například ulice Černá, Vojanova, Ratibořská, Rybářská, Sadová či Nákladní. Obě tyto velké povodně svými důsledky potrvdily, že úpravy říčních koryt provedené po osduném roce 1880 byly v některých městech správným rozhodnutím a urychlily přípravu a realizaci dalších regulačních opatření.

Nejen záplavy ale také ledové kry dělaly lidem velkou starost. V zimě hladina řeky zamrzala, což n jaře při náhlém tání způsobovalo nemalé problémy. Například v zimě 1922 led na řece měl tloušťku 40 až 50 cm. Při náhlém tání to ohrozilo mosty a jezy na řece. K nejhorším povodním patřily ty na zamrzlé řece.

Voda se vylila z břehů Opavy také v září 1937 a následně v červenci 1939.

Všeobecně nejvíce škod způsobily květnové povodně roku 1940 na úpravách toků v podhůří a na zahrazených bystřinách. Na mnohých místech severních svahů Beskyd ležel tehdy ještě sníh, který rychle roztál a přispěl tak vydatně ke zvětšení povrchového odtoku. Tohoto roku byly opět zaplaveny Kateřinky a povodeň městu způsobila také problémy s pitnou vodou.

Povodňové epizody druhé poloviny 20. století až do osudového roku 1997 s historickou červencovou velkou vodou byly povodněmi regionálními, mnohdy jen s lokálním dopadem. Svou velikostí a rozsahem zasaženého území nepřesáhly velké vody ze začátku století a patřily spíše k průměru (r. 1966, 1970, 1972, 1974, 1975, 1977, 1985).

Během následujících let pršelo na severu Moravy a ve Slezsku relativně málo. Roky 1992 a 1993 se do meteorologických a hydrologických ročenek zapsaly dokonce jako jedny s nejnižšími srážkovými úhrny a minimálními přirozenými průtoky. Na podzim roku 1992 se množství zásob vody ve zdrojích zmenšilo natolik, že průmysl zahájil havarijní režim zásobování a hrozilo i omezení dodávek vody pitné.

V květnu roku 1996 se v území horní Opavy vyskytla situace, která může být příkladem extrémní povodně z přívalového deště. Poměrně krátká intenzivní srážka v trvání 3 až 4 hodin postupující přes povodí Opavy jihovýchodním směrem zasáhla zejména horní část povodí Opavy, povodí Čižiny, Opavice a horní část povodí Moravice. Velikosti kulminačních průtoků překročily úrovně stoletých vod. Největší následky záplav a erozivnch projevů zanechala povodeň především podél menších vodních toků v povodí Opavy (Čižina, Zátoráček, Oborenský potok, Hvozdnice a další) a Moravice. V obcích Lichnov a Zátor, které se nacházely v centrální srážkové oblasti, byla totálně zdevastována koryta toků, souběžné komunikace, přemostění a zničeno bylo i několik domů. Zatopeny byly inundační prostory kolem řeky Opavy, zatopeny byly i okrajové části měst Opavy a Krnova a obcí v opavské nivě.

1903

Povodeň na Katrii,nspojnice ulic Zeyerova a Na Pastvisku zdroj: 1

1903

Reslovo nábřeží, zcela vpravo zámečnictví Stošenovský zdroj: 1

1903

Obloukova ulice zdroj: 1

1940

řeka Opava zdroj: 1

1997

Křižovatka Nákladní ulice s Ratibořskou zdroj: 1

Zatopený terén v údolí nivy - soutok řeky Opavy s Moravicí zdroj: 2

1997

Most na Ratibořské ulici, pohled do Kateřinek východ zdroj: 1

1997

Křižovatka Nákladní a Ratibořské ulice zdroj: 1

1997

V pozadí most na Ratibořské ulici zdroj: 1

červenec 1997

V červenci 1997 se na Moravě a ve Slezsku odehrála jedna z největších přírodních katastrof 20. století ve střední Evropě. Povodeň byla takové velikosti, že v rozhodující části zájmového území byly kapacity koryt výrazně překročeny a proudící voda prakticky v celé šířce údolních niv přetvářela zemský povrch. Živelní pohroma způsobená dlouhotrvajícími dešti na severovýchodě Čech a na severu Moravy přesáhla svým rozsahem území české části povodí Odry. Povodně mimořádně postihly také oblasti řek Orlice, Moravy, Bečvy a pochopitelně i Odry v Polsku.

Enormní deště způsobily vzestupy hladin a průtoků na všech tocích v povodí. Na většině toků byly dosaženy průtokové hodnoty dosud nepozorované a nezaznamenané. Výjimkou byla v podstatě jen řeka Olše, kterou na dolním tou protékal jen dvacetiletý průtok. Historicky nejvyšších průtoků dosáhla řeka Opava. Výrazným způsobem ovlivnila velikost průtoků vodní díla, zejména přehrady Šance a Slezská Harta. Na destrukci území se také podílel neočekávaně nadměrný chod splavenin a značný objem plovoucího materiálu, který většinou zatarasil mostní a jezové objekty. Dynamickými silami a přívalovými vlnami z náhle uvolněných zátarasů byly strženy desítky staveb a vybřežená voda si v některých místech vytvořila zcela nová koryta.

Řeka Opava byla nejcitelněji postižena v úseku od Krnova po Vrbno pod Pradědem. Zvláště kritická situace vznikla na soutoku tří pramenných bystřin Černé, Střední a Bílé Opavy ve Vrbně pod Pradědem, kde řeka Opava několikanásobně rozšířila své koryto. Velmi nepříznivě přispělo k povodňové pohromě i stržení lesních a břehových porostů. Vytvořily se mohutné zátarasy v mostních profilech, které ucpáním původních koryt zapříčinily vznik koryt nových, jimiž pak řeka nekontrolovatelně prošla zástavbou. Záplavami a destrukcemi budov byly postiženy Karlovice, Ludvíkov, Široká Niva, Nové Heřminovy, Zátor, Brantice a další obce a osady. Na několika místech byla stržena železniční trať z Krnova do Vrbna pod Pradědem, porušena byla i silnice z Krnova do Bruntálu.

Město Krnov bylo povodní zaplaveno na obou březích řeky Opavy v celkové šířce asi 1,5km. Zástavba byla až na několik ostrůvků zaplavena téměř celá včetně nádraží. Průtok řekou více než dvojnásobně přesahoval dimenze regulovaného koryta, přičemž k vybřežení došlo již nad městem, kde tok nebyl upraven a vody tak pronikly do města terénem shora. Sto let stará regulace řeky odvedla hlavní objem povodně, aniž došlo ke směrovým změnám koryta nebo vytvoření říčních ramen.

Opava byla postižená povodní obdobně jako výše ležící Krnov. Rovněž tady převyšoval dosažený kulminační průtok úroveň návrhové vody regulace ze začátku 20. století asi dvojnásobně a rovněž i zde pronikly povodňové vody do města shora – jak vybřežením, tak protržením hráze. Byly zahlceny mosty i inundační (záplavový) pruh centrem města byl široký takřka 1 km. Nejvíce byla rozlivy postižena městská část Kateřinky.

září 2024

Osudový víkend od pátku 13. až do neděle 15. září roku 2024 pro většinu Moravskoslezského kraje, zejména pak pro statutární město, můj domov, Opavu. Poprvé, ve svém životě, jsem měla na vlastní kůži možnost pozorovat přírodní katastrofu, jejímž činitelem se po několikadenních vydatných deštích, stala neuvěřitelně ničivá síla řeky Opavy. Během předchozích povodní roku 1997 jsem byla ještě pouhým nemluvnětem.
V noci z neděle na pondělí, kdy voda kulminovala během 22 hodiny večer, jsme jen mlčky s mamkou seděly v bytě na kopci historického centra, kousek od Horního náměstí. Voda se zastavila necelých 200 metrů pod námi, pár metrů nad Nákladní ulicí. Hned v pondělí odpoledne jsem se šla projít k hlavnímu korytu řeky, které se vine po okraji centrální části města a rozděluje jeho historickou zástavbu od čtvrti sídliště Kateřinek. Musím říct, že efekt, který za sebou ničivá povodeň zanechala, byl stejně děsivý a smutný, jako obdivuhodný a vzrušující.
Do této chvíle bylo mé téma diplomové práce ovlivněno především nostalgickým vztahem k rodnému městu a faktem, že zde chybí jak fyzické, tak i sociálně-společenské propojení města a jeho obyvatel s řekou. Ono pondělní odpoledne, jsem si uvědomila, že tato práce může mít mnohem větší přesah než jen na akademické půdě, a že téma klimatické krize a s ním spojené povodňové riziko, je nyní palčivějším a urgentnějším tématem více než kdy dříve.

„Vize, která potvrdí výsadní postavení krajiny kolem řeky pro město Opavu, pro zmírnění dopadů přírodních katastrof, posílení ekologické stability i posílení pospolitosti lidského společenství“. - takto zní nový cíl této práce.

16. září

Během ponurého pondělního odpoledne, mám šanci projít a prozkoumat jen velmi malou část města. Řeka se sice (ve velmi překvapivě krátké době), vrátila ve většině intravilánu města zpět do svého koryta, městské náhony jsou však plné vody, většina mostů a lávek je neprůchozích, pěší a cyklistické stezky jsou v některých místech stále pod vodou nebo strženy, množství naplavenin, vylité vody a vrstvy bahna v ulicích a na cestách je enormní. Na domech jsou značně vidět stopy úrovně dosažené vodní hladiny, všude kolem jsou vidět hromady vyneseného nábytku, vyvrácené ploty, zničené zahrady a slyším jen čerpadla pumpující vodu z domů, a neustávající zvuky sirén a vrtulníků potvrzující přítomnost katastrofální události. Řeka stále ještě sahá pouhý metr pod okraj koryta a proudí mrazivě nebezpečnou rychlostí.

17. září

Slunečné úterní dopoledne. Vytahuju kolo z bezpečnostního bunkru, kde úroveň podzemní vody vystoupila pár centimetrů nad podlahu. Tentokrát mám možnost území prozkoumat o něco více. Všude kolem jsou přítomné „stopy potopy“. Vylitá voda z ulic pomalu mizí, naplavený materiál společně s utrženým městským mobiliářem a dopravními značkami vytváří bizarní instalace, já i další zvědaví obyvatelé města jsme prvními návštěvníky této vernisáže. Úroveň řeky se postupně snižuje. Nyní je už zhruba 3 metry pod okrajem vylití, většina bermy je ale stále ještě pod vodou.
K řece se dostávám v místě střetu Pekařské ulice, která vede od centra města (Horního náměstí), a řeky, nacházím se tedy ve středu svého řešeného území. Jedu na severozápad proti proudu. K mému překvapení je cyklostezka, vedena na terase břehu podél řeky, v provozu. Mosty i lávky stojí, jen jejich zábradlí je plné dřeva a je zaneseno nejrůznějším jak přírodním tak umělým materiálem. Zdá se, že většina vzrostlých i nově zasazených stromů povodni odolala. Začínám si všímat prvních stržených travnatých pokryvů nad uměle upravenými stěnami bermy. Dětská hřiště a níže položené prostory pro sportovní aktivity v Městských sadech zde vytvořily individuální rybniční soustavy. Stezky i přilehlé silnice jsou pokryté bahnem. Městský útulek musel být evakuován a cesta k vojenskému splavu je téměř neprůjezdná. Splav nyní spíš připomíná karikaturu niagarských vodopádů a přes přilehlý slalomový kanál se dere nově vytvořené rameno řeky. Zahrádková oblast na levém břehu je pod vodou. Není možné se k ní dostat. U vojenského splavu se skrze zahrádky valí voda, která z této strany odřízla příjezdovou cestu.
Přecházím na pravý břeh a územím dále projíždím po cyklostezce vyzdvižené valem, který odděluje zástavbu po mé levici od rozbouřené řeky napravo. Zbytky vylité vody, která se přes tento val dostala předevčírem, stále zaplavuje garáže přilehlých řadových domů. Terénní materiál valu je směrem z zástavbě značně stržen a konstrukce betonové stezky silně narušena. Jedu radši po druhém okraji. Přijíždím k mostu, který propojuje můj břeh se zahrádkovou oblastí. Je uzavřen. Směrem k Palhanci je val cyklostezky v její polovině cesty úplně protržen. Nabízí se mi jen pohled do volné krajiny zemědělských polí zalitých vodou a na dopravní most nového městského obchvatu, po kterém projíždějí auta pozorující toto nově vzniklé jezero. Vracím se zpět.

15. září 2024 16:00 hodin

Vlevo sídliště Kateřinky - směr jihovýchod - po proudu řeky zdroj: 3

15. září 2024 16:00 hodin

Nad mostem v Pekařské ulici, pohled směr severozápad - pohled proti proudu řeky zdroj: 3

16. září 2024

Pohled z Nákladní ulice směr Dolní náměstí zdroj: 5

17. září 2024

Hozovo nábřeží, zdroj: 5
v pozadí napravo kostel sv. Vojtěcha na Dolním náměstí

17. září 2024

Val cyklostezky, nalevo zástavba, vpravo koryto řeky zdroj: 5

17. září 2024

Val cyklostezky směr Palhanec - vylité koryto řeky - napravo dopravní most městského obchvatu zdroj: 5

17. září 2024

Val plánované cyklostezky - v pozadí dopravní most u Stříbrného jezera, napravo areál tenisových kurtů, nalevo koryto řeky zdroj: 5

17. září 2024

cyklostezka směr Globus, industriální část, v pozadí dopravní most, pohled po proudu řeky zdroj: 5

4. listopad 2024

cyklostezka a stromořadí před Městskými sady, napravo Fotbalový stadion zdroj: 5

4. listopad 2024

Dopravní most městského obchvatu - otevřená krajina pod mostem byla během povodní zatopena zdroj: 5

Jedu se podívat směrem po proudu ke Stříbrnému jezeru. Cyklostezka vedená po jeho okraji navazující na novou lávku do Městských sadů je zatopena. Zkouším jinou cestu, val na pravém břehu řeky, kde má v budoucnu vzniknout cyklostezka, před dopravním mostem u tenisových kurtů je opět protržen. Vracím se tedy původní trasou kolem vojenského splavu, zpět skrz Městské sady a přijíždím do středu města k sídlišti Kateřinky. Pěší promenáda na levém břehu je z velké části pryč. Cyklostezka vedená v korytě řeky od Hasičárny k bývalému průmyslovému areálu Karnoly je pod vodou, pěší stezka na stejném břehu, vyvýšená na úroveň říční terasy je neprůchozí. Projíždím tedy skrz Kateřinky směrem k industriální části města. Pěší a cyklistická stezka na levém břehu řeky je kvůli odpadu a vynesenému nábytku z domů, téměř neprůjezdná, jedu po silnici. Dostávám se k lávce propojující pravý břeh a přecházím. Potkávám další bizarní instalace a stržené stěny břehů. Sestupuju z kola, protože vyplavený materiál je teď na stezce už skoro na každém metru. Zanedlouho končím svou cestu, v místech, kde se sotva dostávám na okraj města, je cyklostezka směrem ke Globusu opět stržena.

2. a 4. listopad

Až nyní se mi poprvé odkrývají další vrstvy následků povodně. Uměle upravené břehy řeky jsou v některých částech strženy o svůj travnatý pokryv a odkrývají tak kamennou konstrukci zpevněného koryta. Betonová trasa cyklostezky na levém břehu v trase Hasičárna - Karnola sice vypadá, že záplavám odolala, zbytek břehu je ale v celé délce odkryt. Její provoz je přerušen. I na druhém břehu jsou v zeleném koberci rozpáraná místa. Břehy dále po proudu v industriální části města jsou rozbagrovány, v některých částech je naváženo nové stavební kamenivo a okraje břehů hraničící s řekou, se začínají znovu zpevňovat. Opět se dostávám k místu směrem ke Globusu, kde je ve stejné délce cyklostezka stále stržena a uzavřena. Vydávám se opačným směrem, proti proudu.
Směrem na severozápad potkávám podobné případy. Břehy koryta jsou narušené a rozbagrované, v některých částech je plošina bermy v korytě řeky propadlá a vytváří tak malé tůňky. Zdá se, že potok Ostrá, směrem ke Stříbrnému jezeru, ze své původní trasy o kousek odbočil a jeho vstup do řeky Opavy je teď o něco širší. Potkávám pařezy nedávno pokácených vzrostlých stromů. Konstrukce cyklostezky pravého břehu je popraskaná. Největší změnu vnímán v místě dopravního mostu u Stříbrného jezera. Koryto je zde stavební technikou nejvíce rozšířeno a jeho podoba se mění skrze tvary a velikosti štěrkových nánosů. Areál tenisových kurtů je srovnán se zemí. Pravobřežní val je stále stržen a celé místo pod mostem je jedním velkým staveništěm.
Řeka pod vojenským splaven je k nepoznání. Jsou zde obrovské nánosy půdy, kameniva a štěrku, řeka si teče kudy si zamane. Slalomový kanál je zničen. Cesta na levém břehu směrem k zahrádkám je opět průchozí. Kdysi kouzelná projížďka mezi řekou a zahrádkářskou osadou jakoby ani nebyla, ploty jsou vyvráceny, parcely zahrádek zabahněny a pokud nějaké chatky přežily, obyvatelné rozhodně ještě dlouhou dobu nebudou. Most za zahrádkářskou osadou zůstává stále uzavřen. Val cyklostezky směrem na Palhanec se pomalu vrací zpět do své podoby, je ale stále neprůjezdný. Přijíždím tentokrát až do míst Palhaneckého jezu, i přes známky záplav, si toto místo stále zachovává potenciál příjemně uklidňujícího odpočinkového místa. Otevřená krajina za dopravním mostem městského obchvatu jakoby povodeň ani nezažila. Krom občasných stržených stromů a nánosy vegetace v břehových porostech, se zde nic nezměnilo. Půda je o něco více podmočená ale žádné výraznější škody nelze zahlédnout. Rozestavěná silnice v této krajině, která má spojovat zahrádkářskou osadu s dopravním obchvatem takové štěstí neměla. V některých částech je stržena, a na jejím místě vznikly štěrkové nánosy a malá tůňka.

Řeka Opava, a s ní spojená neoddělitelná přírodní složka, má svou nezpochybnitelnou sílu a tvůrčí charakter. Je jen čistě na nás, jaké množství prostoru ji, pro přirozený vývoj, budeme v budoucnu ochotní poskytnout, a jestli se z událostí (nedávné) minulosti naučíme patřičnému, tak dlouho opomíjenému, respektu.

zdroj 1 : SIOSTRZONEK, Jiří. Opava a její řeka: fotografie a pohlednice do roku 1945. [Frýdek-Místek]: Lukáš Horký - Surbanz, 2019. ISBN 978-80-906351-7-3.
zdroj 2: BROSCH, Otto. Povodí Odry. Ostrava: Anagram, 2005. ISBN 80-7342-048-1.
zdroj 3: https://opavsky.denik.cz/z_regionu/povodne-2024-opava-dron-foto-gela-slezsko-metropole.html
zdroj 4: https://www.staraopava.cz
zdroj 5: vlastní terénní průzkum

POROVNÁNÍ

PŮVODNÍ STAV - POVODEŇ 2024 - SOUČASNÝ STAV

Pohled na sídliště Kateřinky z mostu na Pekařské ulici

17. duben 2024

16. září

4. listopad

Pohled na restauraci Kašpárkova Hasičárna

6. listopad 2023

16. září 2024

V pozadí napravo kostel sv. Vojtěch na Dolních náměstí

4. listopad 2024

Pohled z lávky směrem k mostu na Ratibořské ulici

24. březen 2024

16. září

Vlevo dole cyklostezka Hasičárna - Karnola

2. listopad

Pohled na ústí potůčku Ostrá

6. listopad 2023

17. září 2024

4. listopad 2024

Bývalý průmyslový areál Karnola

30. říjen 2023

17. září 2024

2. listopad 2024

Most na Ratibořské ulici, cyklostezka Hasičárna - Karnola

30. říjen 2023

17. září 2024

2. listopad 2024

Pohled z lávky v industriální části - směr jihovýchod - po proudu řeky

30. říjen 2023

17. září 2024

2. listopad 2024

Za Ratibořským mostem - směr jihovýchod - po proudu řeky

30. říjen 2023

17. září 2024

2. listopad 2024

KALENDÁRIUM POVODNÍ A REGULACE ŘEKY OPAVY

POVODNĚ

1405
v Opavě a okolí byla po náhlém roztání horského sněhu velká povodeň, strženy byly veškeré mosty a několik lidí zemřelo

1452
velká povodeň

1599
období hladomoru
v témže roce přišla i povodeň

březen 1802
došlo k vystoupání vodních toků z břehů
- nastala drahota a nouze

18.září 1813
katastrofální povodeň
zapsaná v kronice Kateřinek

1831
povodeň

7. a 8.března 1838
povodeň

24. května 1844
velká voda

14.června 1847
velká povodeň

20. a 21. srpen 1854
téměř tak vysoká povodeň jako v roce 1813

12.-15.června 1860
zaplavená předměstí

1861
vylití řeky Moravice

REGULACE

1800
zbourány hradby,
městská zástavba se posouvá k řece

od poloviny 19.století
první regulační zásahy

srpen 1880
povodeň na celém povodí Odry, srovnatelná s povodní roku 1997

1894
povodeň

červenec 1903
100-letá voda

červen 1902
20-letá voda

září 1937
povodeň

červenec 1939
povodeň

květen 1940
zaplaveny Kateřinky

srpen 1977
20-letá voda

květen 1996
intenzivní srážky, poškozeny okolní obce

červenec 1997
nejrozsáhlejší od roku 1880
500-letá voda,
v Opavě katastrofální

září 2024
100-letá voda
zaplaveny Kateřinky,
koryto rozlito k hranici bývalých hradeb
(cca 300m pod centrum města)

1886
systematičtěji upravovány horní úseky horského toku a bystřinné toky na úsecích Bílé, Černé a Střední Opavy

1893
vyhotoven plán na regulaci řeky
(realizace roku 1910)

1891 - 1892
hrazení horských vodních toků, až po město Vrbno pod Pradědem

od konce 19.století
systematické sledování vodních stavů na tocích

1908-11
tok řeky Opavy důkladně regulován,
koryto řeky přesunuto severněji

1910 - 1913
realizace plánu regulace řeky po povodních roku 1880

po 2. světové válce
zásahy regulace spíše lokální povahy

1985-88
regulace Opavy mezi obcemi Děhylov a Jilešovice

po povodních 1997-2002
protipovodňové ochrany v intravilánech města znovu obnovovány

1880
první plány komplexní úpravy v rakouském Slezsku

Slezská zemská komise v Opavě
-debaty a plány výstavby přehrad
(neralizováno)

čištění břehů řek, kácení stromů, rozšíření koryt v Opavě úsek 9km,

úpravy a sanace břehů, náhrady některých říčních objektů

vykáceno téměř 700 stromů
řečiště upraveno
17m šířky dno koryta
54m u vrcholu

4/ ŘEŠENÉ ÚZEMÍ - kontext

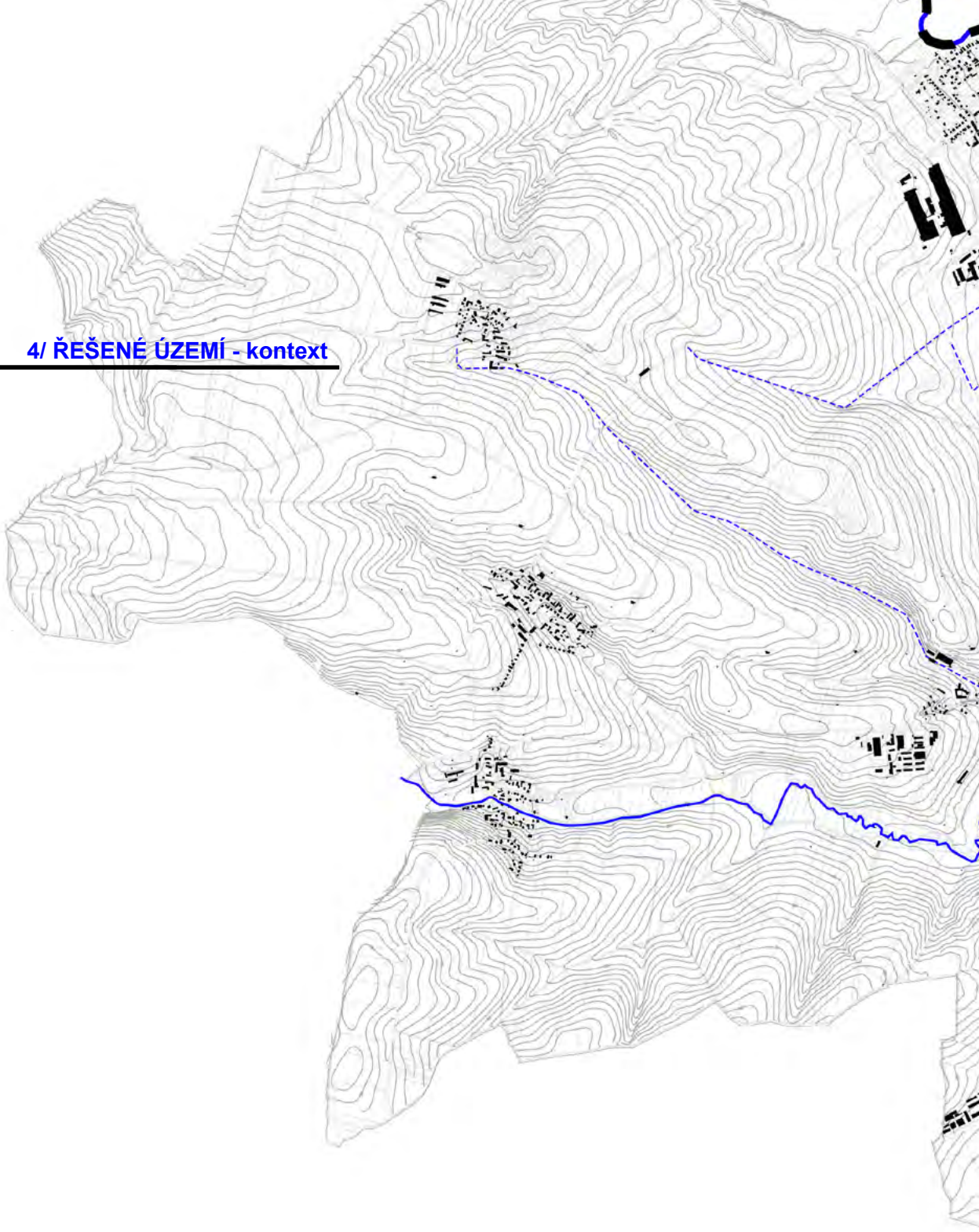

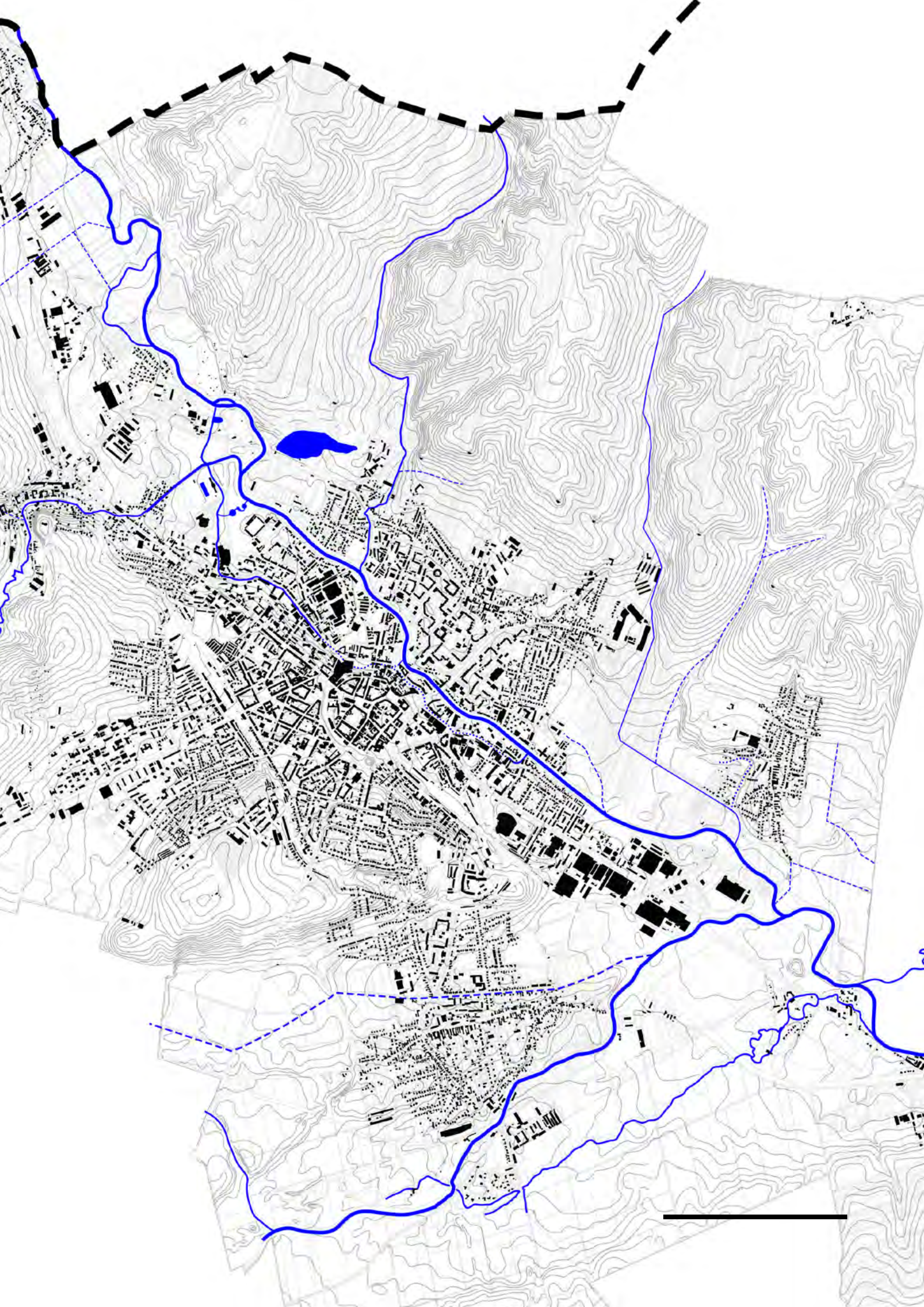

5/ SOUČASNÉ VYUŽITÍ ÚZEMÍ - ÚP

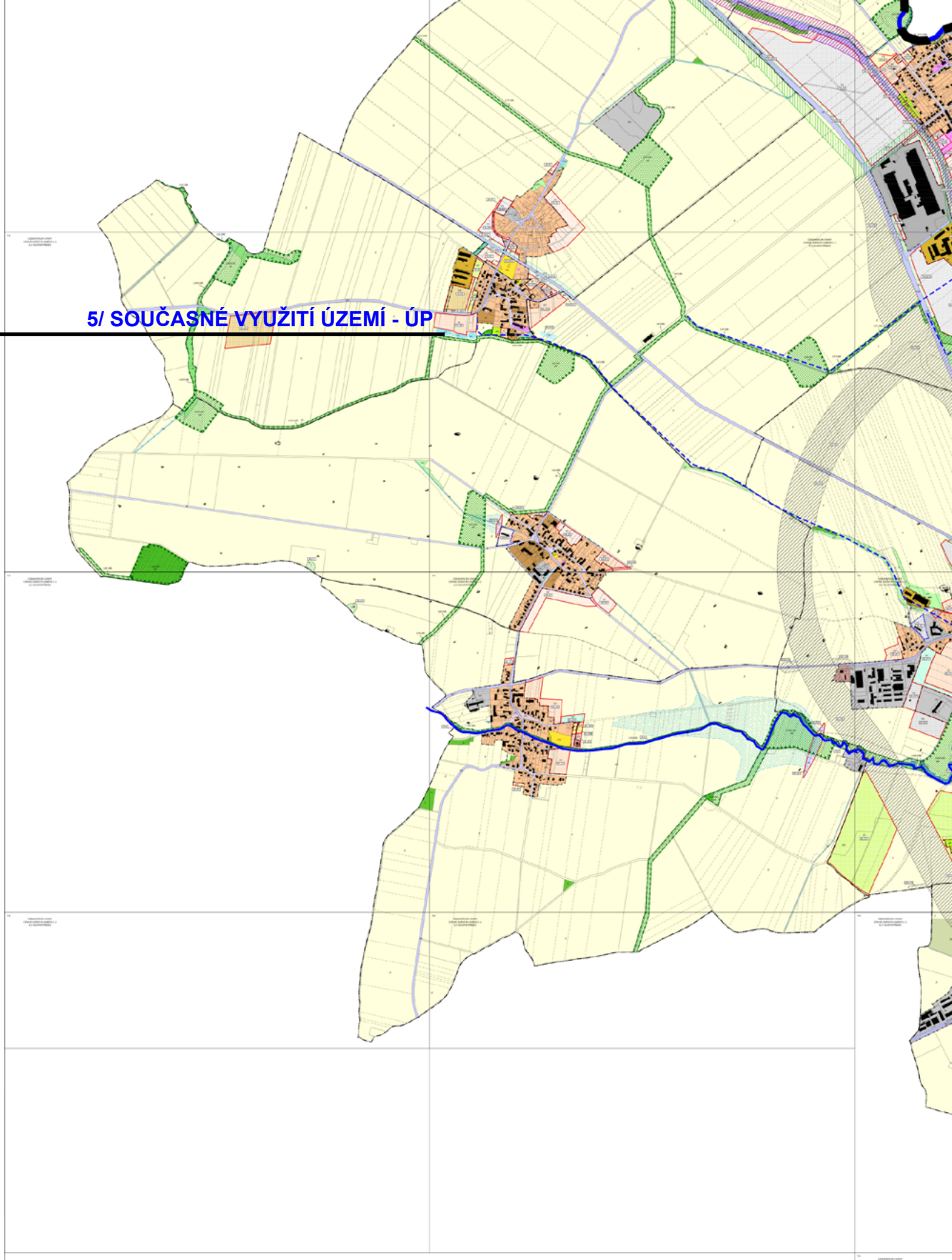

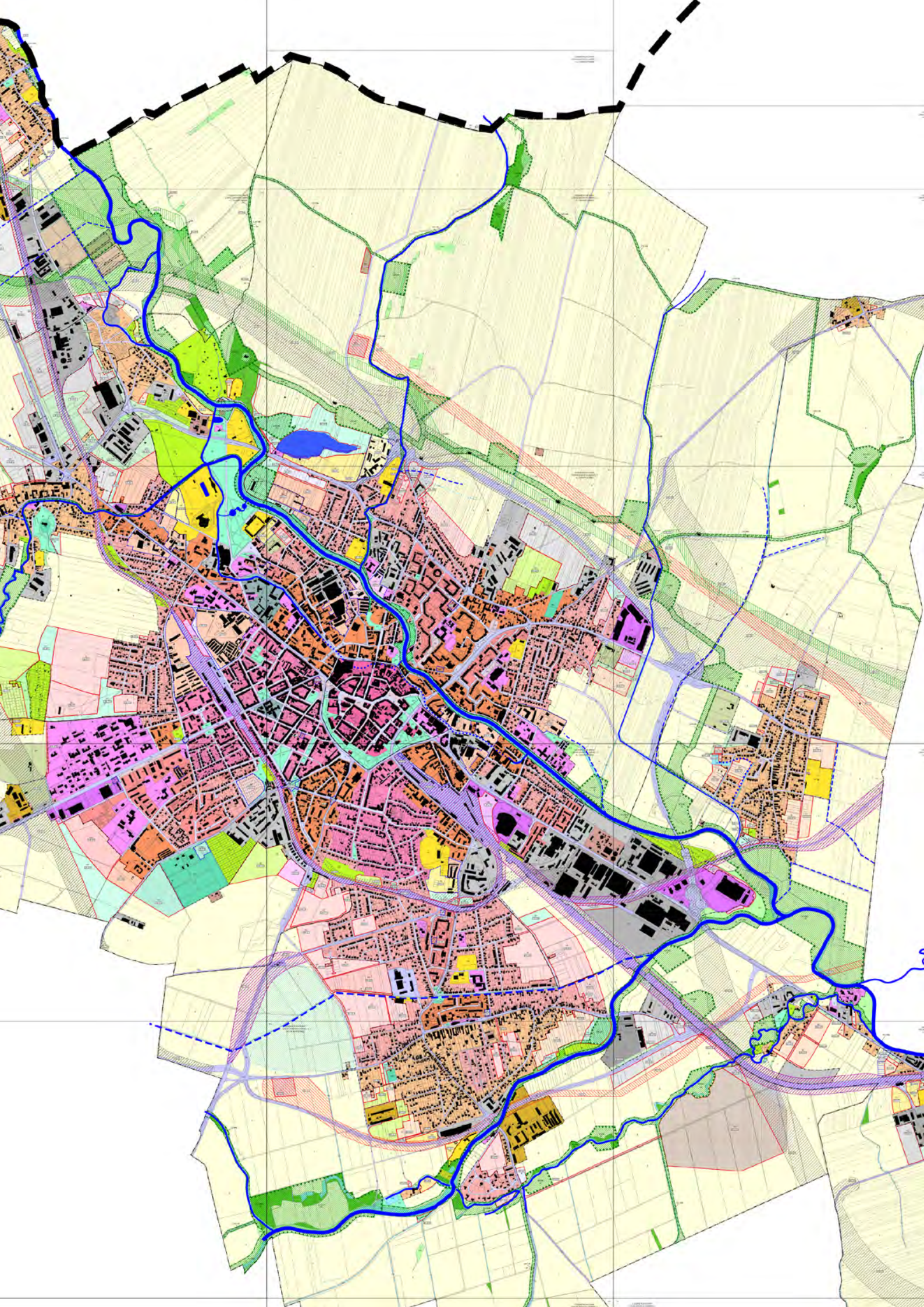

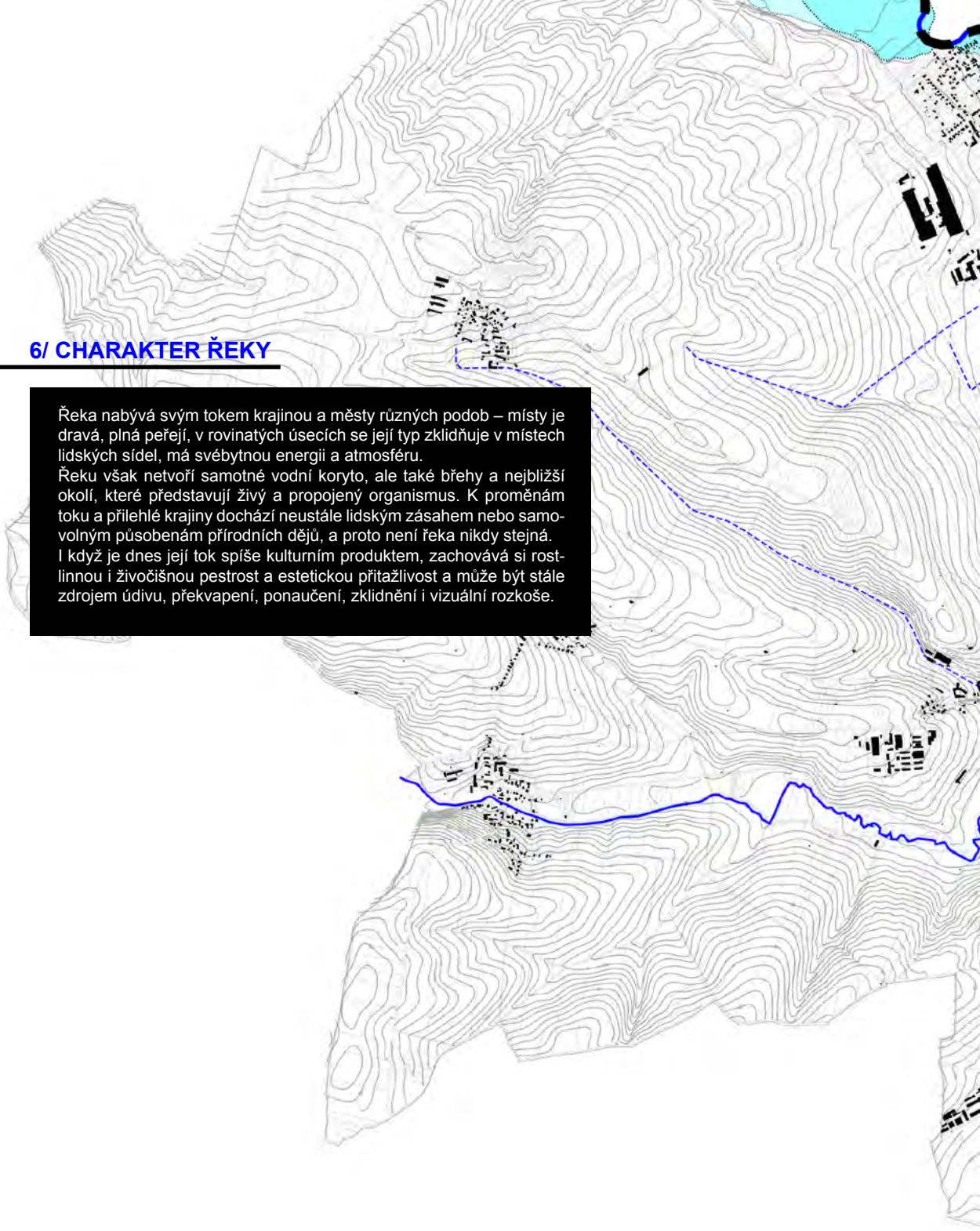

6/ CHARAKTER ŘEKY

Řeka nabývá svým tokem krajinou a městy různých podob – místy je dravá, plná peřejí, v rovinatých úsecích se její typ zklidňuje v místech lidských sídel, má svébytnou energii a atmosféru.
Řeku však netvoří samotné vodní koryto, ale také břehy a nejbližší okolí, které představují živý a propojený organismus. K proměnám toku a přilehlé krajiny dochází neustále lidským zásahem nebo samovolným působenám přírodních dějů, a proto není řeka nikdy stejná.
I když je dnes její tok spíše kulturním produktem, zachovává si rostlinnou i živočišnou pestrost a estetickou přitažlivost a může být stále zdrojem údivu, překvapení, ponaučení, zklidnění i vizuální rozkoše.

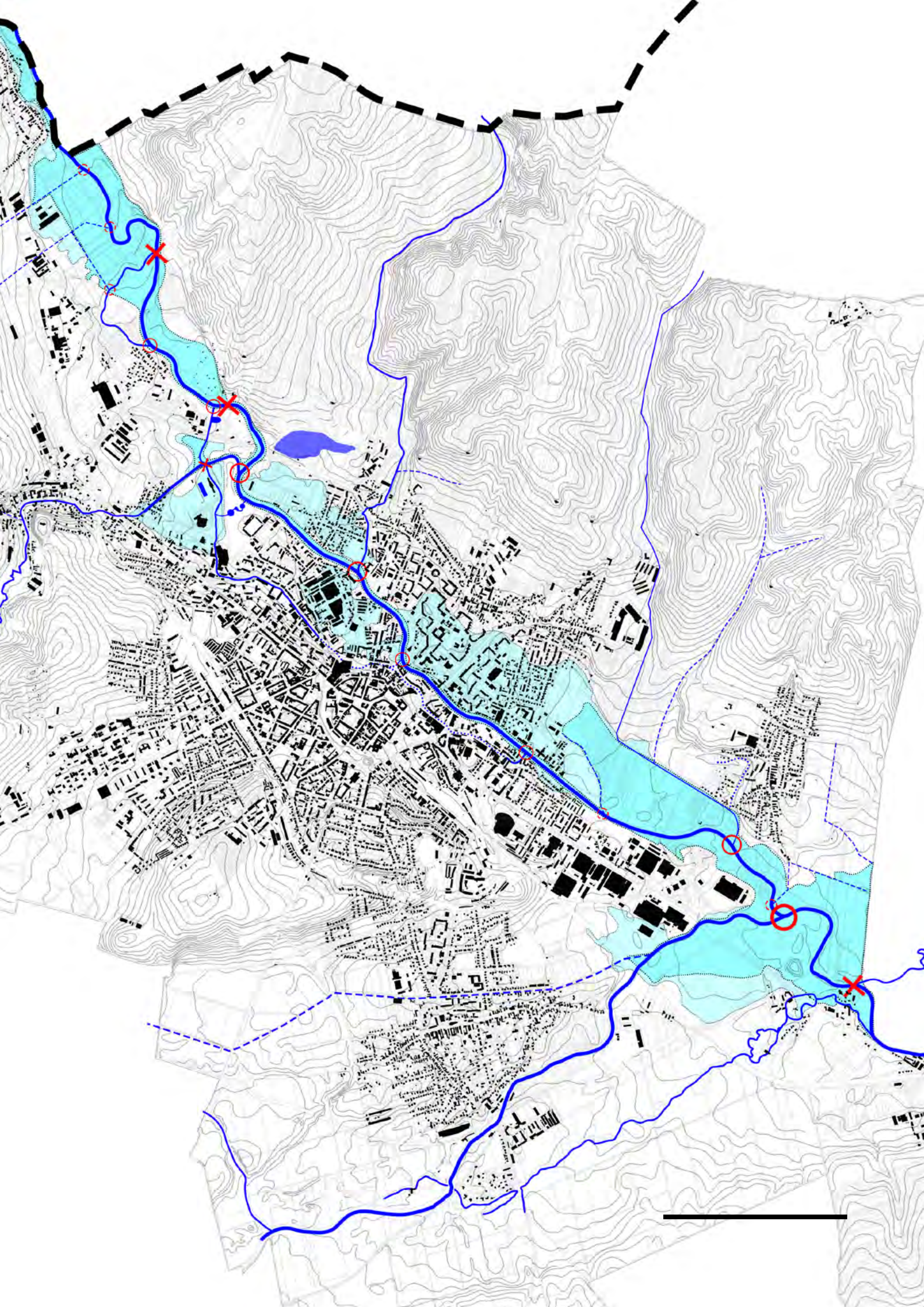

7/ CHARAKTER ZÁSTAVBY

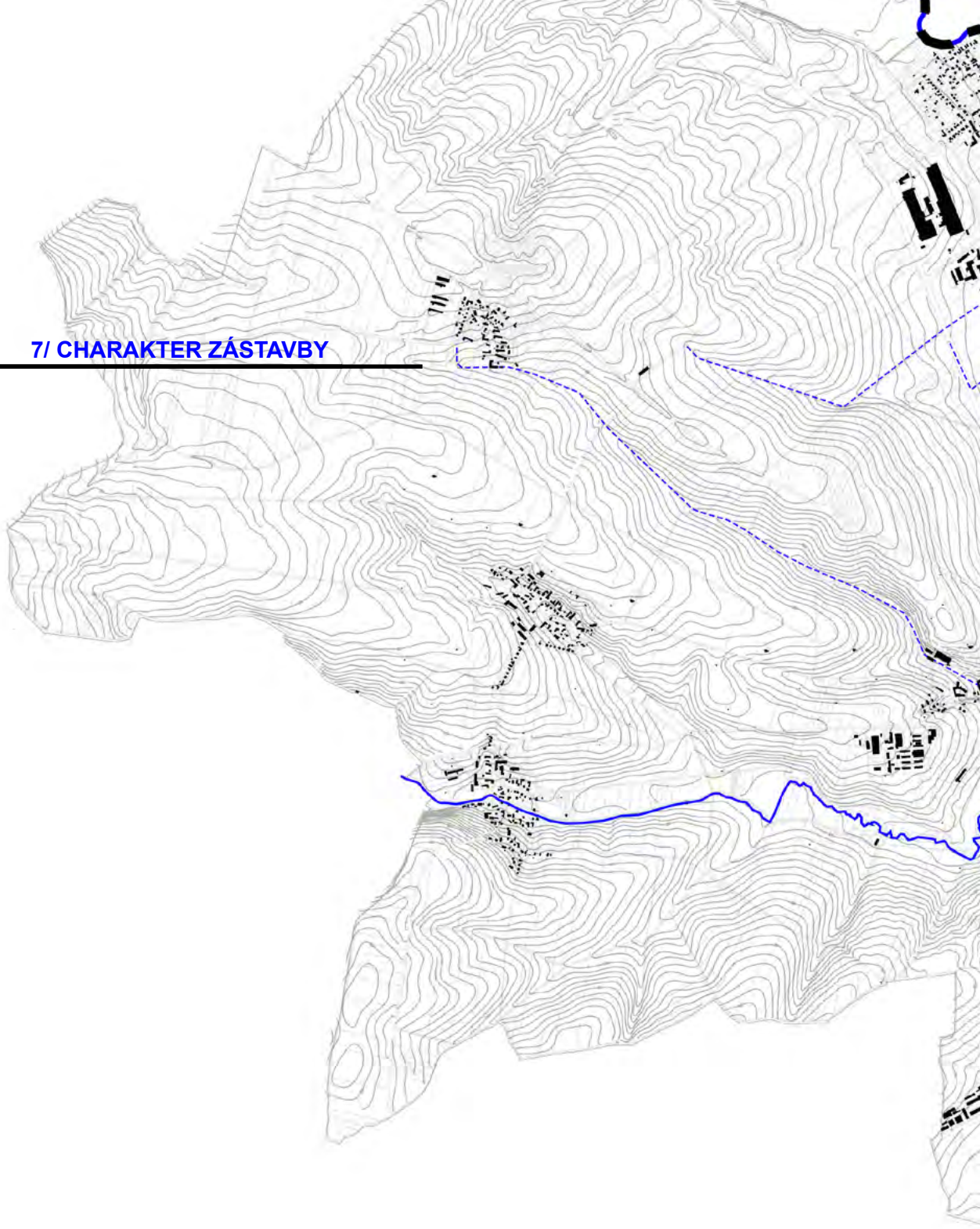

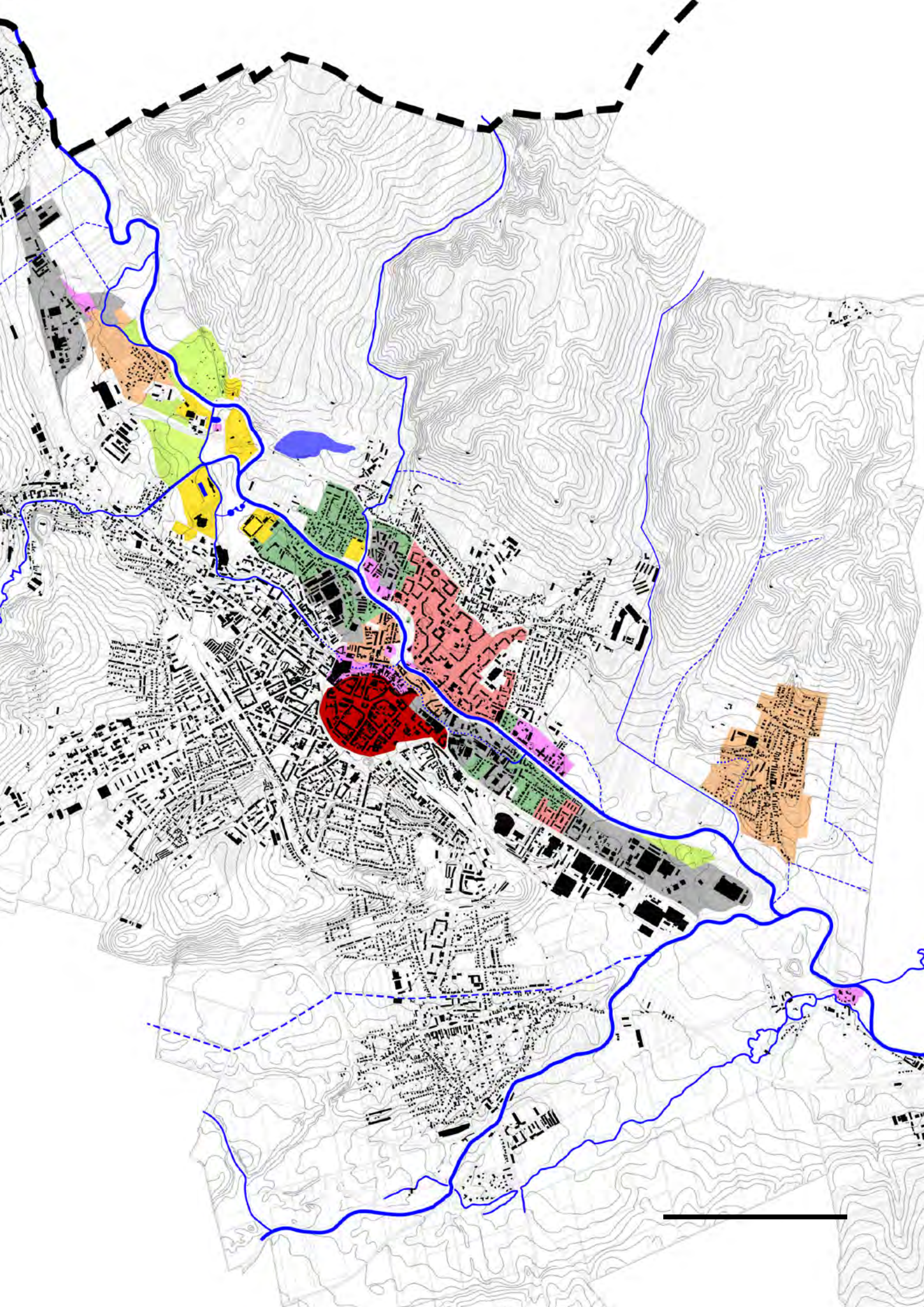

8/ VEGETACE

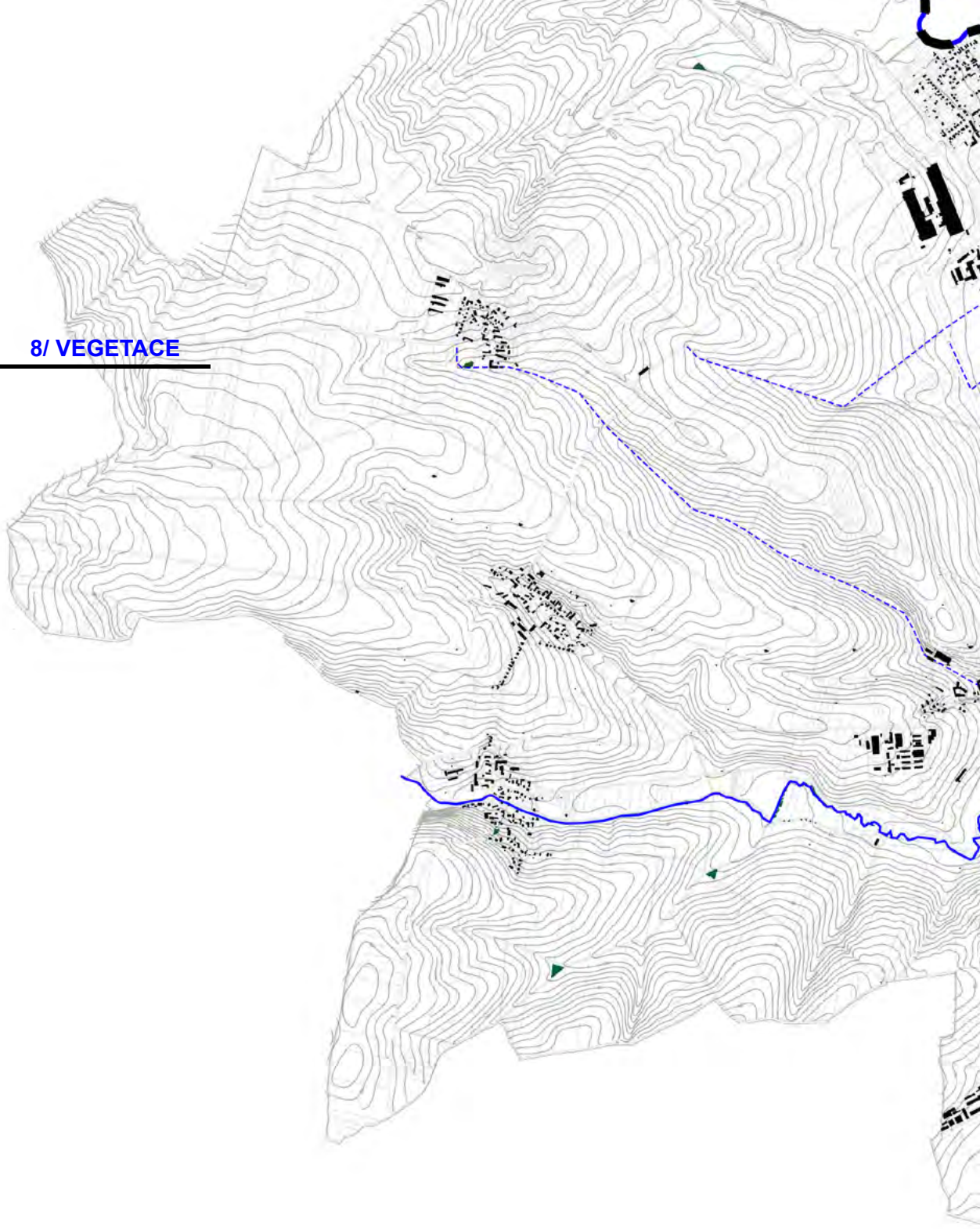

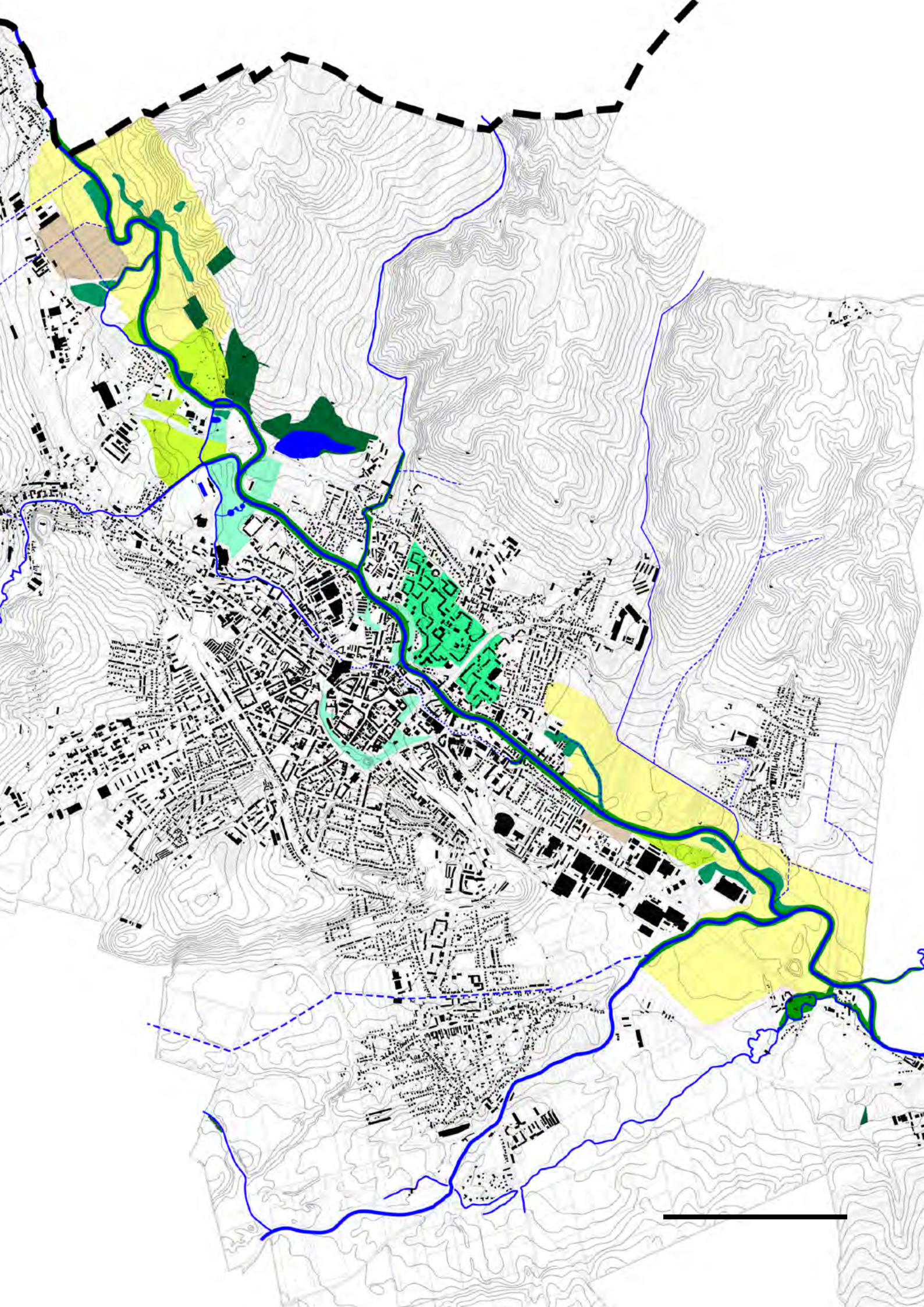

9/ DOSTUPNOST / PROSTUPNOST řeky

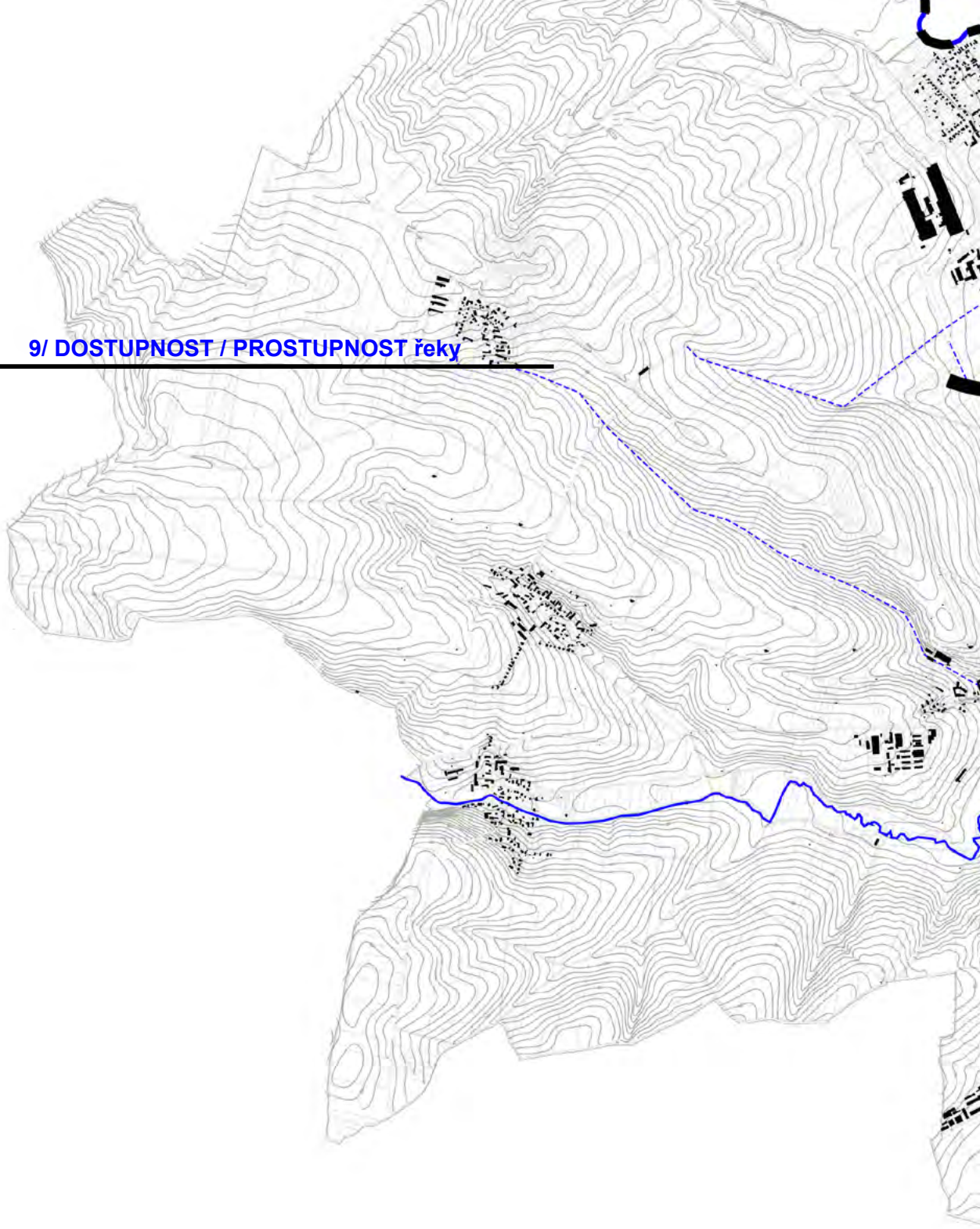

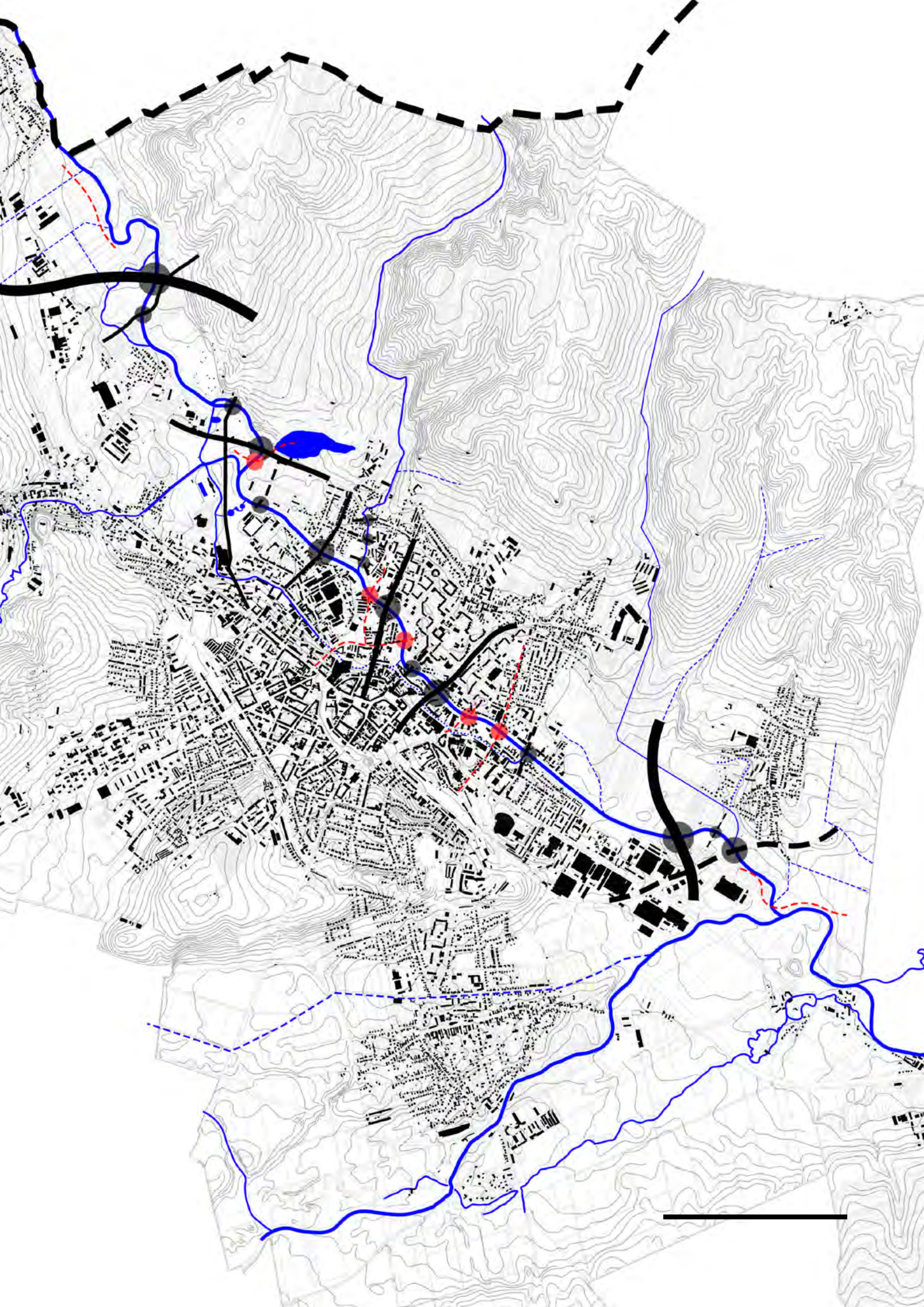

10/ ROZVOJOVÉ PLOCHY

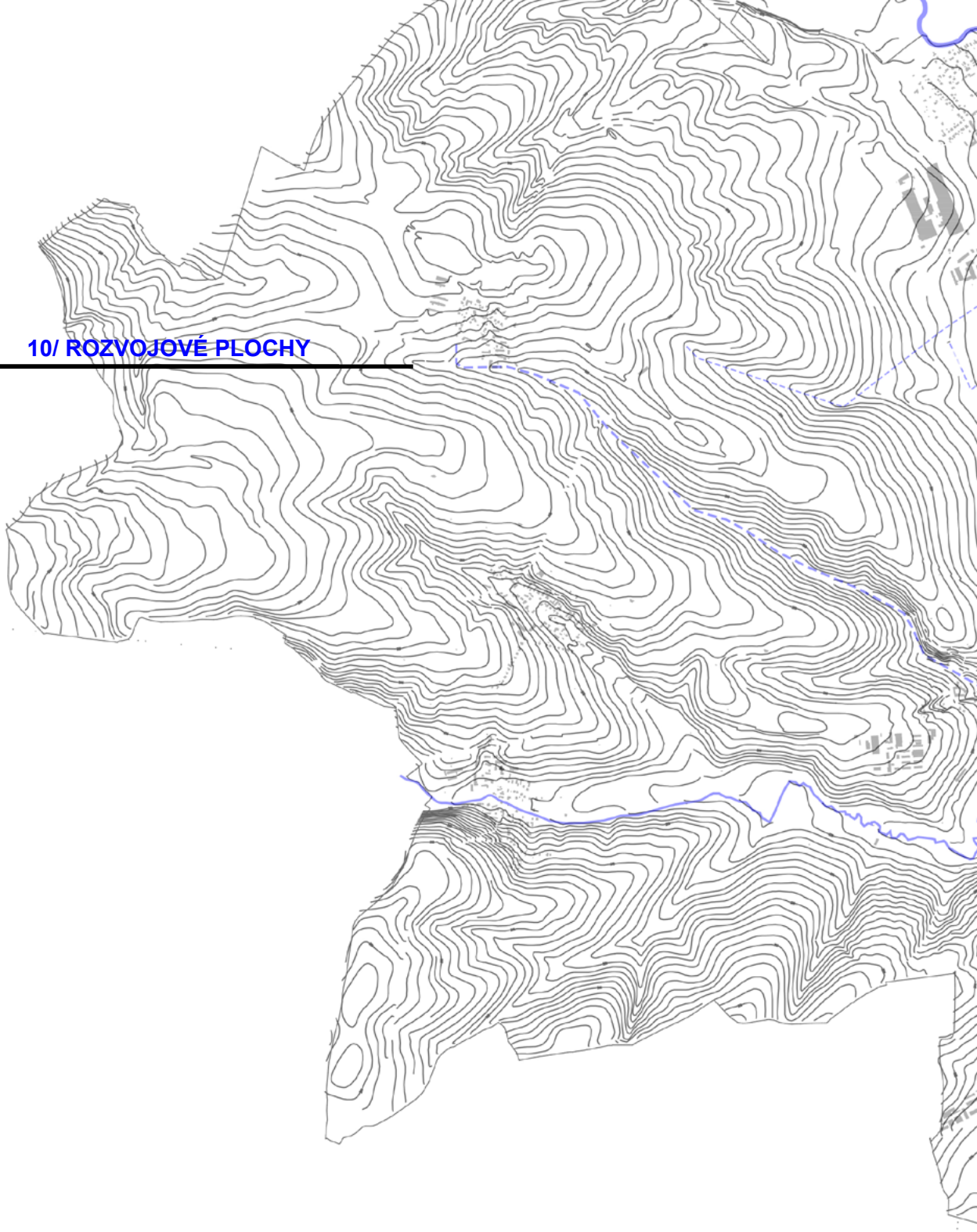

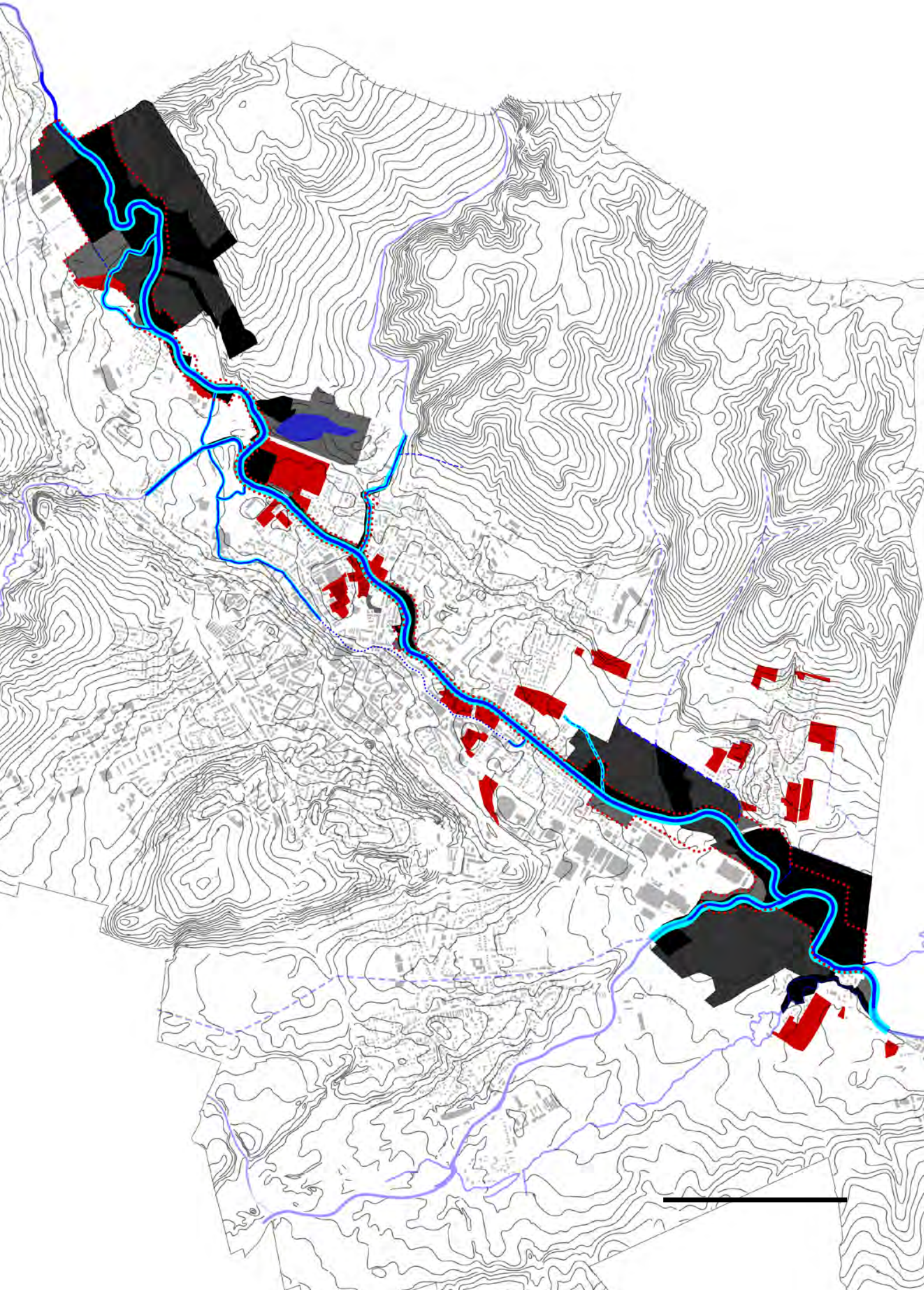

11/ FUNKCE (zájmy / aktivity)

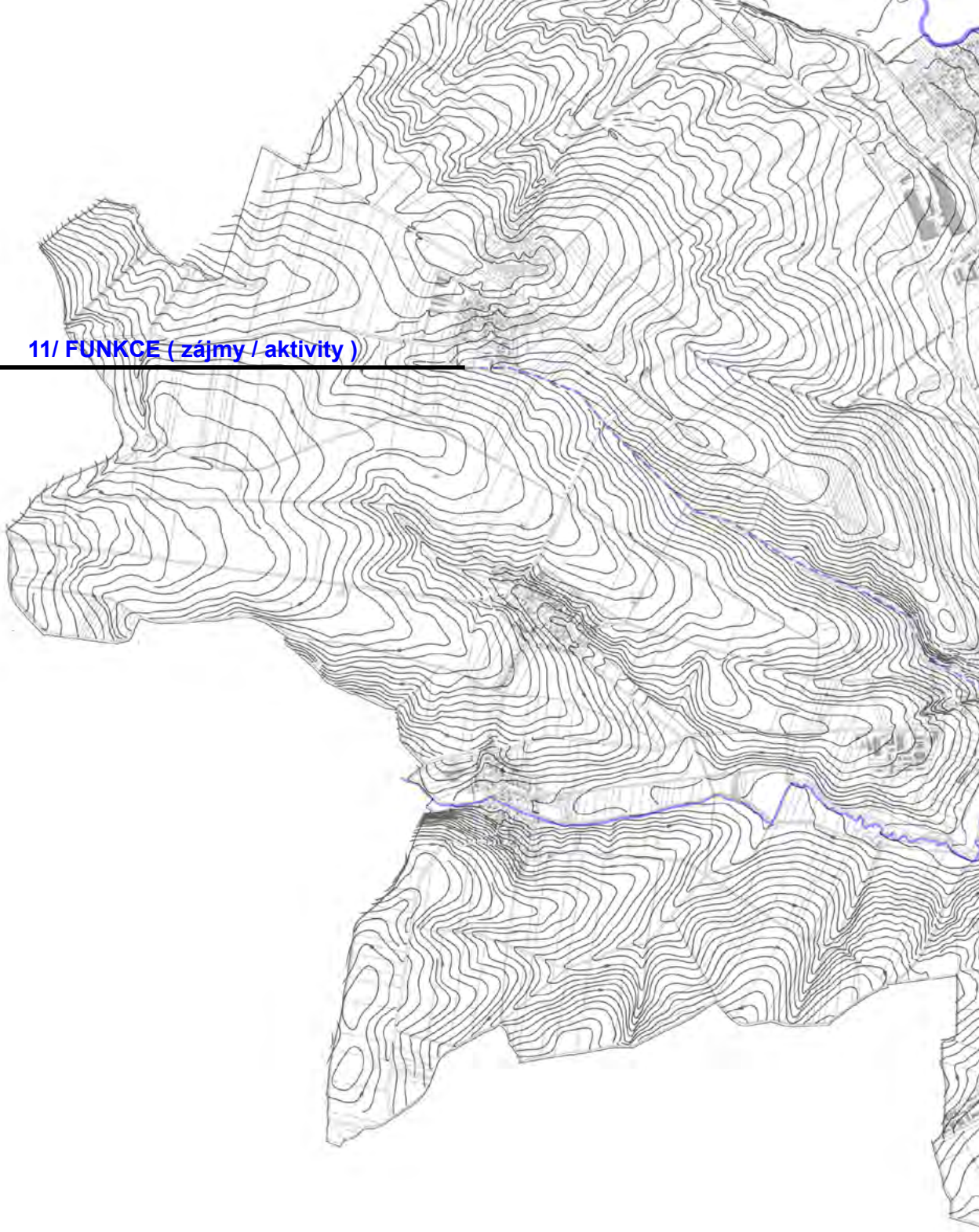

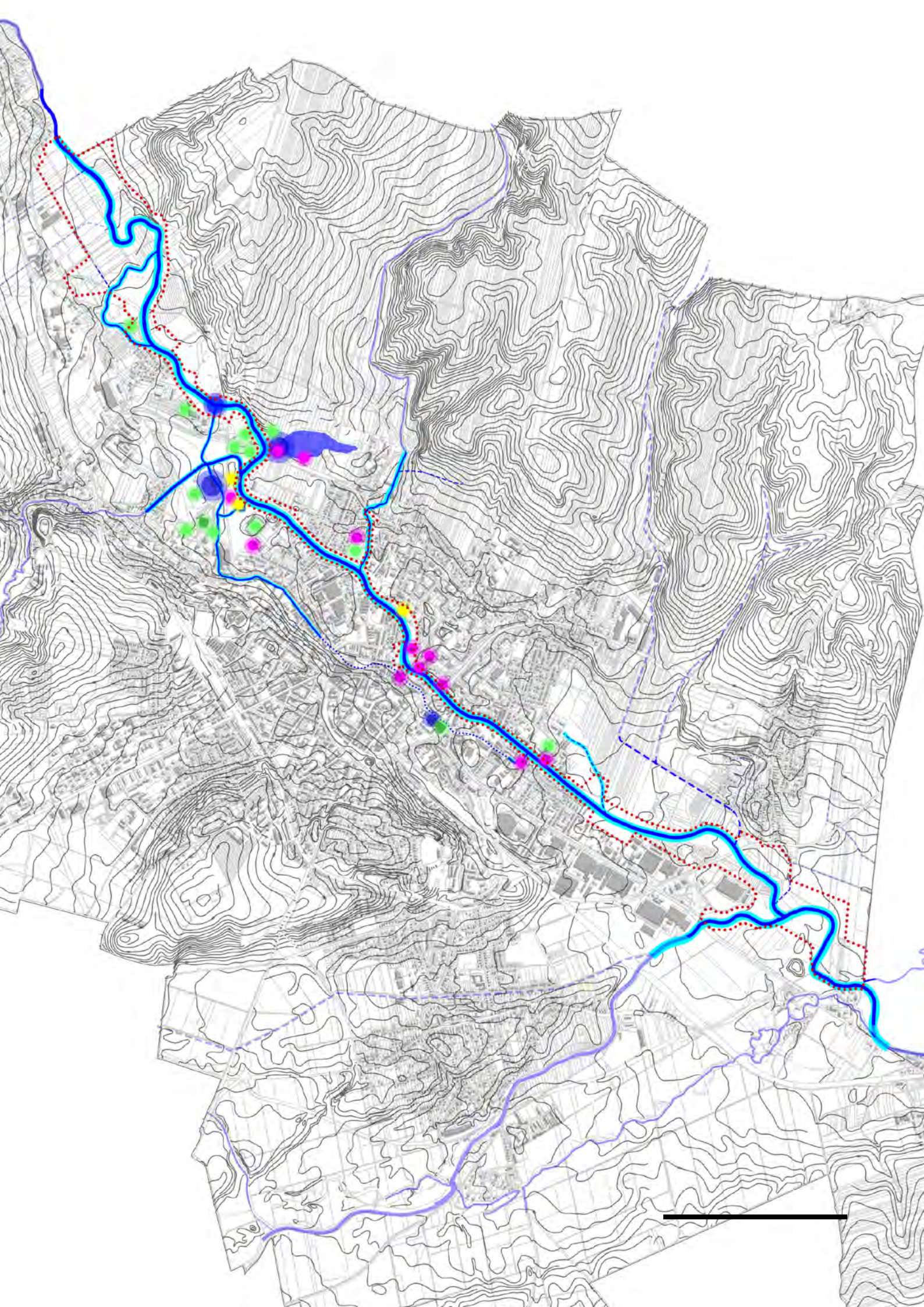

12/ SWOT analýza

S	W
řeka jako kontextuální osa rozvoje sídelní zástavby	řeka jako sekundární prvek rozvoje sídelní zástavby
řeka jako výrazný činitel tváře města	řeka jako pomíjivý aspekt města
přírodě blízké úseky na hranicích katastrálního území	rozsáhlá zemědělská pole na hranicích katastrálního území
zelené koryto říčního pásu	malé množství přirozené vegetace
meandrující břehy na okrajích	napřímené břehy v urbanizovaném prostředí
blízkost řeky k centru města	dostupnost řeky z centra města
počet městských parků a veřejné zeleně	nedostatečné propojení s říční vegetací
rekreace u Stříbrného jezera a vodáctví	koncentrace rekreace na jednom místě
pěší a cyklistické trasy podél řeky	pěší a cyklistické trasy napříč řekou
přítoky a vedlejší toky	vodní plochy
rozsáhlý park městských sadů	minimální zelené plochy
podélné propojení v rámci intravilánu	nedokončené propojení extravilánu
velkorysá říční niva	úzká šířka říční terasy
heterogenita zástavby	homogenita koryta
možnost dotknout se řeky	neschopnost sestoupit k řece
počet mostů	především automobilové dopravy
přívětivé prostředí okolí řeky	lidé bez domova
prostor k rekreaci	nabídka rekreace
velkorysé záplavové oblasti v extravilánu	zastavěná říční niva v intravilánu
přírodě blízké koryto extravilánu	silně regulované koryto intravilánu
silné	**slabé**

O	T
řeka jako přírodní páteř zelené infrastruktury sídla	řeka jako přírodní katastrofa městské infrastruktury sídla
řeka jako živý organismus města	řeka jako umělý kanál města
přirozený rozliv na hranicích katastrálního území	zábory zemědělského půdního fondu
přírodě blízký charakter údolní nivy	podmáčené území
přirozený pohyb v meandrech řeky	zrychlení toku v napřímených částech
propojení řeky s centrem města	odloučení řeky se zbytkem městských částí
propojení kostry sídlení zeleně	napojení sídelní zeleně na krajinnou
podpora místních rekreací	roztříštěnost místních rekreací
pěší a cyklistická prostupnost	pěší a cyklistická kolize
větvení řeky	vysychání řeky
k řece přiléhající parky	od řeky vzdálené parky
návaznost okolích měst a vesnic	kolize automobilové a městské dopravy
potenciál rozvoj	majeoprávní vztahy
nezastavěné území	zástavba v záplavovém území
dostupnost koryta	obezřetnost a bezpečí
pěší a cyklistické lávky	návaznost na silniční provoz
konstrukce (plochy zdí) mostů jako umělecké plátna	vandalismus
prostor ke koupání	znečištění vody
ekologické zemědělství	nevhodné a intenzivní hospodaření
meandrování	vymílání břehů
příležitosti	**hrozby**

[redacted]

REFERENCE - ČR

NÁVRAT K PŘÍRODNÍMU KORYTU SYROVSKÉHO POTOKA
https://cenazakrajinu.cz/project/obec-blizkovice-okres-znojmo/

POVODŇOVÝ PARK SVRATKA NAD ŽIDLOCHOVICEMI
https://www.adapterraawards.cz/cs/cena-za-krajinu/povodnovy-park-svratka-nad-zidlochovicemi

REVITALIZACE TOKU ŘEKY TRNKAVY U VELKÝCH PAVLOVIC
https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2022/Trkmanka-u-Velkych-Pavlovic

OBNOVENÍ MRTVÉHO RAMENE ORLICE U TÝNIŠTĚ NAD ORLICÍ
https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2022/Obnoveni-mrtveho-ramene-Orlice-Tyniste-nad-Orlici

OBNOVA NÁBŘEŽÍ ŘEKY LOUČNÉ V LITOMYŠLI
https://doparku.cz/projekt/obnova-nabrezi-reky-loucne-v-litomysli/

MOKŘAD NA DOLINÁCH a polní cesty v krajině u Ořechova
https://cenazakrajinu.cz/project/obec-orechov/

ZNOVUOŽIVENÍ STARÉ PONÁVKY V BRNĚ - PARK MARIACELA
https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2020/Znovuoziveni-Stare-Ponavky-Brno-Mariacela

REVITALIZAČNÍ OPATŘENÍ NA PRAVÉM BŘEHU HOLOMNĚ
https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2021/Revitalizacni-opatreni-na-pravem-brehu-Holomne

PREVENCE POVODNÍ V KRAJINĚ ŠARDIC
https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2022/Prevence-povodni-v-krajine-Sardic

KRAJINNÝ PARK LÍTOŽNICE
https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2021/Krajinny-park-Litoznice

PŘÍRODĚ BLÍZKÉ PROTIPOVODŇOVÉ OPATŘENÍ V NĚMČANECH
https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2023/Prirodni-protipovodnove-opatreni-v-Nemcanech

NOVÁ PODOBA ŘEKY MORAVY NA JIHU OLOMOUCE
https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2019/IIA-etapa-PPO-v-Olomouci

PARK U VODY
https://www.earch.cz/architektura/clanek/praha-ma-novy-park-je-tu-misto-pro-vsechny-i-pro-trochu-plevele

OAKS PRAGUE - I. VODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ
https://doparku.cz/projekt/oaks-prague-i-vodni-hospodarstvi/

REVITALIZACE NÁBŘEŽÍ ŘEKY OSTRAVICE
https://miseklima.msk.cz/praxe/revitalizace-nabrezi-reky-ostravice/

ZNOVUOŽIVENÍ TAKOVSKÉHO POTOKA V ROKYCANECH
https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2021/Znovuoziveni-Rakovskeho-potoka-v-Rokycanech

REVITALIZACE MĚSTSKÉHO NÁHONU U PRAKU OSTROV V SEMILECH
https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2021/Revitalizace-mestskeho-nahonu-u-parku-Ostrov

PŘÍRODĚ BLÍZKÁ PROTIPOVODŇOVÁ OPATŘENÍ V PÍSEČNÉ
https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2021/Prirode-blizka-protipovodnova-opatreni-v-Pisecne

ZPŘÍRODNĚNÍ KORYTA VLTAVY V ÚSEKU VRAŇANY - HOŘÍN
https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2023/Zprirodneni-koryta-Vltavy-Vranany-Horin

REVITALIZACE PŘÍTOKU BARTOŠOVICKÉHO POTOKA
https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2022/Revitalizace-pritoku-Bartosovickeho-potoka

KRAJINNÝ PARK V LADECH
https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2020/Krajinny-park-V-Ladech

REVITALIZACE ROKYTKY NAD HOŘEJŠÍM RYBNÍKEM
https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2023/Revitalizace-Rokytky-nad-Horejsim-rybnikem

PŘÍRODĚ BLÍZKÁ PROTIPOVODŇOVÁ OCHRANA V DOLNÍM ÚJEZDĚ
https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2023/Protipovodnova-ochrana-v-Dolnim-Ujezde

BIOCENTRUM A BIOKORIDOR POD BOROTÍNEM
https://cenazakrajinu.cz/project/borotin-okr-blansko/

KOMPLEXNÍ PROMĚNA KRAJINY VE SLUPI
https://www.adapterraawards.cz/cs/cena-za-krajinu/komplexni-promena-krajiny-ve-slupi

PARK ZDĚŇKA KOPALA V LITOMYŠLI
https://www.adapterraawards.cz/cs/Park-Zdenka-Kopala-Litomysl

OBNOVA LUŽNÍ KRAJINY V OKOLÍ ŠAKVIC
https://www.adapterraawards.cz/cs/Obnova-luzni-krajiny-v-okoli-Sakvic

REVITALIZACE SOUVLASTNÍ
https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2021/Revitalizace-Souvlastni

PARK POD PLACHTAMI
https://doparku.cz/projekt/park-pod-plachtami/

PROTIPOVODŇOVÁ A PROTIEROZNÍ OPATŘENÍ V TEREZÍNĚ
https://cenazakrajinu.cz/project/obec-terezin-okes-hodonin/

RENATURACE MOKŘADNÍHO POTOKA U ADOLFOVA
https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2024/Renaturace-mokradniho-potoka-Adolfov

REVITALIZACE LITOVICKÉHO POTOKA
https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2019/Litovicky-potok

BIOCENTRUM NA ROSTĚNICKÉM POTOCE V KUČROVĚ
https://www.adapterraawards.cz/cs/cena-za-krajinu/biocentrum-na-rostenickem-potoce

REVITALIZACE RAMEN CHRUDIMKY V PARKU STŘELNICE
https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2021/Revitalizace-ramen-Chrudimky

- KIRKKOJÄRVI FLOOD PARK
- PHASE SHIFTS PARK
- CALVADOS-HONFLEUR BUSINESS PARK
- KOKKEDAL CLIMATE ADAPTION
- LE PARC DU CHEMIN DE L'ILE
- THALIE PARK
- BOTTIÈRE CHÊNAIE
- SANLIHE CORRIDOR
- ARANZADI MEANDER PARK
- MESHERSKY FOREST
- ROCHETAILLÉE BANKS OF THE SAONE
- RIVER FOREST ISLAND
- RENATURATION OF THE RIVER AIRE
-
- WIJKEROOGPARK VELSEN
- REGIONAL DESIGN FIL BLEU GLATT
- MIAOJING RIVER
- THE SOUL OF NØRREBRO
- DE TURFWEIDE
- WEIHERPARK EPPINGEN
- UFERPARK ATTISHOLZ SÜD, LUTERBACH
- HUNZEDAL AQUABATTERY
- FOREST PARK
- RIVER RESTORATION LANDSCAPE BETWEEN THE ECOLOGY AND AESTHETICS
- ROOM FOR THE RIVER, NIJMEGEN
- BOCHOLT KUBAAI
- SAINT-MARTIN MEADOWS – RENNES
- LOWER FACTORY POND
- THE EMBANKMENTS OF THE ÎLES DE NANTES
- A RESTORATIVE LANDSCAPE FOR STAMFORD

INTRAVILÁN

NÁBŘEŽÍ ŘEKY LUŽNICE V TÁBOŘE

lokalizace: Tábor, Jihočeský kraj
realizace: 2015

Projekt, který je součástí „stezky údolím Lužnice“, v historickém městě Tábor propojuje funkce moderní protipovodňové ochrany a citlivé revitalizace, zkulturnění a zpřístupnění pravého břehu řeky Lužnice.

V rámci stavby došlo k odstranění stávajícího opevnění a vybudování povodňové stěny pro návrhový průtok Q_{100}. Současně došlo k revitalizaci břehové hrany řeky a vznikla zde řada nových tůní a výhonů, které podporují ekologickou funkci toku a zvyšují biodiverzitu dané lokality.

https://doparku.cz/projekt/nabrezi-reky-luznice-v-tabore/

NÁPLAVKA V PLZNI

lokalizace: Plzeň, Čechy, Plzeňský kraj
autor: Ateliér k světu
realizace: 2015 - ?

Ve spolupráci architektonického studia - Ateliér k světu - a neziskové organizace věnující se tématu využívání veřejného prostoru, vznikl projekt, který se zaměřuje především na znovuobnovení vztahu města a řeky.

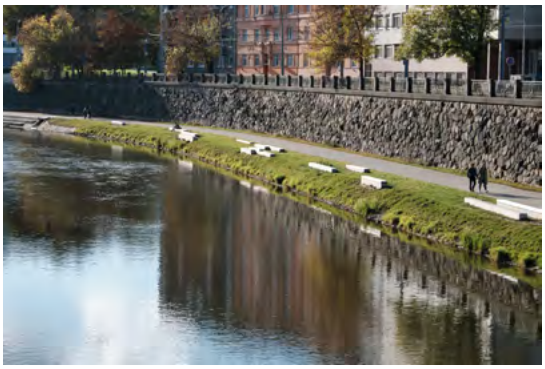

Architekti se zde snažili, z jinak nepřístupných břehů řeky, vytvořit jednak místo, které bude sloužit obyvatelům pro každodenní užívání, a zároveň nabídnout velkorysý prostor pro kulturní akci - festival Náplavka. Výsledkem ideové studie je zatím první etapa v úseku Wilsonův most - Tyršova ulice, do budoucna se plánuje úprava dalších náplavek ve městě.

https://www.earch.cz/architektura/clanek/revitalizaci-naplavky-v-plzni-nastartoval-festival-jak-by-mela-vypadat-si-rekli-jeho-ucastnici?fbclid=IwAR2RmvvZUFdsEOmsVNS17mSihtUhDqwkDb9cDMsTP-eOKQqy9X3mgJe6Jyk

PLÁNSKÉ NÁBŘEŽÍ

lokalizace: Planá nad Lužicí, Jihočeský kraj
autor: prof. Ing. Ivar Otruba, CSc.Ing. Petr Velička, Ing. Kateřina Čadková, Ing. Kateřina Záleská Sapáková, Ing. Kateřina Čadková,Ing. Jakub Kovář
realizace: 2018 - 2019

Projekt je výsledkem architektonické soutěže, která probíhala v roce 2015.

Cílem celkové revitalizace nábřeží v délce zhruba 850m, bylo uchopení potenciálu řeky, podpora rekreace obyvatel v přírodním prostředí a v neposlední řadě také protipovodňová opatření.

Návrh se snaží v co největší možné míře zpřístupnit řeku a zapojit ji tak do veřejného života města a jeho obyvatel. Skrze území se vine úzká promenáda, která je vybavena mobiliářem, nalezneme zde i přístupová schodiště k řece doplněná o plovoucí mola. Říční břehy jsou ponechány samovolné sukcesi a osázeny vlhkomilnými rostlinami. Na promenádu navazuje několik uzlových míst, každé s jinou funkcí a charakterem.

https://doparku.cz/projekt/planske-nabrezi/

NÁBŘEŽÍ ŘEKY SVRATKY V BRNĚ - soutěž

lokalizace: Brno, Jihomoravský kraj
autor: prof. Ing. arch. Ivan Ruller, spolupráce: Miloš Trenz, Miroslav Korbička, Petr Valíček, Václav Čermák
soutěžní lhůta: 2.12.2016 - 28.2.2017, realizace: několik etap 2022-2030

Vysoké zdi, které obklopovaly řeku Svratku, již nadále nebyly schopny město ochránit před stoletou vodou a menší povodně jen urychlovaly nežádoucí odtok vody z území. Město a jeho obytvaelé se tak k řece jen otáčely zády a nebyl dostatečně využit její kulturní, sociální, ekologický ani rekreační potenciál.

Předmětem soutěže, byl krajinářsko-urbanistický návrh, který realizuje přírodě blízká protipovodňová opatření. Dojde k rozšíření koryta pro zvýšení jeho kapacity, vzniknou zde nové široké bermy, které ve formě povodňových parků, které mohou být při velké vodě zaplavovány a ochrání tak i přilehlou zástavbu. Oproti současnému stavu se nábřeží dostane blíže k vodní hladině, přibydou nové pěší a cyklistické stezky a vznikne zde dostatek prostoru pro odpočinek i rekreaci.

https://www.cka.cz/souteze/databaze/nabrezi-reky-svratky-v-brne

ROZVOLNĚNÍ KORYTA ŘEKY BEČVY

lokalizace: Bečva, Černotín, Ústí a Skalička, okres Přerov
autor: Sweco Hydroprojekt a.s., HG partner s.r.o.
realizace: 12/2019 - 4/2022

Řeka Bečva se kdysi rozlévala do okolích luk a polí. Po proběhlých regulačních pracích, které řeku svázaly, se ale opatření ukázala jako nedostatečná. Silně se rozvodnila nejen během katastrofálních povodních roku 1997, ale už i menší přívalové deště způsobovaly zaplavení přiléhajících obcí.

Cílem nových přírodě blízkých opatření, bylo v úseku mezi Černotínem a Skaličkou řeku co nejvíce uvolnit od sevřeného koryta a umožnit ji i přirozený rozliv do okolní krajiny. Řeka tak dostala prostor svévolně se vrátit ke svému přirozenému pohybu, kterým se v krajině vinula ještě před všemi vodohospodářskými zásahy člověka.

https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2023/Rozvolneni-koryta-sterkonosne-reky-Becvy

NOVÝ PROSTOR PRO ŘEKU DYJI

lokalizace: Břeclav, hranice s Rakouskem, okres Břeclav
autor: Aquatis a.s.
realizace: 8/2018 - 12/2019

I když řeku Dyji společně s řekou Moravou obklopuje největší a ekologicky nejcennější komplex lužních lesů ve střední Evropě, tak se ani ona nevyhnula v 70. a 80. letech minulého století obvyklým regulacím, které zahrnovalo napřimování toků a budováním protipovodňových opatření v podobě umělých hrází.

Krajina dlouhá léta bojuje se suchem a odtokem vody z krajiny.

Projekt, na kterém spolupracuje povodí Moravy a rakouští partneři postupně navrací jedno z nejcennějších území zpět k přírodě blízkému charakteru. Řece byly vráceny 3 vedlejší slepá ramena. Propojením těchto meandrů získala řeka Dyje zpátky téměř třetinu své původní délky a charakter typický pro nížinnou řeku.

https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2020/Novy-prostor-pro-reku-Dyji

PODPORA SAMOVOLNÉ RENATURACE ŘEKY MORAVY

lokalizace: Horka nad Moravou, Příkazy, Štěpánov, okres Olomouc
autor: ŠINDLAR s.r.o.
realizace: 9/2018 - 3/2019

Citlivě provedená renaturace, která odstranila prvky masivní regulace 70. let minulého století. Koryto řeky bylo tehdy prohlubováno a její břehy byly zpevněny kamenným záhozem, který ji bránil v přirozeném vývoji. Říční krajina zcela ztrácela svou přírodní rozmanitost a celkově degradovala.

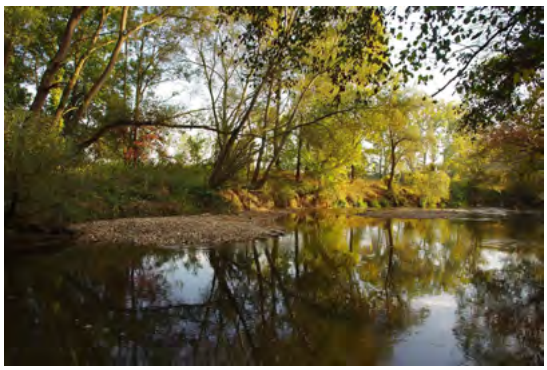

Projekt osvobodil řeku od starých technických opatření, její koryto se postupně změlčuje, břehy se pomalu vymílají a dochází i k žádanému zadržování vody v krajině. Řeka opět plní svou přirozenou funkci.

https://www.adapterraawards.cz/cs/Databaze/2020/Podpora-samovolne-renaturace-reky-Moravy

BIOCENTRUM KOJETÍN

lokalizace: Kojetín, okres Přerov
realizace: 7/2020 - 11/2021, 3/2022
autor: AQUA CENTRUM Břeclav s.r.o.
(Ing. Jan Varadínek, Ing. Milan Bartolšic)

V minulosti se na Hané vinula v přirozených tvarech řeka Morava. meandrující ramena se navzájem střídala se zástupem tůní a slepými rameny, řeka byla bohatá jak svou rostlinnou tak i živočišnou složkou. Byly zde květnaté louky a lužní lesy.

Rozlehlé území na okraji města u Mlýnského náhonu, o celkové ploše 10ha se konečně navrátilo zpět ke svému charakteru. Opět se zde rozléhá mokřad s několika tůněmi. Vznikly zde tak podmínky pro návrat původních rostlin a živočichů. Přidanou hodnotou je umožnění ,místním obyvatelům i turistům, přístupu do této krajiny. Navíc zde vznikla i naučná stezka, která návštěvníky informuje o charakteru minulosti hanácké krajiny.

https://www.adapterraawards.cz/Databaze/2022/Biocentrum-Kojetin

INTRAVILÁN

WEIHERPARK EPPINGEN - Německo

lokalizace: Eppingen, Německo
autor: Planorama Landschaftsarchitektur
realizace: 2021

Město Eppingenm je zasazeno do kopcovité krajiny v silně industrializovaném státě. V roce 2022 se ve městě pořádala Zahradní výstava pod heslem „Léto, město a vy“.

V rámci rozsáhlých urbanistických opatření městského rozvoje, vznikl kolem obnoveného starého města zelený park jak pro místní obyvatele, tak pro jeho návštěvníky.

https://landezine.com/weiherpark-eppingen-by-planorama-landschaftsarchitektur/

Naproti nádražní budově Gründerzeit v místě, které nabízí panorama na staré město, vznikl nový městský park. Dva potoky - Elsenz a Hilsbach - byly navráceny d svého přírodě blízkému stavu a obohacují přilehlý park o přímý kontakt s vodní hladinou. V místech bývalého mlýnského náhonu se vine nová podélná staroměstská promenáda. Na délce zhruba 120 metrů vzniká deset individuálně navržených vodních hladin s různorodými vodními prvky.

TRŽIŠTĚ A ŘÍČNÍ ZAHRADA - Německo

lokalizace: Bad Salzdetfurth Německo
autor: POLA
realizace: 2021

V historickém centru města Bad Salzdetfurth, kde jeho dominantu tvoří staré roubené domy, došlo ke dvěma zásadním úpravám, díky kterým bylo možné navrácení vztahu města s přírodou a vtiskly mu tak i postrádaný pocit místní identity.

Na pozadí starých hrázděných budov, které akcentují historii města, ustupuje upravené tržiště. Výsledkem je prostorné otevřené náměstí následující koncept multifunkčního „sdíleného veřejného prostoru“.

https://landezine.com/market-square-and-river-garden-by-pola/

Prostor náměstí je ohraničeň důmyslně umístěným mobiliářem, který nabízí různé průhledy a výhledy na daný prostor. Dochází ke znovuobnovení přístupu k řece Lamme, který byl v minulosti blokován zdí. Místo ní, zde vzniklo přístupové schodiště, které přibližuje návštěvníky blíže k okraji řeky a její hranice je formulována do podoby zahrady s tekoucí vodou, kde jednotlivé stupně plní funkci hlediště. Malý biotop se dále vine pod mostem, se snahou usměrnit pozornost k řece samotné.

OBNOVA KRAJINY PRO STAMFORD - USA

lokalizace: Connecticut, USA
autor: OLIN
realizace: 2013

Historie tohoto místa sahá až do roku 1642, kdy se první puritánští osadníci rozhodli, ve středu dnešního centra Stamfordu, řeku Roppowan přehradit. Od té doby, byla tato oblast středem intenzivního průmyslu a klíčem k ekologické prosperitě, dnes je domovem velkých korporací. Během celého 20. století byla řeka svázaná mezi betonovými zdmi, neumožňovala lidem kontakt s vodou a zabraňovala přirozeným ekologickým systémům v jejich růstu i samotné existenci.

https://landezine.com/mill-river-park-and-greenway-by-olin/

V roce 2005 došlo k vypracování plánu, jehož hlavním cílem bylo: vytvoření parku, který bude splňovat rekreační i občasnké potřeby různých generací, bude poskytovat přirozené prostředí pro obnovu původní flóry a fauny a nabídne vizi, která je životaschopná, udržitelná a realizovatelná v několika fázích procesu. Tým ekologů, inženýrů a dalších odborníku vytvořil park, který nejen obohacuje rekreaci a podporuje diverzitu původní vegetace, ale také zde implementuje prvky, oslavující místní historii.

BOTTIÈRE CHÊNAIE - Francie

lokalizace: Nantes, Loire Atlantique (44), France
autor: studio des paysages Bruel-Delmar
realizace: 2012

Historie tohoto místa je silně poznamenaná záborem půd a geologickou minulostí, která zde zanechala omezené vrstvy podzemní vody.
U vstupu do města následně vznikly rozparcelované plochy tržního zahradnictví.

Projekt uchopuje historii i geografii tohoto místa a skrze interpretaci jednotlivých atributů bývalé zemědělské okupace je zakořeňuje v dané lokalitě.

https://landezine.com/bottiere-chenaie-eco-district-by-atelier-des-paysages--bruel-delmar/

Park slouží jako propojovací prvek mezi starou čtvrtí Doulon a nově vzniklým sousedstvím. Napomáhá také k balancování hustoty přibývajících obyvatel.
Znovu odhalený Gohardský potok se stává srdcem veřejného parku a zároveň slouží jako sběrač dešťové vody, která se zde dostává z kanálů a kanálku vybudovaných v nové čtvrti. Je zde zachováno několik bývalých nádrží, které v minulosti sloužily k zásobování vodou a stávají se tak součástí identity místa.

RENATURACE ŘEKY AIRE - Švýcarsko

lokalizace: Ženeva, Švýcarsko
autor: studio Descombes Rampini + Superpositions
realizace: 2015

Řeka Aire protéká územím, které je historicky spjato se zemědělskou výrobou. Od konce 19. století, byla řeka postupně kanalizována. V roce 2001 byla vyhlášena soutěž, která měla za cíl odstranění kanálu a navrácení řeky do původního stavu.
Architekti dali nakonec přednost myšlence spojení kanálu s velkorysým prostorem pro řeku, kdy se kanál stává ukazatelem transformace, která se snaží poukázat na přítomnost stavu před a po.

https://landezine.com/renaturation-of-the-river-aire-geneva/

Projekt se zaměřuje na otázky spojené se znovu začleněním přírody do umělé krajiny a implikování protikladu mezi přírodou a kulturou.
„Projekt je proces“, takto by se dala pojmenovat hlavní myšlenka konceptu. Technicky upravené koryto, které je ponecháno vlastní samovolné renaturaci. Řeka se zde projevuje jako přírodní síla, která si sama hledá svou cestu a zásahy člověka ponechává rozkladu. Síla tohoto projektu spočívá v hlubším zamyšlení se nad vztahem - člověk vs příroda.

ZPŘÍRODNĚNÍ ŘEKY TRATTNACH - Rakousko

lokalizace: Trattnach, Rakousko
autor: povodí Grieskirchen
realizace: 6/2016 - 12/2019

Řeka Trattnach byla v první polovině minulého století (mezi lety 1931-1945), v rámci probíhajících regulací napřímena a ztratila tak svou původní podobu.

Zpřírodnění části toku, o celkové délce 430 metrů, poskytlo řece větší prostor odtokové plochy, snížení povodňového rizika a možnosti migrace různých druhů živočichů.

https://www.adapterraawards.cz/cs/Renaturierung_Trattnach

V rámci projektu došlo k celkovému rozšíření koryta a k jeho přirozenému meandrování.
Vznikly zde speciální rampy (tzv. rybí žebříky), které umožňují rybám překonat dané výškové rozdíly.
Vysázené stromy a doprovodné břehové porosty jednak podporují bohatost místní biodiverzity, ale také nabízejí odpočinková místa ve stínu a zabraňují nadměrnému ohřívání vody.

POVODŇOVÝ PARK KIRKKOJÄRVI - Finsko

lokalizace: Espoo, Finsko
autor: Loci
realizace: 2021

Kirkkojärvi Park je zelenou oázou v údolí řeky Espoonjoki. Jeho myšlenkou je dynamický pohyb řeky a tvarování terénu.
Řeka se v důsledku tání sněhu na jaře a vydatným dešťům na podzim často rozvodňuje. V rámci změny klimatu, jsou povodně během zimního období stále běžnější. Záplavy blokují dopravní cesty i hřiště v okolí řeky.
Bývalé jezero, které se v těchto místech nacházelo, se ve své podobě vrací zpět v období záplav.

https://www.adapterraawards.cz/cs/Databaze/2020/Podpora-samovolne-renaturace-reky-Moravy

Srdcem, a zároveň výzvou v nové rekreační oblasti, se stává voda samotná. Koryto je upraveno a osázeno do přírodě blízkého stavu a na březích jsou přidána nová místa k sezení. Odolnost vůči povodním, bylo dosaženo především vyvýšením kritických částí nábřežní terasy. Povodňové oblasti řeky tak zůstávají ve svém řečišti a park může být po většinu času v provozu. Záplavy a neustále se měnící krajina zde vytváří nezapomenutelný zážitek.

HUNZEDAL AQUABATTERY - Holandsko

lokalizace: údolí Hunze, hraniční města: Hoogezand, Haren, Groningen
autor: Bureau B+B
realizace: nerealizováno, vydáno: září 2022

Území tvořící hranici mezi severním úbočím Hondsrug a nízko položenou, vlhkou, rašelinnou krajinou, je v oblasti kolem jezera Zuidlaardermeerz velké části tvořena přírodní rezervací.
Kvůli sníženým srážkám a zvýšenému výparu v letních měsících, hrozí části severního Nizozemska vysychání. V období zim jsou zase přebytečné srážky odváděny do Waddenského moře, což na druhou stranu způsobuje zvyšování hladiny moří a problém s bezpečností.

současný stav
https://landezine.com/hunzedal-aquabattery-by-bureau-bb/

navrhovaný stav

Cílem projektu, je tuto nerovnováhu mezi nedostatkem přírodní sladké vody a přebytkem srážkové vody vyřešit. Během vlhkých zimních měsíců, se krajina svévolně nabíjí jako baterie. To během suchých letních měsíců zajišťuje dostatek pitné vody a napomáhá rozvoji přirozených mokřadů. Nedochází zde k vypouštění CO_2, ale ukládá se v nových lesích a rašeliništích. Biodiverzita společně s ekonomickou a rekreační hodnotou oblasti rapidně stoupá. Údolí Hunze se stává rozsáhlou, impozantní krajinou.

ZÁVĚR

CÍL ANALYTICKÉ ČÁSTI

Cílem diplomního semináře bylo skrze nejrůznější typy analýz získat co nejvíce možných informací o dané lokalitě a na jejich základě vybrat řešené území, jeho kontext v místním prostředí, jeho hranice a návaznosti na okolí. Prověřit možnosti rozvoje a potenciál říční krajiny a skrze tyto poznatky vytvořit základ pro návrh projektu, podporující stránku přírodní i kulturní a zároveň respektující historii vývoje území a jeho limitů.

CÍL NÁVRHOVÉ ČÁSTI

Cílem diplomního projektu bude obnovení přirozených funkcí a kvalit prostředí říční krajiny, oživení rozvoje místní biodiverzity, vodních a souvisejících ekosystémů a vytvoření prakticky funkčního veřejného prostoru města a jeho rekreace.
Návrh bude navazovat na teoretickou část diplomního semináře a pokusí se tyto informace zpracovat do praxe, ve které bude vycházet z různých charakterů řeky, jejich břehů a okolní zástavby. Skrze tyto charaktery se bude plynuje měnit přístup a velikost zásahů do říční krajiny, od přírodních ploch, přes urbanizovaná prostředí až k centru města. V každé z těchto dílčích částí bude návrh vycházet z daných předpokladů, požadavků a funkcí místa a přistupovat k nim individuálně, ale s předpokladem neoddělitelné souhry detailu s celkem.

ZDROJE

ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ

https://www.opava-city.cz/cz/nabidka-temat/uzemni-planovani/uzemni--planovani/

https://www.cuzk.cz/Katastr-nemovitosti.aspx

MAPOVÉ PODKLADY

https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/

https://mapy.geology.cz/hgcr50/#

https://mapy.vumop.cz

https://heis.vuv.cz

https://en.mapy.cz/zakladni?x=15.6252330&y=49.8022514&z=8

https://www.openstreetmap.org/#map=8/49.817/15.478

https://ags.cuzk.cz/archiv/

https://mapy.opava-city.cz/portal/apps/instant/filtergallery/index.html?appid=1c82eae7a7b34a72bf9d82f039200dfd

https://bpej.vumop.cz

http://oldmaps.geolab.cz

PORTÁLY A INTERNETOVÉ STRÁNKY

https://cs.wikipedia.org/

https://www.opava-city.cz/cz/

https://www.pod.cz/OhO/index.html

https://www.pod.cz/atlas_toku/opava.html

https://sindlar.cz

https://eagri.cz/public/portal/

https://pamatkovykatalog.cz

PUBLIKACE

SIOSTRZONEK, Jiří. Opava a její řeka: fotografie a pohlednice do roku 1945. [Frýdek-Místek]: Lukáš Horký - Surbanz, 2019. ISBN 978-80-906351-7-3.

FRANK, Miroslav. Opavsko zblízka: příroda, historie, památky. Vyd. 3., rozš. [Praha]: Nadatur, 2005. ISBN 80-7270-024-3.

SIOSTRZONEK, Jiří. Fotografické zápisky 1937-1967: Opava - město mezi poezií a tragédií : doposud nezveřejněné práce anonymních opavských amatérských fotografů ze sbírky Rudolfa Dybowicze. Opava: Institut tvůrčí fotografie a Centrum multimediální tvorby FPF Slezské univerzity v Opavě ve spolupráci s Opavskou kulturní organizací, [2016]. ISBN 978-80-905991-2-3.

GEBAUER, Josef a ŠRÁMEK, Pavel. Náměstí a ulice města Opavy: historický místopis. Ilustroval Bohumila BEILOVÁ, ilustroval Josef SOLNICKÝ. Opava: Úřad města Opavy, 1990.

JEHLÍK, Jan. Rukověť urbanismu: architektura poznávání a navrhování prostředí. Vydání druhé, upravené. Praha: Ausdruck Books, 2018. ISBN 978-80-270-4920-2.

MELKOVÁ, Pavla; FIALKA, Vladimír; CACH, Tomáš; FREJLACHOVÁ, Kateřina; HARCINÍK, Jan et al. Koncepce pražských břehů. V Praze: IPR Praha, 2014. ISBN 978-80-87931-27-1.
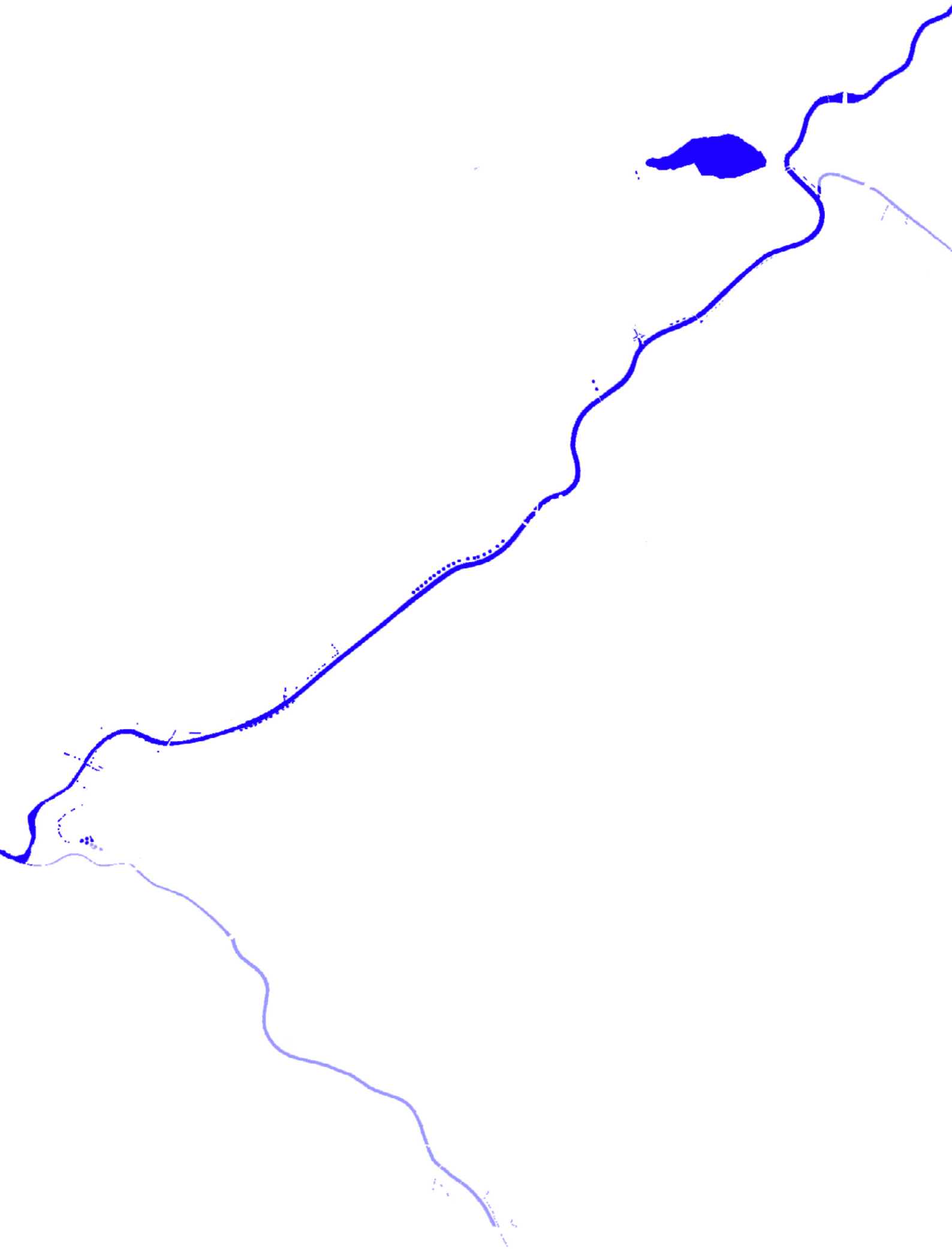
KRATOCHVÍL, Petr. Městský veřejný prostor. Praha: Zlatý řez, 2015. ISBN 978-80-88033-00-4.